

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU
ÜYELERİNİN İBRASI VE TASARI İLE GETİRİLEN
DEĞİŞİKLİKLER**

Yüksek Lisans Tezi

Sıla ORAL

0750Y73105

İSTANBUL, 2009

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU
ÜYELERİNİN İBRASI VE TASARI İLE GETİRİLEN
DEĞİŞİKLİKLER**

Yüksek Lisans Tezi

Sıla ORAL

0750Y73105

Danışman: Prof. Dr. Şükrü YILDIZ

İSTANBUL, 2009

Öz

Tez çalışmasında yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusu ele alınmıştır. İbra kararının verilmesi, özen ve sadakat borcu bulunan yönetim kurulu üyeleri ile anonim ortaklık arasında bulunan vekalet sözleşmesinin bir gereğidir. Borçlar Hukukunda bir sözleşme olan ibra, Ticaret Hukukunda genel kurulun tek taraflı ve yenilik doğuran irade beyanı şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca kesin bir alacak hakkını değil, varlığı şüpheli bir alacak hakkını ortadan kaldırdığından hukuki nitelik itibariyle menfi borç ikrarıdır. İbra kararıyla, yönetim kurulu üyelerinin faaliyetleri onaylanarak, ortaklığın ve bazı pay sahiplerinin tazminat hakkı kaldırılmış olmaktadır. Bu çalışmada, ibra kavramı, hukuki niteliği, türleri, kapsamı, şartları, denetimin ibraya etkisi, ibra kararının alınması, bu kararın alınmasında bireysel pay sahiplerine ve azlığa tanınan haklar, oydan yoksunluk halleri, ibra kararının hükümsüzlüğü, olumsuz ibra kararının sonuçları, olumsuz veya gecikmiş ibra kararına karşı yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu hukuki imkanlar ve ibranın sorumluluk davalarına etkisi incelenmiştir.

Abstract

Within the scope of the thesis, release of members of the board of directors has been touched upon. Taking a decision of release is a requirement of an attorney agreement to be concluded between members of the board of director and the joint stock company. Release, which is an agreement within the scope of the Code of Obligations, is a declaration of intention, which is unilateral and which gives rise to innovations, in the Commercial Law. Furthermore it is legally an admission of negative liability since it removes doubtful claim; instead of absolute claim. Upon a decision of release, activities of members of the board of directors are approved, and right of compensation of the partnership and some shareholders is removed. Within the scope of this study, the concept of release, its legal nature, relevant scope, terms, effect of inspection on release, taking a decision of release, rights granted to individual shareholders, and the minority while taking such a decision, loss of voting, invalidity of the decision of release, results of a negative decision of release, legal means, granted to members of the board of directors against a negative or delayed decision of release, and effect of release on liability lawsuits have been examined.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet	
(Abstract)	III
İçindekiler	IV
Kısaltmalar	VII
GİRİŞ	1
1. İBRA KAVRAMI	
1.1. Genel Olarak İbra Kavramı.....	4
1.2. Borçlar Hukuku Bakımından İbra.....	5
1.3. Anonim Ortaklık Bakımından İbra.....	8
1.4. Mukayeseli Hukukta İbra.....	9
2. İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	
2.1. Menfi Borç İkrarı Niteliği.....	12
2.1.1. Borçlar Hukukundaki İbra Sözleşmesinden Farkı.....	14
2.1.2. Borçlar Hukukundaki Diğer Kurumlardan Farkı.....	15
2.2. Taraflar Arasındaki Sözleşmesel İlişkiye Dayanması.....	16
2.2.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hesap Verme Borcu.....	18
2.2.2. Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı.....	19
2.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sır Saklama Yükümlülüğü.....	24
2.3. Yenilik Doğurucu Etkisi.....	25
2.4. Ortaklık İçi İlişkiyi İlgilendirmesi.....	26
2.5. Genel Kurulun Takdirine Bağlı Bir İşlem Olması.....	27
2.6. İbra Hükümlerinin Emredici Nitelikte Olması.....	27
3. İBRA KARARININ TÜRLERİ, KAPSAMI VE ŞARTLARI	
3.1. İbranın Türleri.....	28
3.1.1. Açık İbra.....	28
3.1.1.1 Genel İbra.....	29
3.1.1.2. Özel İbra.....	29
3.1.2. Örtülü İbra.....	31
3.2. İbranın Kapsamı ve Şartları.....	32
3.2.1. Açık İbranın Kapsamı ve Şartları.....	34
3.2.1.1. Açık İbranın Kapsamı.....	34
3.2.1.2. Açık İbranın Şartları.....	35
3.2.2. Örtülü İbranın Kapsamı ve Şartları.....	37
3.2.2.1. Örtülü İbranın Kapsamı.....	38
3.2.2.2. Örtülü İbranın Şartları.....	38

4. DENETİMİN İBRA KARARINA ETKİSİ

4.1. Denetimin Konusu ve Kapsamı.....	47
4.2. Denetim Raporu.....	49
4.3. Görüş Yazıları.....	50

5. İBRA KARARININ ALINMASI VE OYDAN YOKSUNLUK HALLERİ

5.1. İbra Kararında Nisap.....	53
5.2. Payscaleinin Temsili.....	53
5.3. Pay Üzerinde Birden Çok Hak Sahibi Bulunması.....	57
5.4. İbra Kararında Oydan Yoksunluk Halleri ve Özel Durumlar.....	58
5.4.1. Ortaklık İşlerinin Görülmesine Karışılması Sebebiyle Oydan Yoksunluk.....	59
5.4.2. Oydan Yoksunluk Hallerini Dolanmak veya Etkisiz Kılmak Amacıyla Pay Senetlerinin Devredilmesi.....	62
5.4.3. Ortaklığın Kendi Paylarını Devralması Durumunda Oydan Yoksunluk..	64
5.4.4. Tüzel Kişilerin Oydan Yoksunluğu.....	65
5.4.5. Oy Sözleşmeleri.....	67
5.4.6. Tek Kişilik Anonim Şirketlerde Durum.....	68
5.4.7. Aile Tipi Anonim Şirketlerde Durum.....	70
5.4.8. Oyda İmtiyazlı Payın İbra Kararında Durumu.....	71

6. İBRA KARARININ GERİ ALINMASI

6.1. İbra Kararının Geri Alınıp Alınamayacağı Sorunu.....	73
6.2. Tasarıdaki Durum.....	76

7. İBRA KARARININ ALINMASINDA BİREYSEL PAY SAHİPLERİNE VE AZLIĞA TANINAN HAKLAR

7.1. Payscaleinin ve Azlığın Özel Denetçi Tayini İsteme Hakkı.....	77
7.2. İbra Kararının Alınmasında Azlığı Koruyan Diğer Hükümler.....	82
7.2.1. Bilanço Görüşmelerini Erteleme Hakkı.....	84
7.2.2. Kurucular Yönünden İbrayı Engelleme Hakkı.....	87

8. İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

8.1. Mutlak Hükümsüzlük.....	88
8.1.1. Yokluk.....	90
8.1.2. Butlan.....	91
8.2. İptal Edilebilirlik.....	92
8.2.1. İptal Sebepleri.....	95
8.2.1.1. Kanuna Aykırılık.....	95
8.2.1.2. Esas Sözleşmeye Aykırılık.....	95
8.2.1.3. Dürüstlük Kuralına Aykırılık.....	96
8.2.2. İptal Davası.....	97

9. OLUMSUZ İBRA KARARLARININ SONUÇLARI

9.1. Genel Kurulca Sorumluluk Davası Açılması.....	101
9.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin İstifa Etmesi.....	101
9.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal ve İbra Davası Açabilme İmkânı.....	102
9.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevden Alınmaları ve Tazminat Hakları..	102

10. OLUMSUZ VEYA GECİKMİŞ İBRA KARARINA KARŞI YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SAHİP OLDUĞU HUKUKİ İMKANLAR

10.1. İbra Talebi.....	105
10.2. Olumsuz İbra Kararının İptali.....	106
10.3. İbra Davası.....	110
10.4. Olumsuz Görüş Yazısının İptali.....	112

11. İBRA KARARININ SORUMLULUK DAVALARINA ETKİSİ

11.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunun Niteliği.....	114
11.2. Sorumluluk Davası.....	118
11.3. İbra Kararının Sorumluluk Davasına Etkisi.....	124

SONUÇ	128
--------------------	-----

KAYNAKÇA	134
-----------------------	-----

KISALTMALAR

- a.g.e.** : Adı Geçen Eser
AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b. : Bent
bnz. : Bakınız
BK : Borçlar Kanunu
BKT : Borçlar Kanunu Tasarısı
Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi
c. : Cümle
C. : Cilt
çev. : Çeviren
E. : Esas
Fon : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
f. : Fıkra
HD. : Hukuk Dairesi
HUMK : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İkt. Mal. : İktisat ve Maliye Dergisi
m. : Madde
İBK : İsviçre Borçlar Kanunu
İİK. : İcra İflas Kanunu
İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
MK : Medeni Kanun
s. : Sayfa
S. : Sayı
TTKT : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı
TK : Türk Ticaret Kanunu
Yarg. : Yargıtay

GİRİŞ

Anonim ortaklıklar, sermaye açısından ülke ekonomisinde geniş bir yer tutan ve bu sebeple faaliyetlerinde kamu menfaatinin ön planda olduğu tüzel kişiliklerdir. Bir anonim ortaklık aracılığıyla, küçük tasarruf sahiplerine, sermayelerini artırma olanağı verilir ve böylece ortaklıkta toplanan büyük meblağlarla yatırımlara girilir. Çok sayıda birbirine yabancı tasarruf sahibinin bir araya gelerek oluşturduğu anonim ortaklıkların kurucularının ve yöneticilerinin kendilerine ait olmayan bir malvarlığı üzerinde söz sahibi olmaları sonucu, bu yetkilerini kötüye kullanarak ortaklığı, dolaylı olarak paysahiplerini ve ortaklık alacaklılarını zarara uğratmalarının önlenmesi açısından denetlenmeleri büyük önem taşır.

Tüzel kişiliğe sahip bütün işletmelerde olduğu gibi anonim ortaklıklarda da ortaklığın işlerini yönetecek ve üçüncü kişilere karşı temsil işlerini üstlenecek bir organa gereksinim vardır. Anonim ortaklık tek bir borç ortaklığı olduğundan ve paysahibinin taahhüt ettiği sermaye borcunu yerine getirmekten başka borcu olmadığından ortaklık işleri nedeniyle ortaklık paysahiplerinin, diğer bir deyişle genel kurulun sorumluluğu söz konusu değildir. Paysahiplerinin oluşturduğu genel kurulun temsil işlemini yerine getiremeyecek kadar ağır bir organ olmasından ve sorumluluğun ancak yönetime ve denetime katılmakla gerçekleşmesinden dolayı, bu etkinlikler nedeniyle sorumlu olacak organa, kısaca yönetim kuruluna ihtiyaç vardır. Yönetimi elinde tutan bu kimselerin, topluluk menfaatlerini ihlal ederek, kendi menfaatlerini temin etmeye çalışmaları ihtimal dahilindedir. Neticede anonim ortaklık, manevi bağlardan değil, maddi bağlardan oluşan bir sermaye ortaklığıdır ve paysahiplerinin bir araya gelmesindeki asıl neden bu maddiyattır. Bu amaca yönelik bir tüzel kişiliği oluşturan paysahipleri yalnızca genel kurulda kullanacakları oylarla idareye katılabilirler, buna karşılık yöneticilerin çok daha geniş yetkileri vardır. Bu durum, genel kurulca seçilen ve çoğunlukla paysahiplerine yabancı teknik bir kadrodan oluşan yönetim kurulunun denetim zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Tez konusunu oluşturan yönetim kurulu üyelerinin ibrası, her bir paysahibini, azlığı, genel kurulu ve en geniş anlamda kamu menfaatini korumaya yönelik bir iç

denetim mekanizmasıdır. Ortaklık ile yönetim kurulu arasındaki sözleşmesel ilişki gereği anonim ortaklık adına işlem yapan yönetim kurulu üyeleri, hesap dönemi sonunda genel kurula faaliyetlerinin hesabını vermekle yükümlüdürler. Genel kurulun ise bunun karşılığında ilgili hesap dönemine ait yönetimin başarılı biçimde sonuçlandığını onaylaması gerekir. Bu yükümlülük alınacak olan ibra kararıyla sağlanır ve böylece yönetim kuruluna duyulan güven de açıklanmış olur. Ortaklık içi demokrasiyi sağlayan ibra, diğer yandan da ibra edilen yönetim kurulu üyeleri hakkındaki tereddütlerin kalkmasında etkin bir rol oynar. Fakat bu manevi etkilerin yanında ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu da doğrudan etkileyen bir kurumdur.

Tezin ilk ve ikinci bölümünde ibra kavramı ve hukuki niteliği açıklanmıştır. Ne 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) ne de Tasarıda (TTKT) ibra kavramının açık bir tanımı yapılmıştır. Bu nedenle, ibraya değinen maddelerin incelenmesine geçilmeden önce bu kavramın genel hükümler ve anonim ortaklıklar hukuku açısından ne anlama geldiği üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde anonim ortaklıkta ibranın kapsamı, türleri ve şartları üzerinde durulmuştur. Açık ibra ve ibra varsayımı –diğer bir deyişle örtülü ibra- kapsam ve şartlar olarak ayrı hükümlere tabidir. Dördüncü bölümde Tasarı ile tamamen değiştirilmiş olan denetim sistemi açıklanmış ve bu sistemin ibra kararına etkileri üzerinde durulmuştur. Beşinci bölümde ibra kararının alınması ve oydan yoksunluk halleri açıklanmıştır. Tasarıyla getirilmiş olan tek kişilik anonim şirket, genel kurulda oyların temsili, imtiyazlı pay sahiplerinin ibra kararında bu imtiyazdan yararlanamayacaklarına ilişkin değişiklik ve yenilikler kendi başlıkları altında incelenmiştir. Altıncı bölümde 6762 sayılı Kanun döneminde açık bir düzenleme bulunmayan ve uygulamada hatalı sonuçlara götüren ibra kararının geri alınması konusu ele alınmıştır. Genel kurulca alınan bir kararın, gene genel kurulun kendi tasarrufuyla geri alması ve yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açma yoluna gidilmesi, hukuk mantığı açısından eleştirilebilecek bir hareket tarzıdır. Nitekim, Bankalar Kanunu'nda da ancak ibra kararının mahkemeye başvurularak iptali sağlandıktan sonra sorumluluk davası yoluna gidilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Tasarıda ise ibra kararlarının geri alınamayacağına ilişkin açık bir düzenleme yapılmıştır. Yedinci bölümde ibra kararının alınmasında bireysel pay sahiplerine ve azlığa tanınan haklar üzerinde

durulmuştur. Özellikle özel denetçi tayini talep edilmesi Tasarı ile birlikte azlığa değil, öncelikle bireysel pay sahiplerine tanınan bir hak olarak yerini almıştır. Bunun yanı sıra artık azlığa 6762 sayılı Kanun'un 341. maddesinde tanınan genel kurulda sorumluluk davası açılmasını isteme hakkı Tasarı ile kaldırılmıştır. Sekizinci bölümde ibra kararının hükümsüzlüğü konusu ele alınmış ve bu kapsamda Tasarıyla getirilen butlan halleri de incelenmiştir. Dokuzuncu bölümde olumsuz ibra kararının sonuçları hem ortaklık hem de yönetim kurulu üyeleri açısından incelenmiştir. Onuncu bölümde olumsuz veya ertelenmiş ibra kararına karşı yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu haklar ele alınmıştır. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri ibra talebinde bulunabilirler, olumsuz ibra kararının iptali davası açabilirler, ibra davası açabilirler veya denetçilerce verilen olumsuz görüş yazısının iptalini talep edebilirler. Son bölüm olan on birinci bölümde ise Tasarıyla getirilen yeni düzenlemeler ışığında, ibra kararının sorumluluk davalarına etkisi konusu incelenmiştir. Sonuç kısmında ise özellikle bu değişikliklerle birlikte genel bir değerlendirme yapılmıştır.

1. İBRA KAVRAMI

1.1. Genel Olarak İbra Kavramı

İbra kavramı hukukumuzda, Mecelle ile girmiştir. Mecelleye'ye göre ibra, bir kimsenin, bir şahsı, zimmetindeki bir haktan veya müteaddit haklardan veya ona müteveccih bir veya müteaddit davalardan beri kılması ondan böyle bir şey talep etmemesidir¹. Mecelle'de ibra, ibrayı istifa ve ibrayı ıskat şeklinde ikiye ayrılmıştır². İbrayı istifa, bir kimsenin başkasında bulunan hakkını kısmen veya tamamen almış olması sebebiyle o şahsın zimmetinin borçtan beri olduğunu itiraf etmesiyle, ibrayı ıskat bir kimsenin başkasında bulunan bir hakkını tahsil etmeksizin, o şahsın zimmetini beri kılması, yani kendi hakkını ıskat etmesidir³. Yürürlükteki Borçlar Kanunu (BK) açısından ise böyle ikili bir ayırım mevcut olmayıp, alacaklı ibra sözleşmesiyle varlığı kesin bir alacağı ortadan kaldırarak borçluyu ibra etmektedir.

En genel şekilde aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma anlamını taşıyan ibra, akitlerde borcu ortadan kaldıran sebeplerden birisidir⁴. İbra kavramına, günümüzde bir dernek veya ortaklık genel kurulunun yönetim kurulunu ibra etmesi, alacaklı ve borçlunun ibralaşması, alacaklının hakkını almadan borçluyu ibra etmesi gibi hallerde rastlanmaktadır⁵. Ancak mevzuatta tanımı açıkça yapılmamış olan bu kavram, genel hükümlerde ve anonim ortaklıklar hukukunda anlam itibarıyla farklılaşmaktadır.

¹ Hayri Domaniç, **Türk Ticaret Hukukuna Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Hukuki Mes'uliyet**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1964, s. 77; İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi (Birinci Cilt, Madde 1-419)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 4. Bası, 2004, s. 1108-1109; Turhan Atan, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1967, s. 58

² Esat Arsebük, **Borçlar Hukuku (Birinci ve İkinci Cilt)**, Ankara: Güney Matbaacılık, 3. Bası. 1950, s. 855; Atan, **a.g.e.**, s. 58; Domaniç, **Mesuliyet, a.g.e.**, s. 78

³ Arsebük, **a.g.e.**, s. 855 ; Atan, **a.g.e.**, s. 58-59; Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler (II, III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller)**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960, s. 195

⁴ Latif Mutlu, **Hukuk Sözlüğü**, İstanbul: Akademi Yayıncılık, 2004, s. 149; Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Ankara: Yetkin Basımevi, 2005, s. 507; Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, <http://tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA>

(Erişim tarihi: 27.02.2009); Tuğrul Ansay, "Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı", **Batider**, C. III, S. 3, 1966, s. 417; Zühtü Aytac, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1982, s. 7

⁵ Aytac, **a.g.e.**, s. 7

1.2. Borçlar Hukuku Bakımından İbra

İbra, Borçlar Hukukunda yenileme (tecdit), alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi, takas, borçlunun sorumlu olmadığı sonraki ifa imkansızlığı ve zamanaşımı gibi dar anlamda borcu sona erdiren sebeplerden birisidir⁶. 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olan ibra kavramı hususunda, İsviçre Borçlar Kanunu (İBK) m. 115'te açık bir düzenleme yapılmıştır. İlgili maddeye göre; "Borç ilişkisinin kurulması için kanuni bir şekil öngörülmuş veya akdin taraflarınca kararlaştırılmış olsa bile, bir alacak tamamen ya da kısmen şekle bağlı olmadan ortadan kaldırılabılır". Borçlar Kanunu Tasarısı (BKT) m. 132'de ise İsviçre Borçlar Kanunu'na paralel bir biçimde ibra sözleşmesine yer verilmiştir. Bu maddeye göre, borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile, borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilecektir. Böylece, doktrinde ve uygulamada borcu sona erdiren sebeplerden biri olarak kabul edilen ibra sözleşmesi Tasarıda düzenlenerek sistematik bir eksiklik giderilmek amaçlanmıştır.

İbranın yürürlükteki Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olması, onun hukukumuzda uygulanmayacağı anlamına gelmez. Borçlar Hukuku sahasına hakim olan ilkelerden biri, kişi iradesine özgürlük tanıyan ilkedir. Bu ilke gereği kişiler kanunda öngörülmemiş bir sözleşme tipi yaratabilirler ve BK m. 19 (BKT m. 26) ve m. 20'de (BKT m. 27) belirtilen kişilik haklarına, kanunun emredici kurallarına, ahlaka ve adaba aykırı olmamak şartıyla onun içeriğini diledikleri gibi düzenleyebilirler. İbra da bu sınırlara uymak şartıyla, taraflarca serbestçe uygulanabilecek hukuki bir işlemdir⁷.

Türk Hukukunda ibra kural olarak geçerlilik şekline tabi değildir, ancak asıl borcu doğuran sözleşmenin şekle tabi olması halinde ibra sözleşmesinin de aynı

⁶ Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku (İkinci Cilt, Anonim Şirketler)**, İstanbul: Otağ Matbaası, 2. Bası, 1978, s. 296; Erol Ulusoy, "Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği", **Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s. 253

⁷ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 9. Bası, 2006, s. 1221; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 253; K. Nuri Turanboy, **İbra Sözleşmesi**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1998., s. 55

şekle uygun olarak yapılıp yapılmayacağı konusu tartışmalıdır⁸. Borçlar Kanunu m. 11'e göre, sözleşmelerin geçerliliği için kanunda açıkça belirtilmedikçe, herhangi bir şekil şartı aranmayacaktır. Bu yüzden ibra sözleşmesinin de şekle bağlı olmadığı düşünülebilir. Ancak BK m. 12'de, kurulması kanunen şekle bağlı olan sözleşmelerin değiştirilmesinin de şekle bağlı olduğu hükmü düzenlenmiştir. Bu maddeye göre ister noterde, ister taraflar arasında yapılsın yazılı bir biçime bağlı olarak kurulan sözleşmelerden doğan borçlar, gene aynı biçime uyularak ortadan kaldırılabılır⁹. İbra, sözleşmenin değiştirilmesi anlamına geldiğinden, borcun doğumuna ilişkin sözleşmenin kanunen şekle tabi olması durumunda, bundan doğan borcun sona erdirilmesine ilişkin yapılan ibra sözleşmesinin de şekle tabi olduğunun kabulü gerekir¹⁰. Borçlar Kanunu Tasarısının yürürlüğe girmesiyle ise bu tartışmaların önüne geçilecek ve kanunen şekle bağlı bir sözleşmeden doğan borca dair yapılacak ibra sözleşmesinin dahi Tasarı m. 132'nin açık düzenlemesi karşısında şekle bağlı olması gerekmeyecektir. Bunun yanı sıra Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) m. 290 senede karşı yapılacak iddiaların da senetle ispatını emrettiğinden ibra sözleşmesi, ispat yönünden daima şekle bağlıdır.

Doktrinde, ibranın bir sözleşme olduğu kabul edilmektedir¹¹. Bu yüzden, borcun sona ermesi, alacaklının alacağından vazgeçtiğine ilişkin tek yanlı bir irade açıklamasıyla değil, ancak tarafların bu konuda yapacakları bir ibra sözleşmesiyle mümkün olmaktadır¹². Alacağın kaynağının sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz

⁸ Haluk Nomer, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Ders Notları)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2. Bası, 2001, s. 159; Turgut Akıntürk, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 10. Bası, 2004, s. 160

⁹ Reşat Kaynar, **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**, İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, s. 185

¹⁰ Kaynar, **a.g.e.**, s. 184-185; Kemal Oğuzman/ Turgut Öz, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 4. Bası, 2005, s. 432; Aksi görüş için bkz. İsmail Kayar, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri)**, Ankara: Detay Yayıncılık, 6. Bası, 2007, s.136 ; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 159-160; Arsebük, **a.g.e.**, s. 858; Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku (I. Cilt, Genel Hükümler)**, İstanbul: Sermet Matbaası, 6. Bası, 1976, s. 1173; Yusuf Ziya Binatlı, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1981, s. 323; Aksi görüş için bkz. Eren, **a.g.e.**, s. 1224

¹¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1222; Binatlı, **a.g.e.**, s. 323; Aytaç, **a.g.e.**, s. 11; Erdoğan Moroğlu, "Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması", **Batider**, C. XXI, S. 2, 2001, s. 6; M. Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, Ankara: Turhan Kitapevi, 4. Bası, 2004, s. 621; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 159; Mehmet Ayan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Konya: Mimosza Basım Yayım, 4. Bası, 2005, s. 316; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s. 135

¹² Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 16. Bası, 2004, s. 342; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s.135; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 159; Aytaç, **a.g.e.**, s. 11; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 254

zenginleşmeden veya kanundan doğmuş olmasına bakılmaksızın, iradi bir sona erme sebebi olarak ibra sözleşmesi yapılabilir¹³. Konusunu, açık ve kesin olarak belirtilmiş veya belirtilebilecek tek bir alacak hakkı oluşturan ibra sözleşmesinde alacaklı ve borçlunun, ibra edilme konusunda iradesini beyan etmesi gerekir¹⁴. Dolayısıyla, ibra sözleşmesinin kurulabilmesi için icap, kabul ve bu icap ile kabul arasında uyum bulunmalıdır¹⁵.

İbra niteliği itibariyle bir tasarruf işlemi olduğundan, bir hakkı doğrudan doğruya etkileyerek onu ortadan kaldırır¹⁶. Alacaklı, malvarlığına dahil olan bir alacak hakkını ibra sonucunda terk etmekte, kaybetmektedir¹⁷. İbra sözleşmesi, tasarruf işlemi niteliği taşıdığı için, tasarrufta bulunan bakımından bir tasarruf yetkisini gerektirir¹⁸. Dolayısıyla eğer alacaklı medeni hakları kullanma ehliyetine sahip değilse veya ibra edeceği alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip değilse, ibra sözleşmesi geçersiz olacaktır. Örneğin; iflas ettiği için, alacağı üzerindeki tasarruf yetkisi iflas idaresine geçen alacaklı ibra yoluyla alacağından vazgeçemez¹⁹.

Bir kimsenin başka bir kimse yararına bir malvarlığı değeri sağlamasına, kazandırıcı işlem adı verilir²⁰. İbra, alacaklının malvarlığında eksilmeye buna karşılık borçlunun pasifinin azalması suretiyle malvarlığında çoğalmaya neden olduğundan kazandırıcı bir işlemdir²¹. Borçlunun malvarlığında bir çoğalmanın meydana gelmesi, eksikliğin önüne geçilmek suretiyle belirmektedir²². İbra sözleşmesi bu eksilmeyi önleyerek borçlunun malvarlığını çoğaltmaktadır²³. Kazandırıcı bir işlem olmasından ötürü mutlaka hukuki bir sebebin mevcut olması gerekir.²⁴ Uygulamada ibranın hukuki sebebinin çok defa bağışlama olduğu görülmektedir²⁵.

¹³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 12; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 254

¹⁴ Ayan, **a.g.e.**, s. 317; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 159; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s.135; Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**, İstanbul: Adalet Yayınevi. 2007, s. 16

¹⁵ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 1172; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 159; Aytaç, **a.g.e.**, s. 11

¹⁶ Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 342; Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 434

¹⁷ K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 116

¹⁸ Binatlı, **a.g.e.**, s. 323; Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 1176; Arsebük, **a.g.e.**, s. 859; Ayan, **a.g.e.**, s. 316; Akıntürk, **a.g.e.**, s. 160; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s.135; Aytaç, **a.g.e.**, s. 12; K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 118; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 621

¹⁹ Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 342; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s.136

²⁰ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 434; K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 116

²¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1222-1223; Aytaç, **a.g.e.**, s. 12

²² Kaynar, **a.g.e.**, s. 185

²³ Kaynar, **a.g.e.**, s. 185

²⁴ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 1173; K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 26; Aytaç, **a.g.e.**, s. 12

²⁵ Arsebük, **a.g.e.**, s. 860

İbra sözleşmesiyle taraflar arasındaki borç ortadan kalkar ve BK m. 113/1 (BKT 130) uyarınca istisnalar dışında asıl borca bağlı fer'i borçlar da ortadan kalkmış olur. Asıl borç yerine fer'i borç sona erdirilirse asıl borç sona ermez²⁶. Alacaklı borçluyu ibra ettiğinde, kendisi ve vefatından sonra varisleri o hakkı borçludan talep edemeyeceklerdir²⁷. Ayrıca ibra, mevcut olan hak üzerinde geçerli olup, sonradan gerçekleşen haklara etki etmez²⁸.

1.3. Anonim Ortaklık Bakımından İbra

6762 sayılı Kanun'da ibranın tanımı, türleri, kapsamı gibi konularda eksiklikler bulunmakla birlikte içinde "ibra" kelimesi geçen bazı maddeler mevcuttur (TK m. 310, TK m. 374/2, TTK m. 380)²⁹. Tasarıda ise ibraya daha fazla maddede yer verilmiştir: Bunlar, yönetim kurulu üyelerinin ibralarının genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında olduğunu düzenleyen m. 408, genel kurul toplantısının gündem maddeleri arasında ibrayı da sayan m. 409, örtülü ibra kararını düzenleyen m. 424, ibra kararlarında oydan yoksunluğu düzenleyen m. 436, ibra kararlarında oyda imtiyazın mümkün olmadığını düzenleyen m. 479/3, ibranın etkisini düzenleyen m. 558, kuruluş ve sermaye artırımında ibrayı düzenleyen m. 559'dur.

Tüzel kişiler açısından ibra, tüzel kişinin yetkili organının, hesap veren organın üyelerine karşı karar şeklinde bir irade açıklamasıdır³⁰. İbra kararı, yönetim kurulu üyelerinin görevde buldukları dönemdeki işlem ve eylemlerinin ortaklık tarafından onaylandığı ve ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı herhangi bir tazminat talep hakkının bulunmadığı anlamına gelen, genel kurulun hukuken tek taraflı, kabul gerektirmeyen, karar anından itibaren taleplerden vazgeçme neticesi gerçekleştiren ve yenilik doğuran irade beyanı şeklinde gerçekleşmektedir³¹. Anonim ortaklıkta

²⁶ Eren, **a.g.e.**, s. 1225; Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 343; Ayan, **a.g.e.**, s. 317; Kayar, **Borçlar Hukuku, a.g.e.**, s.136

²⁷ Ali Himmet Berki, "Sulh ve İbra", **Adalet Dergisi**, Yıl: 60, S. 12, Aralık 1969, s. 755

²⁸ Berki, **a.g.e.**, s. 755

²⁹ Erdoğan Moroğlu/Abuzer Kendigelen, **Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, İstanbul: Arıkan Yayınevi, 2007, s. 116,141,143

³⁰ Ersin Çamoğlu, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davasına Etkisi", **İÜHFİM**, C. XXXVI, S 1-4, 1971, s. 323

³¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 15-16; Fritz von Steiger, **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, (çev. Tahir Çağa), İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1968, s. 314; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s. 6; Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 422; İlhan, E. Postacıoğlu, "Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili

yönetim kurulu üyeleri kural olarak kusursuz olduklarını kanıtlamadıkça ortaklığa vermiş oldukları zararlardan sorumlu olurlar ve bu tazminat sorumluluğu, genel kurul tarafından alınan bir ibra kararıyla kaldırılabilir³².

İbra kararıyla, genel kurul, ortaklığın karar organı olarak, yönetim kurulunu ve ilgili hesap dönemindeki tüm işlemlerini, ekonomik ve hukuki sonuçları itibariyle onaylamakta, ilgilileri sorumluluktan kurtarmakta, moral ve taze güçle görevlerine devam edebilmelerini sağlayıcı güven açıklamasında bulunmaktadır³³. Bu kararlar, hem yönetim kurulu üyeleri tarafından itiraz edilen veya şüpheli bir alacak kaldırılmakta hem de ilgili dönemdeki faaliyetler de onaylanmakta ve kabul edilmektedir³⁴. Onayla birlikte, ortaklığın yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açması esas itibariyle engellenmiş olur³⁵. Ancak, yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılmasına engel olan ibra kararının diğer genel kurul kararları gibi yokluk veya butlanla malul olması (TTKT m. 447) veya iptal edilmesi mümkündür (TTKT m. 445)³⁶.

1.4. Mukayeseli Hukukta İbra

İbra, Alman Hukukunda, tazminat talep etme haklarından feragat etme anlamı taşımamaktadır (Aktiengesetz § 120/2). İbra kararı sadece şirket işleri üzerinde bir onaydır³⁷. Tazminat talep etme haklarına etkisi olmadığından, İsviçre Türk Hukuk sistemlerine nazaran önemi daha az olan hukuki bir kurumdur. İbra, yalnızca ilgili dönemdeki işlemlerin onaylanması ve geleceğe yönelik bir güven açıklaması şeklinde görülmektedir³⁸.

Bazı Meseleler”, Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1978, s. 507; Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku (Dersler-Soru Örnekleri)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 3. Bası, 2007, s. 139

³² Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldırma Kararı Hakkında Açılan İptal veya Geçersizliğin Tesbiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu”, **Makaleler II**, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2006, s. 201

³³ Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 423; Aytaç, **a.g.e.**, s. 8; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.323; Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008, s. 225

³⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 16

³⁵ Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 423

³⁶ Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 423

³⁷ Tekil, Şirketler Hukuku, **a.g.e.**, s. 297

³⁸ Karsten Schmidt, **Gesellschaftsrecht**, Bonn: Carl Heymanns Verlag, 2002, 4. Auflage; Günter Henn, **Handbuch des Aktienrechts**, Heidelberg: C. F. Juristischer Verlag, 3. Auflage, 1987, s. 212; s.

İsviçre Hukuku ve Türk Hukukunda anonim ortaklıklarda ibraya benzer anlamlar yüklenmektedir. İsviçre Hukukunda da ibra konusunda Türk Hukukunda olduğu gibi, hukuki nitelik, kapsam ve etkileri gibi konularda yeterli düzenlemeler yapılmamış ve kanunda sistematik bir biçimde konu ele alınmamıştır³⁹. İsviçre Hukukunda, genel kurulca verilmiş ibra kararı ile ortaya çıkan menfi borç ikrarı, yönetim kurulu üyelerine düşen sorumluluk açısından belirli bir devreyi kapsayan faaliyetler için şirketin bir iddiasının bulunmadığı anlamına gelir⁴⁰. İbra kararı sonucu şirket alacağından değil, yalnızca iddiasından vazgeçer ve alacak hakkı değil, sadece şirketin dava hakkı kalkmış olur⁴¹.

İsviçre Borçlar Kanunu'nda (Schweizerisches Obligationenrecht) ibra konusu ibrada oy hakkından mahrumiyeti düzenleyen m. 695, genel kurulun yetkileri arasında ibrayı sayan m. 698/2 ve ibranın sorumluluk davasına etkisini düzenleyen m. 758'de ele alınmıştır. İBK'nun anonim şirketler hukuku alanındaki yeni hükümlerini ihtiva eden Anonim Şirketler Hukuku Alanındaki Federal Kanun'un 1 Temmuz 1992 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, yatırılan pay senetlerinin ibra kararına kadar teminat hükmünde olmasını öngören İBK m. 710/3 yürürlükten kaldırılmış, ibranın sorumluluk davalarına etkisini düzenleyen İBK m. 757'deki hüküm ise mahkeme içtihatları doğrultusunda açıklık kazandırılarak m. 758'e alınmıştır⁴². Bu maddelerden bazıları 6762 sayılı TTK'nda mevcuttur. Ancak ibranın pay sahiplerinin açacakları sorumluluk davasına etkisi ve ibranın genel kurulun münhasır yetkileri arasında sayılması gibi konularda eksiklikler vardır. Bu konular, İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki ilgili maddelere paralel biçimde Tasarıya eklenmiştir (m. 558, m. 408).

817; Ünal Tekinalp, "İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu", **İkt. Mal.**, C.XXIII, S.4, 1976, s. 165

³⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 38'den Meier-Wehrli, **Die Verantwortlichkeit der Verwaltung einer Aktiengesellschaft bzw. Einer Bank gemaess Art. 754 ff. Or/41ff. BkG.**, Zürich, 1968, s. 113-114

⁴⁰ Tekil, **Şirketler Hukuku, a.g.e.**, s. 296

⁴¹ Tekil, **Şirketler Hukuku, a.g.e.**, s. 297

⁴² Peter Forstmoser, "Alter Wein in neuen Schläuchen?", **ZSR 111**, 1992. s. 4; Yaşar Karayalçın, "İsviçre Borçlar Kanununda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler", **Batider**, C XVII, S. 1, s. 7

İBK m. 758'de iki fıkrada halinde düzenlenen ibranın sorumluluk davalarına etkisi, Tasarı m. 558/2'de bütün olarak ele alınmıştır⁴³. İBK m. 758/1'e göre, ibra kararı yalnızca açıklanan olaylarla sınırlı olarak, ibraya olumlu oy veren pay sahiplerinin ve ibra kararını bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. Pay sahiplerine açıklanmamış olaylar hakkında ibra kararı geçerli olmayacaktır. Bu sebeple ya genel kurulca tüm olaylar açıklanmalı, yada genel kurulca açıklanmamış olaylar pay sahiplerince biliniyor olmalıdır⁴⁴. İBK m. 758/2 uyarınca ise, diğer pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkı altı ay süresince devam eder. Görüldüğü üzere, madde ibranın şahıs ve zaman açısından etkisi konusunda açık bir düzenleme getirmemiş, bu boşluğun doldurulması konusundaki yetki kanun koyucu tarafından genel kurula verilmiştir⁴⁵. Alacaklılar ibra kararına itiraz edemeyecekleri gibi, genel kurulca alınan ibra kararının iflas halinde alacaklıların İBK m. 757 uyarınca açabilecekleri sorumluluk davasına da bir etkisi yoktur⁴⁶.

İsviçre Borçlar Kanunu'nun 756. maddesinde pay sahiplerinin elde edeceği tazminatın ortaklığa verileceğini öngören hüküm, TTKT m. 555'te daha farklı kaleme alınmıştır. Tasarıya göre, pay sahibi m. 555'e dayanarak doğrudan veya dolaylı zararlarını talep edebilirken, İBK m. 756 uyarınca tazminatın şirkete verilmesi zorunlu tutulduğundan, pay sahibi yalnızca dolaylı zararlar sebebiyle dava açabilecektir. Pay sahibinin doğrudan zararı olması durumunda ise İBK m. 41 veya İBK m. 754 uyarınca, bu zararın tazminini isteyebilecektir⁴⁷.

⁴³ TTKT m. 558/1'de ise, Türk Hukukuna özgü bir biçimde, uygulamadan kaynaklanan sorunların önüne geçebilmek için ibra kararının geri alınmayacağına ilişkin düzenleme yer almaktadır.

⁴⁴ Peter Böckli, **Scweizer Aktienrecht**, Zürich: Schulthess, 3. Auflage, 2005, s. 2143

⁴⁵ Roland Müller, **Der Verwaltungsrat als Arbeitsnehmer**, Zürich: Schulthess, 2005, s. 350

⁴⁶ Böckli, **Aktienrecht**, a.g.e., s. 2143

⁴⁷ Böckli, **Aktienrecht**, a.g.e., s. 2143

2. İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

2.1. Menfi Borç İkrarı Niteliği

Doktrinde çoğunlukla kabul gören görüşe göre, genel kurulca alınan ibra kararı, menfi borç ikrarı şeklinde gerçekleşen tespit niteliğinde hukuki bir işlemdir⁴⁸. Menfi borç ikrarı, bir borcun mevcut olmadığı yolunda tek taraflı irade açıklamasıyla gerçekleşir⁴⁹. Alacaklının yapacağı bu irade açıklamasının hangi sebeple yapıldığının önemi yoktur. Örneğin alacaklı alacağından feragat ettiği için menfi borç ikrarında bulunabileceği gibi, borcun ifa edildiğine inandığı için de menfi borç ikrarında bulunabilir⁵⁰. Alacaklı soyut borç ikrarında bulunmuşsa, borç kesin olarak sona erer, ancak alacaklı sebep göstermişse, sebebin geçersizliği menfi borç ikrarının da geçersizliği sonucunu doğurur⁵¹.

Daha önce de belirtildiği üzere, Borçlar Hukuku anlamındaki ibra sözleşmesinde tarafların varlığından şüphe duymadıkları bir alacağı ortadan

⁴⁸ Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 196; İsmet Sungurbey, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Etkisi Üstüne”, **Medeni Hukuk Sorunları**, C. II, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974, s. 164; Atan, **a.g.e.**, s. 59; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2. Bası, 2007, s. 213; Postacıoğlu, **a.g.e.**, s. 508; Aytaç, **a.g.e.**, s. 31; POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 9. Bası, 2003, s. 344; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku (Temel Esaslar)**, Adana: Karahan Kitapevi, 3. Bası, 2007, s. 340; Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 422; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.5; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s. 201; Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2. Bası, 2001, s. 137; Fahiman Tekil, **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul: Alkım Yayınları, 2. Bası, 1998, s. 223-226; Bedir Karaca, **Anonim Ortaklıkta Müdürler ve Hukuki Sorumlulukları**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005, s. 120; ULUSOY, ibranın 6762 sayılı Kanun uyarınca paysahiplerinin ve alacaklıların sorumluluk davasına etki etmeyeceğinden bahisle, ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasında gerçekleşen şahsi bir defa olduğu görüşündedir. Yazara göre, eğer ibra menfi borç ikrarı olsaydı, genel kurulun ibra kararı ile, menfi borç ikrarında olduğu gibi, yöneticilerin şirkete olan tazminat borçları sona erer, paydaşların ve alacaklıların açacakları sorumluluk davası sonucunda ödenecek tazminatın gene alacaklılara veya paydaşlara verilmesi gerekirdi. Halbuki paysahipleri veya alacaklılar tarafından dolaylı zararlar dolayısıyla açılacak davada tazminat ortaklığa verilmektedir. Ancak kanaatimce TTK’da paysahibi ve alacaklılara sorumluluk davası açılması konusunda, istisnai nitelikte bağımsız bir dava hakkı tanınmış olup, dava sonucunda tazminat ortaklığa verilecek olsa bile, esasen bu kimselerin de doğrudan menfaatlerini temin etmeye yöneliktir. Ortaklığın uğradığı zarara karşı bu kimselerce açılan sorumluluk davası, tüzel kişiliğin ibra kararıyla bir borcu bulunmadığını ikrar etmesine rağmen, bu tüzel kişiliği oluşturan paysahibi ve alacaklıların zararlarını tazmin amacı taşır. Bu durum ibranın menfi borç ikrarı niteliğini değiştirmemelidir. (Ulusoy, **a.g.e.**, s. 273 vd.)

⁴⁹ K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 50

⁵⁰ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 260

⁵¹ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 260

kaldırmaları söz konusuysen, menfi borç ikrarında yanlarca kuşkulu görülen ya da borçlu tarafından itiraza uğrayan bir alacağın ortadan kaldırılması söz konusu olmaktadır. Aynı durumun ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğine büründüğü anonim ortaklıklar hukukunda da geçerli olması gerekir. Anonim ortaklık ibrayla varlığı şüpheli ya da çekişmeli alacağının bulunmadığını ikrar etmiş olacağından hukuki niteliği menfi borç ikrarı olarak kabul edilmelidir⁵². Genel kurulca ibra edilen miktar çoğu kez belli değildir veya bir tazminat talep hakkının doğup doğmadığı bilinmemektedir, hatta hak bazen hiç mevcut değildir⁵³. Alınan ibra kararıyla, yönetim kurulu üyeleri sorumluluktan kurtulmuş olur ve bu konularda ortaklık hiç bir alacağının bulunmadığını ve dava açmayacağını beyan etmiş olur⁵⁴. Böylece ortaklık ibra edilenlere karşı, ilgili hesap dönemi sonuna kadar olan faaliyet ve işlemlerinden dolayı, hiç bir alacak talebinde bulunamayacaktır⁵⁵.

İbra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu görüşü iki açıdan eleştirilebilir. Menfi borç ikrarı, tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacağı ortadan kaldırmaktadır. Ancak yönetim kurulu üyelerinin kusursuz bir yönetim göstermesi durumunda ortada şüpheli sayılan bir alacak dahi mevcut olmadığından, bu halde ibra menfi borç ikrarı sayılmamalıdır⁵⁶. Daha önce de belirtildiği üzere yönetim kurulu üyelerinin faaliyet dönemi boyunca yaptıkları çok sayıda işlemin hepsinde hatasız veya başarılı oldukları şeklinde bir değerlendirme yapmak çok zordur. Böyle bir duruma ancak, belli bir iş veya işlemle ilgili alınacak özel ibra kararında rastlanabilir. İkincisi, tazminat talep etme hakkının kesin olmasına rağmen, üyelerin yine de ibra edilmeleri halinde artık bir menfi borç ikrarından değil, ibra sözleşmesinden bahsedilebilecektir⁵⁷. Bu durumda, anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin kusurlu hareketleri sonucu doğan gerçek zarar ve şahsi sorumlulukları mevcuttur⁵⁸. Böylece genel kurul varlığından tereddüt etmediği bir alacağı ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, yönetim kurulu üyelerinin aslında borçlarını ödeyemeyecek durumda olmaları veya dava açılmasının ortaklığın genel menfaatleri açısından sakıncalı bulunması veya da yaptıkları faydalı

⁵² Sungurbey, **a.g.e.**, s. 164; Aytaç, **a.g.e.**, s. 14; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 101; Atan, **a.g.e.**, s. 59

⁵³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 50

⁵⁴ Tekil, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 226

⁵⁵ Tekil, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 226; Aytaç, **a.g.e.**, s. 31-32

⁵⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 33

⁵⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 33

⁵⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 15

hizmetlerin de göz önünde tutulması gibi hallerde yönetim kurulu üyeleri oluşan zarara rağmen ibra edilebilirler⁵⁹. Ancak kusurlu hareket eden yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi istisnaen rastlanan bir durum olduğundan anonim ortaklıktaki ibranın menfi borç ikrarı olma niteliğini değiştirmemelidir⁶⁰.

2.1.1. Borçlar Hukukundaki İbra Sözleşmesinden Farkı

Borçlar Hukuku anlamındaki ibra sözleşmesiyle genel kurulca alınan ibra kararı birbirinden farklı kavramlardır. Öncelikle belirtmek gerekir ki ibra kararı yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktayken, ibra sözleşmesi teknik olarak borcu sona erdirmektedir. İkinci olarak, ibra sözleşmesinde, tarafların alacağın varlığından tereddütleri yoktur, ancak tespit amacıyla yapılan menfi borç ikrarında ve bu kapsamda düşünülen ibra kararında tarafların şüpheli saydıkları veya borçlunun itiraz ettiği bir alacak söz konusudur⁶¹.

İbra kararının genel kurulca alınan tek taraflı bir irade açıklaması olması onu, şekli açıdan da ibra sözleşmesi olduğu görüşünden uzaklaştırmaktadır⁶². Borçlar Hukukuna göre, ibra genel olarak bir sözleşme şeklinde gerçekleşmekteyken, TTKT m. 408'de yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verilmesinin genel kurulun devredilemez yetki ve görevleri arasında sayılmış olması, ibra için genel kurul kararına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. 6762 sayılı Kanun'da ise böyle bir düzenleme mevcut olmadığından çeşitli hükümlerden yola çıkarak ibra için genel kurul kararı gerektiği sonucuna varılıyordu (TTK m. 374, m. 380)⁶³. Tasarıdaki bu düzenleme dolayısıyla, ibranın genel kurulun münhasır yetkisinde olduğu ve ibra için genel kurulun karar alması gerektiği açıktır. İbra kararının hukuki sonucunun doğması için ibra edilenin diğer bir deyişle yönetim kurulu üyelerinin kabul etmesine gerek olmadığından, tek taraflı hukuki bir işlemdir⁶⁴.

⁵⁹ Atan, **a.g.e.**, s. 63

⁶⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 15

⁶¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 14; Turanboy, **a.g.e.**, s. 51; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 255-256; Güney, **a.g.e.**, s. 227

⁶² Aytaç, **a.g.e.**, s. 28; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 263-264

⁶³ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s. 6

⁶⁴ Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 340; Güney, **a.g.e.**, s. 225

2.1.2. Borçlar Hukukundaki Diğer Kurumlardan Farkı

İbra, TTK'da olduğu gibi Tasarıda da sistemli ve düzenli bir şekilde hukuki bir kurum olarak düzenlenmediğinden, genel hükümlerden yola çıkarak açıklanmaya çalışılmakta, bu da farklı yaklaşımlara ve farklı sonuçlara varılmasına neden olmaktadır⁶⁵. İbranın çok yönlü olması ve bünyesinde çeşitli unsurları toplaması, ibranın hukuki niteliğini daha da tartışmalı hale getirmektedir⁶⁶. Ancak, ibra kararını örneğin, tazminat talep etme hakkının doğacağına bilindiği veya bilinebileceği durumlarda ibra sözleşmesi sayılması gerektiği veya ittifakla verilen ibra kararının ise feragat olarak nitelendirilmesi gerektiği gibi farklı kalıplara sokmak, hukuk mantığı açısından ve ibranın hukuki niteliğinin tam olarak açıklanamaması bakımından isabetsiz bir yaklaşımdır⁶⁷. Bu kurumlardan herhangi birinin tam olarak ibra kararıyla örtüştüğünü söylemek zordur. Bu sebeple yukarıda açıklanan ibra sözleşmesi dışında, sulh ve feragatin de ibra kararından farkına değinmek gerekecektir.

Maddi hukukta feragat, çoğunlukla aynı veya yenilik doğuran bir haktan hak sahibinin tek taraflı bir irade beyanıyla vazgeçmesi anlamına gelirken, medeni yargılama hukukunda iki taraftan birinin netice talebinden vazgeçmesidir (HUMK m. 91)⁶⁸. İbra ile anonim ortaklık, doğan veya doğacak olan tazminat haklarından tek taraflı olarak feragat ettiğinden, ibra kararının aslında feragat işlemi olduğu düşünülebilir⁶⁹. Ancak ibra edilenlerin kusursuz yönetim ve işlemlerinin sonucu tazminat haklarının zaten doğmayacağı hallerde verilen ibra kararı feragat işlemi değildir⁷⁰. Çünkü, feragat işlemi ancak, ibra sözleşmesinde olduğu gibi alacağın varlığının kesin olduğu durumlarda, alacaklının feragatiyle gerçekleşebilir. Başarılı bir faaliyet dönemi sonunda, ibra kararı alınmasının feragat işlemi olduğunu kabul etmek, yönetim kurulu üyelerine farazi bir kusur atfetmek anlamını taşıyacağından isabetli olmayacaktır.

⁶⁵ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 258

⁶⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 18

⁶⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 48-49; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 102-103

⁶⁸ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 267; İbra kararının feragat sonucu doğuran negatif bir borç tanıma olduğu konusunda bkz. Tuğrul Ansay, **Anonim Şirketler Hukuku**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 6. Bası, 1982, s. 149

⁶⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 24

⁷⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 24

İbrayla karıştırılan bir diğer kurum sulhtur. Tam iki tarafa borç yükleyen sulh sözleşmesiyle taraflar karşılıklı ödünlerde bulunarak aralarındaki mevcut bir hukuki ilişki üzerindeki anlaşmazlığa veya tereddüde son verirler. Dolayısıyla sulh, doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığı karşılıklı rıza ve fedakarlıkla kaldıran bir anlaşmadır⁷¹. Sulh için bir uyuşmazlık bulunması veya doğacak olması, bu uyuşmazlığın ortadan kalkması niyeti ve tarafların karşılıklı fedakarlıkları gerekir⁷². Sulh sözleşmesinde, tarafların amacı dava açılmasını önlemek veya açılmış bir davaya son vermektir. Bu sözleşme taraflar arasındaki davaya son vermek amacıyla yapılıyorsa, aynı zamanda bir usul hukuku işlemi halini alır. Uyuşmazlığa son vermek için yapılan sulh sözleşmesi ya mahkeme içinde ya da mahkeme dışında yapılır. Ortaklıklar hukukunda ise, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeleri için şeklen bir genel kurul kararına ihtiyaç olduğundan asla mahkeme önünde alınabilecek türde bir karar değildir. İbra kararıyla sulh sözleşmesi arasında bu açıdan şekil farkı bulunmaktadır⁷³. İkinci olarak, sulh iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan, anonim ortaklık açısından sorumlu organların tavizini şart kılar. Halbuki genel kurulun tek taraflı bir irade açıklaması olan ibrada, anonim ortaklık tazminat talep etme hakkından tek taraflı vazgeçip, alacak hakkı bulunmadığını bildirir⁷⁴. Bunun karşılığında, yönetim kurulunun ise bu kararı kabul etme veya etmeme insiyatifi olmadığından, rıza veya fedakarlık göstermesi mümkün değildir. Zaten kuruluşun doğan sorumluluğu düzenleyen TTKT m. 559'da TK m. 310'da olduğu gibi sulh ve ibra kavramları ayrı ayrı kullanılmış olduğundan bunların aynı kurumlar olmadığı açıktır⁷⁵.

2.2. Taraflar Arasındaki Sözleşmesel İlişkiye Dayanması

Anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasında sözleşmesel bir ilişki mevcuttur. Ortaklık adına üyenin genel kurul tarafından seçilmesi icap niteliğindedir ve ilgili şahsın bunu kabul etmesiyle sözleşme kurulmuş olur⁷⁶. İbra edilmek hakkı,

⁷¹ Atan, **a.g.e.**, s. 58; Aytaç, **a.g.e.**, s. 28; Orhan Nuri Çevik, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Bası, 2002, s. 441

⁷² Aytaç, **a.g.e.**, s. 28

⁷³ Ulusoy, **a.g.e.**, s. 266-267

⁷⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 28-29; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 267

⁷⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 28; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 265

⁷⁶ Sait Kemal Mimaroğlu, **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes'uliyeti**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1967, s. 98-99; Aytaç, **a.g.e.**, s. 67;

işte bu sözleşmeden doğan bireysel bir haktır⁷⁷. Yönetim kurulunun tüzel kişiliği olmadığından ve ortaklığın bir parçası olduğundan sözleşme ilişkisi ortaklık ile yönetim kurulu arasında değil, ortaklık ile yönetim kurulu üyesi arasındadır. Bu sebeple genel kurulun ibra kararı da yönetim kuruluna değil, yönetim kurulu üyelerine verilmektedir⁷⁸.

Genel kurul tarafından ortaklık işlerini idare ve ortaklığı temsil etmek için seçilen yönetim kurulu üyeleri, görevlerini yaparken vekalet sözleşmesi hükümlerine göre hareket etmek ve bu sözleşme çerçevesinde hesap vermek durumundadırlar. BK m. 19'de (BKT m. 26) belirtilen sözleşme serbestisine dayanarak yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki ilişkinin serbestçe tayin edilen ve fakat sözleşmede boşluk bulunan hallerde vekalet hükümlerinin uygulanmasını gerektiren özel ve karma nitelikli sözleşme olduğunun kabulü gerekir⁷⁹. Taraflar arasındaki mevcut sözleşmesel ilişki yönetim kurulu üyelerine özen yükümlülüğü getirmektedir. 6762 sayılı Kanun'da BK'na yapılan atıflarla yönetim kurulunun özen derecesi belirlenmektedir⁸⁰. TTKT m. 369/1'de ise, yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişilerin, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altında olduğu düzenlenerek, özen yükümlülüğüne doğrudan değinilmiştir. Böylece atıfların sebep olduğu karmaşıklığın önüne geçilmiş ve yönetim kurulu üyesinin ücret alıp almamasına göre yapılan ayırımın da ortadan kalkması amaçlanmıştır. Gerekçede de belirtildiği üzere, bu madde özeni, tedbirli bir yönetici ölçüsü ile tanımlamış ve aynı zamanda şirketin menfaatlerinin gözetilmesine vurgu yapmıştır. Hüküm bunun ölçütü olarak dürüstlük kuralını kabul etmiştir. Tedbirli yönetici ölçütü, işletme konusuna bağlanan özen, sermayenin ve malvarlığının korunmasında, iştiraklerle

Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, İstanbul: Yasa Yayınları, 4. Bası, 1989, s. 227; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), a.g.e., s. 309; Çelik, İbra, a.g.e., s. 81

⁷⁷ Çelik, İbra, a.g.e., s. 69

⁷⁸ Atan, a.g.e., s. 62

⁷⁹ Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, a.g.e., s. 202; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), a.g.e., s. 309; İsmail Doğanay, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumlulukları", **Batider**, C. XVII, S: 3., 1994, s. 58

⁸⁰ TTK m. 320'de, yönetim kurulu üyelerinin şirket işlerinde gösterecekleri dikkat ve basiret hakkında Borçlar Kanunu'nun 528. maddesinin ikinci fıkrası uygulanacağı belirtilmiştir. Borçlar Kanunu'nun bu fıkrasına göre, şirket işlerini ücretle idare eden ortağın tıpkı bir vekil gibi mesul olacağı hükmü yer almaktadır. Bu hüküm idare ve temsil yetkisini haiz olan şahsın sorumluluğunu ücret alıp almamasına göre bir ayırma tabi tutmaktadır. (Ersin Çamoğlu, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin Özen Borcu", **İmran Öktem'e Armağan**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970, s. 393-397)

ilişkilerde, sır saklamada, temettü ve finans politikasında özeni ve yönetici sıfatıyla işin gerektirdiği özeni de içerir. Bu sebeple, hükümdeki özen 6762 sayılı Kanun m. 320'de öngörülenden daha da geniş ve amaca daha uygundur. İşin gerektirdiği özendeki o konuya ilişkin uzman bilgisi aranmaz. "Tebirli yönetici" terimi bir taraftan kusurda ölçü rolü oynar, diğer taraftan da karar ve eylemlerde nesnel davranışı ifade eder, ancak bir yöneticinin nesnel olarak kontrolü dışında kalan ve nesnel beklentilerin ötesindeki tedbiri kapsamaz. "Nesnellik" ile, görevi yerine getirebilmek için yetkin olma, ilgili bilgileri değerlendirebilme, uygulamayı ve gelişmeleri izleyebilme ve denetleyebilme için gereken yetenek ve öğrenime sahip olma anlaşılır. Gerekçe de ayrıca Yargıtay içtihatlarında basiretli tacir ilkesinin aşırı beklentilerle ve sertlikle uygulandığından bahisle, yönetim kurulu üyelerinin özen ölçütü açısından bu ilkeye Tasarıda değinilmediği üzerinde de durulmuştur. Tebiri yönetici ölçüsü, yönetim kurulu üyesinin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak "işadamı kararı" verilebileceğini kabul eder ve riskin bundan doğduğu hallerde üyenin sorumlu tutulmaması esasına dayanır. Genel kabul gören kural uyarınca, duruma uygun araştırmalar yapıp, ilgililerden bilgiler alınıp yönetim kurulunda karar verilmişse, gelişmeler tamamen aksi yönde olup şirket zarar etmiş olsa bile özensizlikten söz edilemez. Hükümün bir yeniliği de, m. 369/3 uyarınca, üyelerin ve yöneticilerin görevlerini yerine getirirken özenle hareket ettikleri karinesinin açıkça belirtilmiş olmasıdır. Böylece, ispat yükü aksini iddia edenlere aittir⁸¹.

Vekalet hükümlerine kıyasen yönetim kurulu üyelerinin de sadakat ve özen borcu olduğundan, ortaklığa karşı bu borçlarını ve bu borçlardan kaynaklanan yan borçları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu açıdan hesap verme borcu (bunun karşılığında pay sahibi açısından bilgi alma hakkı) ve sır saklama yükümlülüğü hem vekalet sözleşmesinin uzantısı hem de yönetim kurulu üyesinin ibrasını etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hesap Verme Borcu

Hukukun genel kurallarına göre, başkasına ait işleri gören, başkasına ait malları yöneten kimseler hesap vermek durumundadırlar⁸². En başta, vekilin, müvekkilin

⁸¹ Tasarı m. 369'un gerekçesine bknz.

⁸² Aytaç, **a.g.e.**, s. 65

talebi üzerine yapmış olduğu işin hesabını vermeye mecbur olduğunu düzenleyen BK m. 392 (BKT m. 508) hükmüne göre, yönetim kurulu üyeleri, yetkisini kullandığı kimse olan genel kurula karşı hesap vermekle yükümlüdür⁸³. Sürekli iş görme ilişkilerinde, karşılıklı olarak alacaklılık-borçluluk durumunu zaman zaman tespit etmek ve doğması muhtemel taleplerin daha sonra ileri sürülmesi imkanını önceden karara bağlamak ihtiyacından, vekil hesap verme borcunu yerine getirir ve böylece müvekkilin kendisini muhtemel tazminat taleplerinden ibra etme gayesi güder⁸⁴.

2.2.2. Paysahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Paysahiplerinin ortaklık yönetimi ve denetimine katılmaları, yalnızca genel kurul toplantılarında hazır bulunmak ve ilgili organların seçiminde oy kullanmaktan ibarettir⁸⁵. Bu kapsamda, bilgi alma hakkı paysahibinin genel kurulda oy kullanmadan önce aydınlanmasında kullanabileceği önemli bir haktır. Bilgi alma hakkı, paysahibine şirketin ekonomik ve mali durumunun, egemenlik ilişkilerinin ve çoğunluğa sahip paysahiplerinin elde ettiği menfaatlerin tam olarak bilinmesi ve hakların bilinçli olarak kullanılması, sahip olduğu payların değerini öğrenme ve yönetimi denetleme amacıyla tanınmış nisbi nitelikte müktesep bir haktır⁸⁶. Hukukta genel anlamda müktesep hak kavramıyla bir hukuk öznesinin malvarlığına girmiş olan ve malikin rızası olmaksızın üzerinde hiç bir değişiklik yapılamayan ve kendisinden alınamayan haklar kastedilir⁸⁷.

6762 sayılı Kanun m. 362 ve m. 363'te düzenlenen paysahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı, Tasarıda tek bir madde altında ele alınmıştır. TTKT m. 437'de paysahiplerinin bilgi alma hakkına ilişkin bu düzenlemelerle, ortakların bilgilendirme hakkı ile organların görev ve yetkileri ve ortaklık çıkarları arasındaki dengenin kurulması hedeflenmiştir. Özellikle bilanço onayının örtülü ibra anlamına geldiği

⁸³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 68-69; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 85-86

⁸⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 69

⁸⁵ Doğanay, Şerh, **a.g.e.**, s. 991; Mehmet Bahtiyar, "Anonim Ortaklıkta Paysahibinin Bilgi Alma Hakkı (Somut Bir Sorunun Değerlendirilmesi)", **Makaleler II**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2008, s. 170

⁸⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **a.g.e.**, 578; Bahtiyar, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s. 171; Şükrü Yıldız, **Anonim Ortaklıkta Paysahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s. 174

⁸⁷ Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler (I, Umumi Hükümler)**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 3. Bası, 1960, s. 72; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 97; Arslan Kaya, **Anonim Ortaklıkta Paysahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2001, s. 72

düşünüldüğünde, pay sahibinin bilançonun ve bilanço kapsamında düşünülmesi gereken bilgi ve belgelerin incelemesinde menfaati olduğu açıktır. Aksi takdirde pay sahibi o hesap yılına ilişkin değerlendirmeyi sağlıklı bir şekilde yapamayacaktır. Bilgi alma hakkının konularına örnek olarak; karın oluş şekli, yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa olan borçları, ortaklığa bağlı bulunan diğer ortaklıklar, sermaye artırımına ilişkin konular, fiyat politikası vs. gösterilebilir⁸⁸.

TTKT m. 437/1'e göre, "Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi, genel kurulun toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur. Bunlardan finansal tablolar ve konsolide tablolar bir yıl süre ile merkezde ve şubelerde pay sahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulur. Her pay sahibi, gideri şirkete ait olmak üzere gelir tablosuyla bilançonun bir suretini isteyebilir". Bu fıkra ile, TK m. 362/1 ve TTK m. 362/2'de pay sahibinin geriye dönük bilgi alma hakkına ilişkin düzenleme muhafaza edilmiştir⁸⁹.

TTKT m. 437/2-c.1'e göre, "Pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir". Dolayısıyla pay sahibi, gündem ile sınırlı olmadan şirket işleri hakkında bilgi isteyebilecektir. 6762 sayılı Kanunda pay sahiplerinin denetleme hakkı, anonim ortaklığın devamlı ve zorunlu bir organı durumunda olan denetleme organına devredilmiştir⁹⁰. Bilgi alma hakkının kapsamındaki denetleme hakkını düzenleyen TK m. 363'e göre ortaklar şüpheli gördükleri noktalara denetçilerin dikkatlerini çekmeye ve gerekli izahatı istemeye yetkilidirler. Anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin ortaklık yönetimini ve ortaklık hesaplarını bizzat denetleme hakkı bulunmamaktadır. Ancak TTKT m. 397/1 uyarınca, artık anonim ortaklığın devamlı ve zorunlu bir organı olan denetleme organı kaldırılmış, onun yerine uluslar arası denetim standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarına göre denetleyen ortaklık dışındaki bağımsız denetim kuruluşları öngörülmüştür. Tasarıyla birlikte

⁸⁸ Aytaç, a.g.e., s. 76

⁸⁹ Tasarı m. 437/1'in gerekçesine bknz.

⁹⁰ Ömer Adil Atasoy, **Anonim Ortaklıkların Denetlenmesinde Hakim Olan Esaslar ve Türk Hukukunda Denetleme Organının Görevleri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, 1984, s. 169

denetçinin bağımsız bir konuma sokulması ve artık ortaklığın organlarından biri olmaması, onun bilgi verme yükümünün bulunmadığı anlamına gelmez. Denetçilere, denetlemede uygulanan yöntem, uzman sayısı, yerinde yönetim yapılıp yapılmadığı gibi denetime ilişkin her türlü soru sorulabilir. Denetçilerin raporlarında bulunan ifadeler ve rakamlar da denetimin sonuçları hakkında soru sorma kapsamına girer. Gene aynı fıkranın devamına göre, yönetim kurulu ve denetçiler tarafından verilecek bilgiler, özenli (baştan savma olmayan, ilgisiz konuları içermeyen) ve gerçeğe uygun (doğru, yalan ve aldatıcı olmayan) bilgiler olmalıdır (TTKT m. 437/2-c.3). Aynı zamanda bu bilgiler Türk Hukukuna Tasarıyla giren “hesap verme ilkesi”ne de uygun olmalıdır. Bu ilkeyle, hesap verme konumunda bulunan bir kişinin sorumlu olduğu kişiye vermekle yükümlü olduğu kapsamı, gerçekçi ve belgeli bilgi kastedilmektedir⁹¹.

TTKT m. 437/3’e göre, “Bilgi verilmesi, sadece istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile reddedilebilir”. Bu fıkra göre bilgi vermenin sınırını şirket sırları ve korunması gereken şirket menfaatleri oluşturur. Payscaleinin bilgi alma hakkı, eşit işlem ilkesinin mutlak olarak uygulandığı durumlardan biri olarak, her bir pay sahibine tanınan, bağımsız, reddedilemez ve sınırlandırılmayan bir haktır⁹². Bu sebeple pay oranı bu hakkın kullanılmasında herhangi bir etkiye sahip olmadığı gibi, iyiniyetli olmayan bir pay sahibinin dahi bu hakkı kullanması söz konusu olabilir⁹³. Bilgi alma hakkının şirket sırrı kavramı içinde bazı pay sahiplerinden esirgenmesi ve bazı şartlara tabi kılınması eşit işlem ilkesini ihlal eder⁹⁴. Sınırlandırmanın geçerliliği ancak haklı ve somut gerekçeler varsa kabul edilebilir⁹⁵. Bu maddenin amacı, ortaklığın üçüncü kişilerce öğrenilmesinde sakınca olan ve ortaklığın rekabet gücünü azaltacak, dolayısıyla üçüncü kişilerce öğrenilmesi ortaklığa zarar verecek olan bilgilerin açıklanmasını engellemektir⁹⁶. Eğer bilgi, hükmün konuluş amacına aykırı bir biçimde isteniyorsa ya da verilen bilginin yayılması sonuçta ortaklık için önemsiz sayılmayacak ölçüde menfaat ihlaline sebep

⁹¹ Tasarı m. 437/2’nin gerekçesine bkz.

⁹² Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 175

⁹³ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 175

⁹⁴ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 175

⁹⁵ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 175

⁹⁶ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.268

oluyorsa veya ortaklığı böyle bir tehlikeye maruz bırakıyorsa zarar veya zarar tehlikesi mevcut demektir⁹⁷. Örneğin, bilginin verilmesi müşteri kaybına ya da iş görüşmelerinin kesilmesine neden oluyorsa bir zarar veya zarar tehlikesinden söz edilebilir⁹⁸. Şirket sırrı belirlenirken, rakip bir şirketin bilmediği, öğrenmemesi gereken, şirketin zararına kullanabileceği, elde etmeye çalışacağı “bilgi” ölçüsü kabul edilebilir. Şirket menfaatlerinin zarara uğraması ise, şirket işletmesinin, bağlı şirketlerinin, müşteri çevresinin, dağıtım kanallarının ve ilişkilerinin kayba uğraması veya bu nitelikte pek de uzak olmayan bir tehlikenin varlığı kastedilmektedir. Bu tip durumların varlığında bilgi verilmemesi haklı bir sebep teşkil edecektir⁹⁹.

TTKT m. 437/4’e göre, “Şirketin ticarî defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir”. Dolayısıyla bilgi alma hakkı, şirketin ticari defterleri ile yazışmalarının incelenmesini de gerektirebilir. Bu inceleme genel kurul izni veya yönetim kurulu kararıyla yapılabilecektir. İnceleme genel kurulda veya genel kurul dışında yapılabilir ve pay sahibinin sorusunu ilgilendiren konularla sınırlı olmalıdır. Ancak, pay sahipleri inceleme hakkını genel kurulun kararı veya yönetim kurulunun açık izni ile kullanabileceğinden, daha da önemlisi bilgi verme yükümlüsü organların somut olayda pay sahibinin bilgi alma ve inceleme talebini ortaklık sırrı ve/veya menfaati gerekçesiyle geri çevirmesi de olanaklı olduğundan ve dolayısıyla bu hak ortaklığın üstün menfaati ile sınırlanabileceğinden nisbi nitelikte müktesep haktır¹⁰⁰.

TTKT m. 437/5’e göre, “Bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibi, reddi izleyen on gün içinde, diğer hâllerde de akla yatkın bir süre sonra mahkemeye başvurabilir. Başvuru basit muhakeme usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir. Mahkeme kararı kesindir”. Gerekçede de belirtildiği üzere bilgi alma ve inceleme

⁹⁷ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.298

⁹⁸ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s. 268-269

⁹⁹ Tasarı m. 437/3’ün gerekçesine bknz.

¹⁰⁰ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.74-75, Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 175; Tasarı m. 437/4’ün gerekçesine bknz.

hakları paysahibine tanınan dava hakkı ile güçlendirilmiştir. Paysahibi sadece açık bir ret halinde değil, taleplerinin cevapsız bırakılması veya cevabın ertelenmesi durumunda da hem bilgi alma hem de inceleme hakkını bir mahkeme kararı ile başarıya ulaştırabilir¹⁰¹.

Paysahiplerinin bilgi alma hakkı açısından mahkemeye başvurusunu düzenleyen TTKT m. 437'ye benzer bir hüküm yönetim kurulu üyeleri açısından TTKT m. 392 ile getirilmiştir. Kural olarak, her yönetim kurulu üyesinin şirketin bütün iş ve işlemleri hakkında bilgi almak hakkı vardır. Bu hak aynı zamanda üyenin güvenilirliğine ve özenine bırakılmış bulunan yönetim görevinin ve şirket ile üye arasındaki ilişkinin gereğidir. Bilgilendirilen üye yönetebilir ve doğru zamanda, doğru kararı alabilir. 6762 sayılı Kanun'da yönetim kurulu toplantılarında yönetim kurulu üyelerinin, şirketi temsile ve şirket işlerini görmeye memur olan kimselerden işlerin gidişi veya muayyen bazı işler hakkında izahat istemek hakkını haiz oldukları belirtilmekte, yönetim kurulunun, defter ve dosyaların kendisine ibrazına dahi karar verebileceği düzenlenmektedir (TTK m. 331). Bunun dışında yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma, soru sorma veya inceleme yapma isteminin nasıl gerçekleşeceği ve bunların reddinin ne gibi sonuçlar doğuracağı hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. TTKT m. 392'de, yönetim kurulu toplantılarında, yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme haklarını serbestçe kullanabilecekleri, yönetim kurulu toplantıları dışında ise yönetim kurulu başkanının izniyle bu haklardan yararlanabilecekleri düzenlemiştir. Yönetim kurulu üyesinin talebinin başkan tarafından reddi halinde üye, isteğini yönetim kuruluna sunabilir. Kurulun kararı ile üye bu hakkını kullanabilir. Kurulun toplanmaması veya bu istemi reddetmesi halinde üye şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurabilecektir (TTKT m. 392/4)¹⁰².

TTKT m. 437/6'da ise, bilgi alma ve inceleme hakkının, esas sözleşmeyle ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılamayacağı ve sınırlandırılmayacağı hükmü getirilmiştir. Hem bu fıkrayla hem de paysahibine tanınan mahkemeye başvuru imkanıyla, hakkın müktesep ve sınırlandırılmaz bir hak olduğu vurgulanmıştır. Bilgi alma ve inceleme hakkının sözleşme veya haklı gerekçeler

¹⁰¹ Tasarı m. 437/5'in gerekçesine bknz.

¹⁰² Tasarı m. 392'nin gerekçesine bknz.

dışında genel kurul kararı ile veya yönetim kurulunun tasarrufu neticesinde daraltılması ya da kısıtlanması olanaklı değildir¹⁰³.

2.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sır Saklama Yükümlülüğü

TTKT m. 369'da "şirketin menfaatlerinin" gözetilmesi vurgulanarak ağır bir özen yükümünün getirilmiş olması ve özen yükümünün sorumlulukla doğrudan ilgili bulunması yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir¹⁰⁴. Bu sebeple, yönetim kurulu üyelerinin açıklanmalarında ortaklık menfaatlerinin tehlikeye düşeceği veya zarar göreceği bilgi ve belgelerin mevcudiyeti durumunda, pay sahibinin bilgi alma hakkı ikinci planda kalmalıdır¹⁰⁵. Yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğü, sadakat yükümlülüğünün bir parçasıdır. Yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık ve pay sahipleri arasındaki ilişkiler güvene dayanan ilişkilere ve bunun doğal sonucu da yönetim kurulu üyesinin ortaklığa karşı sadakat borcudur¹⁰⁶. Yönetim kurulunun ortakları aydınlatma görevi yine yönetim kurulunun ortaklığa karşı sadakat borcu yükümü ve bunun bir görünümü olan ortaklık menfaatinin korunması yükümü ile sınırlanmıştır¹⁰⁷. Yönetim kurulu, üstün ortaklık menfaatini göz ardı ederek bilgi verme yoluna gidemez¹⁰⁸. Ortaklığın menfaatlerine göre yapılacak olan değerlendirme her somut olaya göre ayrı ayrı incelenmelidir¹⁰⁹.

Yönetim kurulu üyelerinin, -kanunların belirlediği sınırlar içinde kamu makamları ve yargı organları hariç olmak üzere- üçüncü kişilere ve münferit pay sahiplerine ortaklık sırlarını açıklaması sorumluluklarına yol açar¹¹⁰. Bu sorumluluk TTKT m. 553/1'deki kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ihlal edilmesinden doğan sorumluluktur¹¹¹. Ortaklık sırrı pay sahibinin bilgi alma hakkının sınırını da belirler. İncelenmesine müsaade edilen bilgi ve belgeler dışındaki bilgi ve belgeler ortaklık sırrı kapsamında

¹⁰³ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.73; Tasarı m. 437/6'nın gerekçesine bknz.

¹⁰⁴ Tasarı m. 369'un gerekçesine bknz.

¹⁰⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 77-78; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 330; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 93-96

¹⁰⁶ Ansay, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 134; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 231

¹⁰⁷ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.255

¹⁰⁸ Kaya, Bilgi Alma, **a.g.e.**, s.255

¹⁰⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 79

¹¹⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 80

¹¹¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 80

değerlendirilmelidir. Ancak paysahibinin incelemesine müsaade edilmeyen bilgi ve belgelerin her durumda gerçekten ortaklık sırrı teşkil edip etmediği 6762 sayılı Kanun'daki boşluk karşısında ya genel kurulun iznine ya da yönetim kurulu üyelerinin insiyatifine bırakılmıştır. Bu konuda kötüniyetle hareket eden bir yönetim kurulu, ortaklığa zarar verdiği bir iş veya işlemi paysahiplerinden saklamak amacıyla, bunun ortaklık sırrı olduğunu öne sürebilir. Kanun koyucu her ne kadar bu maddeyle ortaklık menfaatinin, paysahibinin bilgi alma hakkından önce geldiğini düzenlemeyi amaçlamışsa da, bazı durumlarda bu engel, münferit paysahiplerinde ortaklık hakkında yanıltıcı kanaatler uyanmasına sebep olabilir¹¹². Paysahibi soru sorarak bazı konuları öğrenmek istediğinde yönetim kurulunca “ortaklık sırrı” itirazı ile karşılaşabilir¹¹³. Yönetim kurulu veya denetleme organı, paysahibine haklarını kullanmak için zorunlu olan ve ayrıca korunmaya değer ortaklık sırlarını da tehlikeye sokmayan bir bilgiyi vermekten kaçınırsa bu kaçınma haksız demektir. Bu yüzden bilançonun aydınlatılmasına ilişkin soruların ortaklık sırrı olarak nitelendirilmemesi bir çözüm önerisi olabilir¹¹⁴. Aksi halde yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oy kullanacak olan paysahibi yeterince aydınlatılmamış olacaktır. Tasarı, 6762 sayılı Kanun'daki mevcut olan bu çıkmazın önüne geçmek amacıyla, bilgi alma ve inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen paysahiplerine mahkemeye başvurma hakkı tanımıştır (TTKT m. 437/5).

2.3. Yenilik Doğurucu Etkisi

Yenilik doğuran haklar tek taraflı bir hukuki işlem ile bir hukuki ilişkiyi kurmak, içeriğini değiştirmek veya sona erdirmek suretiyle başka bir şahsın hukuk alanında değişiklik meydana getirebilme yetkisi veren haklardır¹¹⁵. İbra kararının, yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı tazminat sorumluluğunu kaldırarak, hukuk alanında değişiklik yaratmak suretiyle, yenilik doğurucu etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yenilik doğurucu etkisi olmasının bir özelliği de hak sahibi olan genel kurulun irade açıklamasıyla arzu edilen hukuki sonucun meydana gelmesi,

¹¹² Aytaç, **a.g.e.**, s. 76

¹¹³ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 581

¹¹⁴ Üretim usulleri, yatırım planları, finans tekniği ve geleceğe ait projeler ise sır saklama yükümlülüğü kapsamında düşünülebilir. [Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 582]

¹¹⁵ Vedat Buz, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005, s: 57

dolayısıyla tek taraflı olarak gerçekleşmesidir¹¹⁶. Bu karar, geçerliliği için yönetim kurulunun kabul beyanına ihtiyaç duyulmayan tek taraflı bir hukuki işlemdir¹¹⁷. İbra kararı ile sonuç kendiliğinden gerçekleşir ve ibra kararı yönetim kurulu üyelerinin rızasına bakılmadan alınır¹¹⁸. Ayrıca bir icra işlemine gerek kalmadan hukuki sonuç doğurur¹¹⁹. Kararın açıklanması yeterli ve gereklidir¹²⁰. Yenilik doğurucu etkisi olmasının bir diğer özelliği ise, başka bir şahsın hukuk alanına müdahale yetkisi vermesidir.¹²¹ İbra kararıyla birlikte yönetim kurulu üyelerinin tazminat sorumluluğu ortadan kaldırılmak suretiyle bu müdahale gerçekleşir.

2.4. Ortaklık İçi İlişkiyi İlgilendirmesi

6762 sayılı Kanun'a göre, ibra kararıyla kural olarak alacaklıların ve pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakları ortadan kalmaz. İbra kararı yalnızca ortaklığın dava açma hakkını ortadan kaldırır. Tasarıda ise ibraya olumlu oy veren pay sahiplerinin ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkının ortadan kalktığı, diğer pay sahiplerinin dava haklarının ise ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşeceği düzenlenmiş, alacaklılarla ilgili bir düzenleme ise yapılmamıştır (TTKT m. 558). Tasarıdaki alacaklılarla ilgili bilinçli bu boşlukla aslında alacaklıların sorumluluk davası açma haklarının ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Alacaklıların dava hakkı tek bir halde öngörülmüştür. Bu hal şirketin iflası olup, alacaklıların öncelikle dava açma istemlerinin iflas idaresine ileri sürmesine ve iflas idaresince dava açılmaması şartlarına bağlanmıştır (TTKT m. 556).

Bu karar, özellikle yönetime güvenin olup olmaması açısından ortaklığın dışındaki yatırımcılara ortaklıkla ilgili bir uyarı işlevinin bulunmasıyla dış ilişkiyi sınırlı bir şekilde etkiler. Bu yüzden ibra kararı da aslında diğer genel kurul kararları

¹¹⁶ Buz, **a.g.e.**, s. 61

¹¹⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 36; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 99; Güney, **a.g.e.**, s. 228

¹¹⁸ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 99; Güney, **a.g.e.**, s. 228;

¹¹⁹ Bu konuda aksi görüşte olan TURANBOY, yönetim kurulu üyesinin ibrasında iki tarafın da iradesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. (K. Turanboy, **a.g.e.**, s. 51)

¹²⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 37

¹²¹ Buz, **a.g.e.**, s. 64

gibi ortaklık dışındakilere etkisi olmayan, ortaklığın kendisini ilgilendiren, içe dönük, nisbi bir hukuki işlemdir¹²².

2.5. Genel Kurulun Takdirine Bağlı Bir İşlem Olması

İbra kararını almada münhasıran yetkili olan tek organ genel kuruldur. Dolayısıyla ibra kararı genel kurulun, dürüstlük kuralına aykırı olmamak kaydıyla tamamen kendisinin kabul veya reddedeceği bir işlemdir¹²³. Genel kurul bu yetkisini esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle ya da alacağı bir kararla devredemez. TTKT m. 408/2-b bendinde de yönetim kurulu üyelerinin ibrasının, genel kurulun devredilemez görevleri ve yetkileri arasında olduğu açıkça öngörülmüştür.

2.6. İbra Hükümlerinin Emredici Nitelikte Olması

İbraya değinen hükümlerin hepsi emredici niteliktedir (TTKT m. 408, 409, 424, 436, 479, 558, 559) ¹²⁴. Bunun altında yatan en önemli sebep, anonim ortaklığa ilişkin hükümlerin pay sahiplerini ve en genel anlamda kamu yararını ilgilendirmesidir¹²⁵.

¹²² Şükrü Yıldız, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989, s. 17; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 100

¹²³ Müller, **a.g.e.**, s. 350; Tekil, Şirketler Hukuku, **a.g.e.**, s. 302; Aytaç, **a.g.e.**, s. 81; Roland von Büren, Erfahrungen Schweizer Publikumsengesellschaften mit dem neuen Aktienrecht, **ZBJV 131**, 1995, s. 67; von Steiger, **a.g.e.**, s. 318; Gönen Eriş, **Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku (Açıklamalı-İçtihatlı)**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1995, s. 433; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 255; Doğanay, Şerh, **a.g.e.**, s. 1109; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 97; Güney, **a.g.e.**, s. 228

¹²⁴ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 96

¹²⁵ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 97

3. İBRA KARARININ TÜRLERİ, KAPSAMI VE ŞARTLARI

3.1. İbranın Türleri

3.1.1. Açık İbra

Açık ibra kararı, genel kurulun gündeme madde koymak suretiyle ve bilançodan bağımsız olarak müzakere ettiği ibra kararıdır. 6762 sayılı Kanun'da açık ibranın tanımı yapılmamıştır. Ancak açık ibra kararı alınabileceğini öngören iki madde mevcuttur. Bunlardan biri, şirket işlerinin görülmesine her hangi bir suretle iştirak etmiş olanların yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ait kararlarda oy kullanamayacağını düzenleyen TTK m. 374/2'dir. Diğeri ise, kuruluştan doğan sorumlulukla ilgili dört sene geçmeden ibra kararı verilemeyeceğine ilişkin TTK m. 310'dur. Tasarıda da aynı şekilde bir tanım yapılmamış, 6762 sayılı Kanun'da olduğu açık ibra kararına bazı maddelerde değinilmiştir. TTKT m. 409/1'de, olağan toplantılarda, organların seçimi, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılıp, karar alınacağı belirtilerek açık ibra kararı alınabileceği öngörülmüştür. Aynı şekilde TTKT m. 408/2-b'ye göre, yönetim kurulu üyelerinin seçimi, sürelerinin ve ücretlerinin belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları genel kurulun devredilemez yetki ve görevleri arasında sayılmış, böylece yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusu ayrıca ve açıkça düzenlenmiştir.

Açık ibrayla ilgili esas düzenleme ise TTKT m. 558/2'de öngörülmüştür. Bu madde uyarınca, şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını ortadan kaldıracaktır. TTKT m. 424'te bilanço onayıyla gerçekleşen örtülü ibra düzenlenirken, TTKT m. 558/2'de "genel kurulun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı" denerek açık ibra kararı ele alınmıştır.

3.1.1.1 Genel İbra

Sınırlama yapılmadan alınan açık ibra kararları genel ibra kararıdır¹²⁶. Genel kurul, ibrayı, yönetim kurulu üyelerinin tümüne veya bir kısmına; bilanço dönemi içindeki iş ve işlemlerin tümüne veya bir kısmına ve bilanço yılının tümüne veya belli bir zaman dilimine özgüleyebilir¹²⁷. Fakat eğer bir ibra kararı bu şekilde herhangi bir sınırlama olmaksızın alınmışsa, o zaman alınan bu ibra kararı tüm yönetim kurulu üyelerini, bilanço dönemi içinde yapılmış tüm işlemleri ve tüm bilanço yılını kapsar¹²⁸. Kural olarak, her yıl olağan genel kurul toplantılarında alınan ibra kararları genel nitelikte olup, tüm yönetim kurulu üyelerinin, söz konusu faaliyet dönemindeki bütün işlemleri nedeniyle ibra edildikleri anlamını taşır¹²⁹. Bu konuda aksi görüşte olan Yargıtay ise vermiş olduğu bir kararda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesinin, yönetim kurulu kararının da ibrası anlamına gelmeyeceğine hükmetmiştir¹³⁰. Ancak, gündemde ibraya ilişkin bir madde bulunması halinde ve genel kurulca ayrıca bir kısıtlama yapılmamışsa, ilgili ibra kararı hem yönetim kurulu üyelerini hem de yaptığı işlemleri kapsmalıdır. Bu sebeple genel ibra kararında yönetim kurulunun almış olduğu kararın da ibra edildiğinin kabulü gerekmektedir.

3.1.1.2 Özel İbra

Genel kurul açık ibra kararı alırken, iradesini genel olarak açıklamak suretiyle değil de, ibranın kapsamını daraltmak veya genişletmek suretiyle ya da kanun gereği sadece bir takım hususlarla ilgili olarak bir ibra kararı alması durumunda özel ibra söz konusu olur¹³¹. Tek taraflı bir hukuki işlem olan ibra kararının kapsamının, koşullarının ve zamanının genel kurulca serbestçe belirlendiği durumlarda alınan ibra

¹²⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 136; Güney, **a.g.e.**, s. 234

¹²⁷ Müller, **a.g.e.**, s. 352; von Steiger, **a.g.e.**, s. 315-316; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.8

¹²⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 136; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.8; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 52

¹²⁹ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 214

¹³⁰ Yarg. 11. HD., 21.4.1998, E. 1997/10481, K. 1998/2634 sayılı kararına göre, “Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri, kendi kişisel menfaatlerine ilişkin konulardaki kararların müzakerelerine ve oylamalarına katılamazlar. Uyuşmazlık konusu yönetim kurulu kararı, genel kurulda açıkça tartışılıp oylanmadığı halde, salt yönetim kurulunun ibrasının bu yönetim kurulu kararının da ibrası anlamına geldiği yolunda hüküm kurulması hatalıdır.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

¹³¹ Eriş, **a.g.e.**, s. 433; Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 340; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 52-53

kararı özel açık ibra kararıdır¹³². Özel ibra, ibra kararının kapsamının dilediğince belirlenebilmesi bakımından genel ibra ve örtülü ibraya nazaran daha avantajlıdır¹³³. Örneğin, şüpheli işlemlerin veya yıllık raporun belirli kısımlarının ibra dışında tutulması konu yönünden, ibranın hesap döneminin belirli bir kısmına özgülenmesi zaman yönünden, yönetim kurulu üyelerinden biri görevden ayrılmışsa, bu üyenin ibra edilmesi kişi yönünden sınırlama anlamını taşır¹³⁴. Genel kurul, tüm yönetim kurulu üyeleri hakkında tek tek karar vermek suretiyle bazı üyelerin ibrasından imtina ederse, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyesi hakkında dava açma hakkını saklı tutmuş olur¹³⁵. Yargıtay, ilk derece mahkemesinin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun ferden fakat müteselsilen olması nedeniyle ibranın kısmen yapılabileceği hükmünü onayarak, özel ibra kararı alınabileceğine hükmetmiştir¹³⁶.

İbra kararı bir organ olan yönetim kurulu hakkında değil, yönetim kurulu üyeleri hakkında verilmektedir. Çünkü kanun ve esas sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükler üyelere aittir. Yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşmesel ilişki de bu sonucu doğrular niteliktedir. Bu yüzden alınan ibra kararının yalnızca yönetim kurulu üyelerinin bir kısmı hakkında verilmesi mümkündür. Bu son halde özel ibra kararıyla, ibra, ibra edilenler yönünden sınırlandırılmış olur. Tüm üyelerin ibra edilip, Murahhasların kapsam dışında bırakılması buna örnek olarak

¹³² Atan, **a.g.e.**, s. 63; Aytaç, **a.g.e.**, s. 137; Erdoğan Moroğlu, “Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbrası”, **Hukuki Mütalalar**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007, s. 273; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 53; Güney, **a.g.e.**, s. 234

¹³³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 137-138; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 54-55

¹³⁴ Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 198; Aytaç, **a.g.e.**, s. 138; Tekil, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 228-229; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 54

¹³⁵ Güney, **a.g.e.**, s. 229

¹³⁶ Yarg. 11. HD., 13.1.2004, E. 2003/5995, K. 2004/159 sayılı kararına göre, “Davacılar vekilleri, asıl ve birleşen davalarda, müvekkillerinin davalı şirketin yönetim ve denetim kurulu üyeleri olduklarını, 22.5.2000 günlü genel kurul toplantısında bilançonun tasdik edilmeyerek, müvekkillerinin ibra edilmediğini ve haklarında şahsi sorumluluk davası açılmasına, suç duyurusunda bulunulmasına karar verildiğini, gündemde olmayan ve süresinden sonra verilen önerge ile alınan bu kararların yasa ve iyiniyet kurallarına aykırı olduğunu ileri sürerek, 22.5.2000 tarihli şirket genel kurul kararlarının iptalini talep ve dava etmiştir. Mahkemece, bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre, 22.3.2000 tarihli olağan genel kurul toplantısında TTK.nun 377. maddesi hükmünün izniyle olağan genel kurul toplantısının asıl gündemini oluşturan TTK.nun 369/1-2. maddelerinde belirtilen hususların 60 gün sonra 22.05.2002 tarihinde görüşülmesine karar verildiği, davacılar vekilinin de 22.3.2000 günlü genel kurulun "bilançonun görüşülmesinin ertelenmesi" nedeniyle ertelendiğini açıkladığı, TTK.nun 369/2. maddesine göre bilançonun reddinin, aynı Yasa'nın 380. maddesine göre yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri sonucunu doğurduğu, TTK.nun 336. maddesinde belirtildiği üzere, sorumluluğu gerektiren fiil ve işlemlerde idare meclisinin heyet olarak sorumlu olmadığı, sorumluluğun ferden fakat müteselsilen olması nedeniyle ibranın kısmen yapılabileceği ve bunun iyiniyet kurallarına aykırılık teşkil etmeyeceği gerekçesiyle davanın reddine ilişkin verilen kararda isabetsizlik görülmemiştir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

gösterilebilir. Fakat Murahhas üyenin seçilmemiş olması durumunda, yapılan iş ve işlemlerden dolayı bazı yönetim kurulu üyelerinin ibranın kapsamı dışında tutulması, diğer yönetim kurulu üyeleri hakkında ise aynı iş ve işlemlerden dolayı İbra kararı verilmesi Tasarı m. 357’de belirtilen pahasahiplerinin eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulacağını düzenleyen eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edecektir. İbra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin diğer üyeler hakkında verilen İbra kararının iptalini talep etmeleri TTKT m. 445 uyarınca mümkün ise de, kararın iptali, haklarında sorumluluk davası açılmasını engellemeyip, yalnızca diğer yönetim kurulu üyeleri hakkında verilen İbra kararını ortadan kaldıracığından hukuki bir çözüm olmayacaktır. Böyle bir durumda en uygun çözüm, İbra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin genel kuruldan kendileri hakkında İbra karar verilmesini talep etmeleridir. Bu kararın genel kurulca verilmemesi veya geciktirilmesi durumunda ise İbra davası açılabilir.

Bazı durumlarda özel açık İbra kararı verilmesi zorunlu hale gelebilir. Örneğin, beş kişiden oluşan bir yönetim kurulunda, iki yönetim kurulu üyesinin bir yıldır, kalan üç yönetim kurulu üyesinin iki yıldır görevde buldukları bir durumda, tüm üyeler hakkında son iki yılı kapsayan genel açık İbra kararı alınamayacaktır¹³⁷. Özel açık İbra kararı alınma zorunluluğu TTKT m. 559’da düzenlendiği üzere kanundan da kaynaklanabilir. Bu maddeye göre, “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve İbra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve İbra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde beşte birini temsil eden pahasahipleri sulh ve İbranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve İbra genel kurulca onaylanmaz”. Kurucular ve ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kuruluş işlemlerinden doğan sorumluluklarıyla ilgili olarak ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe genel kurul tarafından dahi İbra kararı verilemeyecektir¹³⁸. TTKT m. 559 sadece kuruluş işlemlerini veya sermaye artırımını öngörmesi açısından konu yönünden, kurucular ile ilk yönetim kurulu üyelerinin İbrasını öngörmesi açısından kişi yönünden, yalnızca kuruluş

¹³⁷ Müller, a.g.e., s. 352

¹³⁸ Oğuz İmregün, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu”, **Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaşgünü Armağanı**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001, s. 269

dönemiyle ilgili olmasından dolayı da süre yönünden özel ibra kararı olarak nitelendirilebilir¹³⁹.

3.1.2 Örtülü İbra

Genel kurulun, gündeminde ibraya ilişkin bir madde bulunmamasına rağmen, aldığı bir takım kararların, kanun gereği, ibra anlamına gelmesi durumunda örtülü ibra gerçekleşmiş olur. TTKT m. 424/c.1'e göre; "Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur". Bilanço tasdikine dair olan genel kurul kararının, yönetim kurulu üyelerinin ibrasını gerçekleştireceğine dair bu hüküm örtülü ibrayı düzenlemektedir¹⁴⁰. Bu hükme göre, genel kurul kararı aslında bilanço tasdikine ilişkindir, ancak bilanço tasdikiyle birlikte gündemde açıkça yer almayan ibra da gerçekleşmiş olacaktır. Bilançonun tasdikiyle gerçekleşen ibra aslında bir ibra varsayımdır ve hukuki nitelik olarak bu şekilde alınan ibra kararı da açık ibra kararı gibi menfi borç ikrarıdır¹⁴¹. Genel kurul, bilançoyu onaylarken yönetim kurulu üyelerini ibra etme iradesi taşımasa ve onayın ibrayı birlikte getireceğini bilmesede dahi ibra sonucu meydana gelir¹⁴². Örtülü ibranın düzenlenmesindeki amaç, yöneticileri uzun bir süre sorumluluk riski altında tutmaktan kurtararak dava hakkının zamanaşımı süresinden önce sona ermesini sağlamaktır¹⁴³. Böylelikle yönetim kurulu üyeleri de, zamanaşımı süresinin geçmesini beklemeden ve her an sorumluluk davası açılması tehdidi yaşamadan, görevlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirebileceklerdir.

3.2. İbranın Kapsamı ve Şartları

İbra kararı genel kurulun olağan veya olağanüstü toplandığı her toplantıda alınabilir. İbra kararının genel şartlarına geçmeden önce kısaca bu kararın alınma zamanına değinmek gerekir. TTKT m. 409'a göre "Genel kurullar olağan ve

¹³⁹ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 55

¹⁴⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 140; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.6; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s. 201; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 139; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 56

¹⁴¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 139; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s. 330;

¹⁴² Aytaç, **a.g.e.**, s. 139; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s. 330; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 56; Güney, **a.g.e.**, s. 231

¹⁴³ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 56

olağanüstü toplanır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Bu toplantılarda, organların seçimi, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır”. Bu maddeye göre finansal tablolar bağlamında düşünülmesi gereken bilanço tasdiğiyle gerçekleşen örtülü ibra kararı ve bilançodan bağımsız alınan açık ibra kararı hesap dönemi sonundan itibaren üç ay içinde gerçekleştirilecektir. Ancak olağan genel kurul toplantısının hesap dönemi sonundan itibaren üç ay içinde toplanmasını öngören hüküm emredici nitelikte değildir ve belirtilen süre içinde toplanılmamasının gecikme nedeniyle doğacak zararlardan sorumlu tutulma dışında caydırıcı bir yaptırımı yoktur¹⁴⁴. Bu yüzden açık ibra veya bilanço onayıyla gerçekleşen örtülü ibra kararı üç ay içerisinde toplanması geçerlilik şartı olmayan olağan genel kurul toplantısı sırasında alınır¹⁴⁵. Açık ibra kararı TTKT m. 409/2 uyarınca olağanüstü toplantı yapılarak da alınabilir.

MOROĞLU, bu konuyla ilgili örnek vererek, hesap dönemi içinde görevden ayrılan, ölen veya görevine son verilen bir yönetim veya denetim kurulu üyesinin ibrasına veya ibra edilmeyerek hakkında tazminat davası açılmasına karar verilebilmesi veya hesap dönemi içinde feshedilmiş veya infisah etmiş olan bir anonim ortaklık için tasfiye memurları seçilmesi durumunda, yönetim kurulu üyelerinin ibralarına veya ibra edilmeyerek hakkında tazminat davası açılabilmesine her zaman karar verilebilmesi gerektiğini, bu kararların -hesap döneminden itibaren üç ay olarak- kanunla belirtilen bir tarihe ertelenmesinin- haklı bir gerekçesinin olamayacağını belirtmiştir¹⁴⁶.

Oy hakkına ilişkin sınırlamalara uyulması hem örtülü hem de açık ibra kararının genel şartlarından biridir¹⁴⁷. İbra kararları için diğer bir genel şart TTKT m. 420’de kaleme alınan, azlığın bilanço görüşmelerinin ertelenmesi talebinde bulunmamasıdır (TTK m. 377). TTKT m. 420’ye göre, “Finansal tablolarının müzakeresi ve buna

¹⁴⁴ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s. 6-7; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 133

¹⁴⁵ AYTAÇ açık ibra ve örtülü ibra kararları arasında bir ayırım yapmamış geçerli ve iptali kabul olmayan bir ibra kararının varlığı için önceden hesapların sunulmasının bir ön şart olduğunu söylemiştir. (Aytaç, **a.g.e.**, s. 66-67); Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 111; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.8

¹⁴⁶ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.7

¹⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 5.4.

bağlı konular, sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla bir ay sonraya bırakılır". Finansal tabloların müzakeresine bağlı konuların başında ibra kararı geldiği düşünüldüğünde, ertelemeye birlikte o genel kurul toplantısında açık veya örtülü ibra kararı alınmayacağı sonucuna varılacaktır.

3.2.1. Açık İbranın Kapsamı ve Şartları

3.2.1.1. Açık İbranın Kapsamı

İbra kararının kapsamı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Örtülü ibra kararının kapsamı belirlenirken kural olarak genel kurulun bilgisine ulaşmış konularla sınırlı olduğu konusunda şüphe yoktur. Örtülü ibra kararında asıl olan eksiksiz ve doğru bilançonun onaylanmasıdır. Bilançonun onaylanmasıyla örtülü ibra kendiliğinden gerçekleşir. Bilançonun eksik veya yanlış olması durumunda örtülü ibra geçersiz sayılacaktır. Bilançonun eksiksiz ve doğru olması, genel kurulun bilanço hakkında her türlü bilgi ve belgeye hakim olması ve bilmediği konuların mevcudiyeti durumunda ibranın geçersizliği sonucunun doğacağı anlamını taşımaktadır. Ancak doktrinde açık genel ibra kararının da genel kurulun bilgisine ulaşmış konularla sınırlı olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Bir kısım yazarlar açık ve örtülü ibra arasında bu konuda ayırım yapmamış, her iki tür ibra kararı açısından da sadece genel kurulun bilgisine ulaşan iş ve işlemleri kapsadığını belirtmişlerdir. Bu görüşe göre, pay sahibinin bilmediği konularda yönetim kurulu üyelerinin kusursuz olduğunu kabul etmesi ve ibra lehine oy kullanması en başta MK m. 2 ve TTK'nda bahsi geçen dürüstlük kuralına aykırılıktan iptale tabi olacaktır¹⁴⁸.

Aksi görüşte olan diğer yazarlar ise ibra türleri arasında kapsam açısından bu farklılığa değinmiş ve açık ibra kararı açısından TTK'nda mevcut bir düzenleme olmadığından Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bizim de katıldığımız bu görüş uyarınca, açık ibra kararı, genel kurulun bilgisine ulaşan iş ve işlemlerle sınırlı değildir. Örtülü ibra sadece genel

¹⁴⁸ Sungurbey, a.g.e., s. 166; Tekil, Şirketler Hukuku, a.g.e., s. 298; Aytaç, a.g.e., s. 67; Çamoğlu, İbranın Etkisi, a.g.e., s.329 (dipnot 19); Güney, a.g.e., s. 231

kurulun bilgisine ulaşan doğru bilgileri kapsarken, açık ibra, bilançoda yer alıp almadığına bakılmaksızın her türlü bilgiyi, hatta usulsüz bilgileri de kapsayacaktır. Menfi borç ikrarı niteliği dolayısıyla, açık ibra kararı, gelecekte doğacağı şüpheli bir alacağı ortadan kaldırmaya yönelik olduğundan, genel kurul, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren şüpheli bir durum olsa dahi, bu durumu göz önüne alarak açık ibra kararı vermektedir. Sonuç olarak, genel nitelikteki açık ibra kararı, genel kurula ulaşmış olsun ya da olmasın yönetim kurulu üyelerinin tamamını ve hesap döneminin bütünü kapsar¹⁴⁹. Ancak eğer genel kurul TTKT m. 558 uyarınca, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olayları tayin ederken bu konuda bir sınırlamaya gitmişse, özel açık ibra kararı kapsamında değerlendirilmeli ve yalnızca özel olarak ibra edilen bu hususlar kapsama dahil olmalıdır. Açıklanan maddi olay dışındaki olaylar açık ibranın kapsamı dışında kalacaktır. Örneğin, genel nitelikte açık ibra kararına nazaran, konu itibarıyla kuruluş işlemleriyle ilgili alınan özel nitelikte açık ibra kararı, kapsam yönünden daha sınırlıdır. Kanunen belirtilen bu hal dışında ve genel kurul kendi iradesiyle açık ibra kararının kapsamında bir daraltma yapmadığı sürece, alınan açık ibra kararı tüm iş ve işlemleri kapsayacaktır. Genel kurulun, yönetim kurulu üyelerinin yaptıkları birkaç iş veya işlemi kapsam dışında tutup, diğer işlemler hakkında ibra kararı alması durumunda, kapsam dışında tuttuğu iş veya işlemler hakkında yönetim kurulu üyelerinin ibrayı talep ve dava hakları mevcuttur. Ancak bilerek kapsam dışında bırakılmış iş ve işlemler hakkında müzakere yapılmadığı için olumsuz ibra kararı alınmış sayılmaz. Bu yüzden yönetim kurulu üyeleri olumsuz ibra kararının iptali davası açamayacakları gibi, paysahipleri veya genel kurulca da görüşülmeyen bu iş ve işlemler hakkında sorumluluk davası açılmayacaktır.

3.2.1.2. Açık İbranın Şartları

TTKT m. 424 uyarınca bilançonun onayı, aksine kayıt bulunmadığı sürece örtülü ibra kararının gerçekleşmesini sağlayacağından gündemde bilançonun onaylanmasıyla ilgili madde bulunması yeterlidir. Ancak bu durum yalnızca örtülü ibra kararı açısından geçerli olduğundan açık ibra kararının alınabilmesi için

¹⁴⁹ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.10; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s.207; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 198

gündemde madde bulunması gerekir¹⁵⁰. TTKT m. 413/2’de gündemde bulunmayan konuların genel kurulda müzakere edilemeyeceği ve karara bağlanamayacağı belirtilerek 6762 sayılı Kanun m. 369’daki gündeme bağlılık ilkesiyle ilgili hüküm muhafaza edilmiştir. TTKT m. 411 uyarınca “Sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler. Esas sözleşmeyle, çağrı hakkı daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabilir”. Dolayısıyla azlık olağan genel kurul toplantısı dışında açık ibra kararının müzakere edilmesi için, genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir veya genel kurul toplanacak ise gündeme ibra ile ilgili madde koydurabilir. Ancak bu hak, ibra oylamasına bir etkisi olmaması bakımından azlığı koruyucu hükümler kapsamında değerlendirilmemelidir.

TTKT m. 424’te “kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde” bilanço onayının örtülü ibrayı gerçekleştireceği belirtildiğinden, genel kurul kararıyla bilançonun onaylanmasının örtülü ibra anlamına gelmeyeceğine karar verilebilir¹⁵¹. Bu madde örtülü ibrayı ve bu ibranın kapsamını her yıl onaylanan olağan bilançonun kapsamına bağlandığından, bilançonun ve örtülü ibranın kapsamının genişletilerek karar alınabilmesi için; bilançonun hangi dönem ve işlemleri kapsayacak şekilde ele alınacağına ilişkin gündemde madde bulunması gerekir. Bu şekilde gündemde madde bulunmadan geçmiş dönemleri veya genel kurul toplantısı zamanına kadar yapılan bir takım işlemleri kapsayacak şekilde bilançonun kapsamının genişletilerek karar alınması gündeme bağlılık ilkesine aykırılık teşkil eder¹⁵². Bu ilke, pay sahiplerinin toplantıda müzakere ederek karara bağlanacak konuları önceden bilip üzerinde gerekli çalışmayı yapmaları, bu konuda hazırlıklı olmaları veya toplantıya iştirak

¹⁵⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 111; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 139; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.9; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 117; Aksi görüş için bkz. Ömer Teoman, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1983, s. 123

¹⁵¹ Yarg. 11. HD., 24.6.1976, E. 1976/2890, K. 1976/3333 sayılı kararına göre, “Ortaklığın 1974 yılı kar ve zarar hesapları ve bilanço ittifakla kabul edilmiştir. Gündemin 3. maddesinde yer alan idare meclisi denetçiler ve genel müdürün ibrası ise, çoğunluk oyu ile red edildiği anlaşılmaktadır. Görülüyor ki, burada bilançonun yalın biçimde onaylanması söz konusu olmayıp, aksine genel kurulun ibra yapılmaması hususunda açık iradesi tezahür etmiştir. O halde sözü geçen madde gereğince bilançonun onaylanmasından davacının yararlanması, başka bir deyimle ibra edilmiş olması düşünülemez. Çünkü, kararda bu konu ile ilgili (aksine sarahat) mevcuttur.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

¹⁵² Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 118

edip etmeme konusunda bir karar verebilmeleri için gündemin gösterilmesini şart kılar¹⁵³. Gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları da mevcuttur. Bunlar; sebeplerin önemli olması halinde gündemde madde bulunmasa bile yönetim kurulu üyelerinin görevden alınabileceğine dair TTKT m. 364, azlığın talebiyle bilanço görüşmelerinin ertelenmesini düzenleyen TTKT m. 420 ve paysahibinin özel denetim isteme hakkını düzenleyen TTKT m. 438'dir. TTKT m. 416'da belirtilen çağrısız genel kurulda ise bütün payların sahiplerinin veya temsilcilerinin, aralarından biri itirazda bulunmadığı takdirde, genel kurula katılmaya ve genel kurul toplantılarının yapılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla, çağrıya ilişkin usule uyulmaksızın, genel kurul olarak toplanılabileceği ve bu toplantı nisabı varolduğu sürece karar alınabileceği düzenlenmiştir. TTK m. 370'de belirtilen çağrısız genel kurul toplantısı hükmünden farkı, tüm paysahiplerinin toplantı boyunca katılımlarının zorunlu olduğunun belirtilmesidir. Bir paysahibinin toplantıyı terk etmesi çağrısız genel kurulun karar alabilme yeteneğini ortadan kaldırır. Çünkü, çağrısız genel kurulun karar alabilme ehliyeti, sadece toplantının açılışında değil toplantı süresince de aranır. Çağrısız toplanan genel kurulda, gündeme oybirliği ile madde eklenebilir; aksine esas sözleşme hükmü geçersizdir¹⁵⁴. Bu durumda açık ibra kararı da paysahiplerinin ittifakıyla bu konuda gündeme madde eklemesi şartıyla çağrısız toplanan bir genel kurulda alınabilecektir.

Özel açık ibra kararı olarak varsayılan ve kanunen düzenlenmiş olan kuruluş işlemlerinin ibrasında genel açık ibra kararına ek olarak başka birtakım ek şartlar öngörülmüştür. Bu konunun ayrıca düzenlenmiş olmasının sebepleri; kurucuların kuruluş sırasında ortaklığa hakim olmaları sonucu, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri kendi yakınlarından seçtirmeleri ve böylece hakimiyetlerini kuruluştan sonra da devam ettirmek istemeleri ihtimali, ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kurucuların usulsüz işlemlerini örtbas etme isteme ihtimalleri, kuruluştaki ve kuruluşu takip eden ilk yıllarda kurucuların ve ilk yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa hakim olmaları sonucu paysahipleri arasında belirli bir grubun kuruluştaki usulsüzlüklerle ilgili ibra yönünde oy verme ihtimali gibi sakıncalar olabilir¹⁵⁵.

¹⁵³ Arslanlı, Anonim Şirketler II III, **a.g.e.**, s. 22; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 36

¹⁵⁴ Tasarı m. 416'nın gerekçesine bkz.

¹⁵⁵ Domaniç, Mesuliyet, **a.g.e.**, s. 81; Aytaç, **a.g.e.**, s. 106; Doğanay, Şerh, **a.g.e.**, s. 916; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 118-119

TTKT m. 559'a göre, "Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde beşte birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz". Buna göre, gündemde madde bulunmasının yanı sıra, kuruluştan doğan işlemlerle ilgili maddede belirtilen kişiler dört sene geçmeden ibra edilemezler; dört sene geçtikten sonra ise genel kurulun onayı ve azlığın bu onaya karşı çıkmaması gerekir. Azlığın karşı çıkması durumunda ilgililer ancak mahkemeye başvurarak ibra davası yoluyla sorumluluktan kurtulabilirler. Tasarıdaki bu düzenlemeyle TTK m. 310'dan farklı olarak, halka açık şirketlerde esas sermayenin beşte birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibraya karşı çıkabilecekleri eklenmiş, ayrıca hem kuruluş işlemlerinden doğan sorumluluk hem de sermaye artırımından doğan sorumluluk aynı şartlara bağlanmıştır.

3.2.2. Örtülü İbranın Kapsamı ve Şartları

3.2.2.1. Örtülü İbranın Kapsamı

Bilanço onayı örtülü ibra anlamına geleceğinden, örtülü ibranın kapsamı bilançodaki bilgilerle sınırlıdır. TTKT m. 514'e göre, "Yönetim kurulu, geçmiş hesap dönemine ait, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülmüş bulunan finansal tablolarını, eklerini ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlar ve genel kurula sunar". Bu maddede sözü geçen yılsonu finansal tablolar, bilanço ile gelir, nakit akım ve öz sermaye tabloları ile ekleridir¹⁵⁶. Dolayısıyla bilanço yılsonu finansal tablolar kapsamında düşünülmesi gereken belgelerden biridir. Bilanço, ortaklığın mali durumunu gösterir ve önceki bilançolarla karşılaştırılarak mali gidişin anlaşılmasını sağlar¹⁵⁷. Bilançodaki bilgiler örtülü ibranın kapsamını oluşturur. Bilanço dışında faaliyet raporu, genel kurulda yapılan sözlü açıklamalar, denetim raporu¹⁵⁸, görüş

¹⁵⁶ Tasarı m. 514'ün gerekçesine bknz.

¹⁵⁷ Aytaç, a.g.e., s. 87

¹⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bknz. Bölüm 4.2.

yazıları¹⁵⁹, özel denetçi raporu¹⁶⁰ gibi belgeler ise pay sahiplerinin kanaatinin belirmesinde etkin bir rol oynar. Kanunun lafzından da örtülü ibranın kapsamının yalnızca bilançoyla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bilanço dışındaki bu belgelerin eksikliği veya yanlışlığı bunları düzenleyen kişi veya organın sorumluluğuna yol açabilir ancak ibra kararının geçersizliğine neden olmaz.

Faaliyet raporu rakamsal bir şema veren bilançonun adeta maddi içeriğini oluşturduğundan pay sahiplerinin ibra edip etmemeye dair kanaatlerinin oluşmasında yol gösterici olacaktır. TTKT m. 325/1-f’de yıllık faaliyet raporunun tutulması ve genel kurula sunulması yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. TTKT m. 516’da ise yönetim kurulu tarafından hazırlanacak yıllık faaliyet raporunun içeriği belirlenmiştir. TTKT m. 516/1’e göre; “Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile, her yönüyle finansal durumunu, doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtır. Bu raporda finansal durum, finansal tablolara göre değerlendirilir. Raporda ayrıca, şirketin gelişmesine ve karşılaşması olası risklere de açıkça işaret olunur. Bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesi de raporda yer alır”. Maddenin ikinci fıkrasında ise, faaliyet raporunun, faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve özel önem taşıyan olayları, şirketin araştırma ve geliştirme çalışmalarını, yönetim kurulu ile üst düzey yöneticilere ödene ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatleri, ödenekleri, yolculuk, konaklama ve temsil giderlerini, ayni ve nakdi yardımları, sağlanan olanakları, sigortalar ve benzeri güvenceleri içermesi gerektiği de belirtilmiştir (TTKT m. 516/2). Faaliyet raporu, şirketin işlerinin akışı ve her yönü ile durumudur. Bu rapor da tıpkı finansal tablolarda olduğu gibi dürüst resim ilkesine tabi olduğundan, şirketin durumunu birebir yansıtmalıdır¹⁶¹. Faaliyet raporunun amacı, ortakları ilgili hesap dönemi sonunda ortaklığın durumu, yapılan işlemler, alınan sonuçlar ve gelecek yıllardaki başarı şansı hakkında aydınlatmaktır¹⁶². Bilanço rakamsal bir şema verdiği için ve bu

¹⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 4.3.

¹⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 7.1.

¹⁶¹ Tasarı m. 516’nın gerekçesine bkz.

¹⁶² Aytaç, **a.g.e.**, s. 92

sonuca götüren işlemler hakkında bilgi içermediğinden aydınlatma gücü zayıftır¹⁶³. Bu işlemler hakkındaki açıklamalar yıllık faaliyet raporunda yer alır¹⁶⁴.

Faaliyet raporunun yanı sıra, genel kurulda yapılan sözlü açıklamalar da ibra kararının alınmasında pay sahiplerine yardımcı olacaktır. TTKT m. 407/2'ye göre, "Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmaları şarttır. Diğer yönetim kurulu üyeleri genel kurul toplantısına katılabilirler. Denetçi ve kendilerini ilgilendiren konularda işlem denetçisi genel kurulda hazır bulunur. Üyeler ve denetçiler görüş bildirebilirler". Yönetim kurulu üyesinin toplantıda bulunma zorunluluğunda öngörülen amaç, pay sahiplerinin yönetim ve denetime ilişkin sorularının cevaplanmasını sağlamaktır. Pay sahiplerinin genel kurula katılma hakları olup yükümlülükleri yokken, murahhas üyeler, en az bir yönetim kurulu üyesi ve denetçi ile gereğinde işlem denetçisi bakımından genel kurula katılma, hem hak hem de yükümdür. Ayrıca Tasarıda yönetim kurulu üyelerinin ve denetçinin görüş açıklayabilme hakları açıkça hükme bağlanmış, bu yolla onların gereğinde kendilerini savunabilmeleri ve yaptıkları işlem ve kararları açıklayabilme olanakları yaratılmış ve böylelikle sorumluluk hukuku yönünden konuları güçlendirilmiştir. Dolayısıyla pay sahiplerinin bilançoda anlayamadığı konulardaki eksiklikler, genel kurulda yapılan sözlü açıklamalarla giderildiği ölçüde o faaliyet dönemine ilişkin örtülü ibra kararı geçerli olacaktır¹⁶⁵. Hesaplar yeterince açık olmadığı durumlarda genel kuruldaki sözlü açıklamalardan yararlanılacaktır¹⁶⁶. Pay sahiplerinin kişisel olarak bildikleri bilgiler ise genel kurulda açıklanıp diğer pay sahiplerinin bilgisine sunulmadıkça örtülü ibranın kapsamı içinde yer almaz¹⁶⁷. Ancak bu konuda çok ileri gidilmemelidir. Ortaklığın vaziyetine iyi nüfuz etmiş olan ve buna rağmen ibra kararlarına olumlu oy vermiş bulunan bir pay sahibi önemli ve kendisince bilinen olaylardan genel kurulun haberinin bulunmadığı gerekçesiyle ibra kararını geçerli saymak istemediği takdirde, dürüstlük kuralına aykırı hareket etmiş sayılmalıdır¹⁶⁸. Ayrıca ibra, yalnızca genel kurulca bilinen konuları değil, aynı

¹⁶³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 92; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 190

¹⁶⁴ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 190

¹⁶⁵ Yarg. 11. HD., 25.4.1994, E. 5132/K. 3441 sayılı kararına göre, "Dava konusu zarar, ortaklık genel kurulunda tartışılarak yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş ise, bu zarar için artık sorumluluk davası açılmaz." (Eriş, **a.g.e.**, s. 446); Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 344

¹⁶⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 94

¹⁶⁷ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 218; Aytaç, **a.g.e.**, s. 100-101; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 196

¹⁶⁸ von Steiger, **a.g.e.**, s. 317

zamanda bilinebilecek konuları da kapsar¹⁶⁹. Örneğin, yönetim kurulu üyesi genel kurul kararı olmadan izinsiz şirketle işlem yapmışsa (TTKT m. 395/1) ve bu işleme usulüne uygun bir biçimde bilançoda yer verilmişse, bilançonun onaylanarak yönetim kurulunun ibrasına karar verilmesi, bilançodan anlaşılan işlemin de onanması anlamına gelir¹⁷⁰.

3.2.2.2. Örtülü İbranın Şartları

Bilançonun denetimden geçmiş olması (TTKT m. 397/2), denetim sonucu olumsuz görüş yazısı verilmemiş olması¹⁷¹ ve eksiksiz ve tam bir bilançonun varlığı (TTKT m. 424/1) örtülü ibra kararının şartlarıdır. TTKT m. 397/2'ye göre, “Denetçinin denetiminden geçmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmündedir”. Finansal tablolar bilançoğu da kapsadığından, eksiksiz ve doğru bir bilanço olsa dahi eğer denetimden geçmemişse düzenlenmemiş hükmünde sayılacak, dolayısıyla bu bağlamda alınan örtülü ibra kararı da hükümsüz olacaktır.

6762 sayılı Kanun'da yönetim kurulu, yine sorumluluk kendisine ait olmak üzere bilançonun düzenlenmesini başka bir organa veya kuruluşa da verebilirken, TTKT m. 375/1-c'ye göre, muhasebe, finans denetimi ve şirketin yönetiminin gerektirdiği ölçüde, finansal planlama için gerekli düzenin kurulması yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

İbra kararının kapsamını tayin eden eksiksiz ve doğru bir bilanço, aynı zamanda örtülü ibra kararının alınmasının da bir şartıdır¹⁷². TTKT m. 424/c.1'de bilanço onayının aksi kararlaştırılmış olmadıkça, örtülü ibra kararı anlamına geleceği düzenlenmiştir. TTKT m. 424/c.2'de ise bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi

¹⁶⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 86; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 345

¹⁷⁰ Erol Ulusoy, **Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005, s. 237

¹⁷¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 4.3.

¹⁷² Yarg. 11. HD., 23.12.1972, E. 5394/K. 5631 sayılı kararına göre, “Anonim ortaklık bilançosu gerçeği yansıtmazsa, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri doğrudur.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 437); Yarg. 11. HD., 24.1.1973, E. 35/K. 67 sayılı kararına göre, “Genel kurul ibra kararı verse bile, bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine mani yanlış bir takım hususları içeriyorsa, yönetim kurulu başkan ve üyeleriyle müdürler ibra edilmiş sayılmazlar.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 437); Yarg. 11. HD., 25.11.1974, E. 3129/K. 3171 sayılı kararına göre, “Bilançoda gösterilmeyen hususlarda ibra söz konusu olamaz.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 438)

belirtilmemişse veya bilânço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onamanın ibra etkisini doğurmayacağı belirtilmiştir. Bu sebeple, eksiksiz ve doğru bir bilançonun unsurlarından söz edilmelidir.

TTKT m. 515 “Anonim şirketlerin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, gereksinimlere ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak tarzda (dürüst resim ilkesi) çıkarılır” hükmünü getirmiştir. Dolayısıyla Tasarıda bilanço için emredici dört ilke öngörülmüştür. Öncelikle bilanço, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmalıdır. Anonim şirketlerin hesaplarına ilişkin hükümlere Tasarıda yer verilmemiş ve bu düzenlemeler Türkiye Muhasebe Standartlarına bırakılmıştır (TTKT m. 88/1). Böylece Türk uygulaması artık hem ayrıntılı hem de gelişme halindeki standartların hakimiyeti altına girerek bu alanda uluslararası toplumla ve piyasalarla bütünleşmiş olmaktadır. Bu düzenlemeler, uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara uluslararası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına tam uyumlu olacak şekilde, yalnız Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından belirlenir ve yayımlanır (TTKT m. 88/2). Dolayısıyla yönetim kurulu bilanço hazırlarken Kurul tarafından belirlenecek kurallara uygun davranmalıdır. İkinci olarak finansal tablolardan şirketin malvarlığı, borç ve yükümlülükleri, öz kaynakları ve faaliyet sonuçları anlaşılmalıdır. Bilanço tam, anlaşılabilir, geçmiş yıllarla karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun, şeffaf, güvenilir olmalıdır. Son olarak bilançonun, dürüst resim ilkesine uygun bir bilanço olması gerekir. “Dürüst resim ilkesi” Tasarıyla getirilen yeni bir ilkedir. Bu ilke gereğince, finansal tablolar ve dolayısıyla bilanço şirket durumunun resmini vermeli, bu resim gerçeği dürüst ve aslına uygun olarak yansıtmalıdır. Gereğince belirtildiği üzere bu ilkenin içeriği Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına birebir uyumlu olması gereken Türkiye Muhasebe Standartları, öğreti ve mahkeme içtihatlarıyla doldurulacaktır¹⁷³. Bilançoda bu unsurlardan biri eksikse, yönetim kurulunca yanlış veya eksik bir bilanço hazırlanmış demektir. Bu durumda

¹⁷³ Tasarı m. 515’in gerekçesine bkz.

da ibra kararı kendiliğinden geçersiz olacaktır. Dolayısıyla şirketin finansal tablolarının içermesi gereken muhasebe standartlarını belirleyen TTKT m. 515 örtülü ibra kararının alınmasıyla ilgili olan TTKT m. 424 ile birebir bağlantılıdır.

İkinci olarak, denetimden geçmiş olmasına rağmen denetim sonucunda olumsuz görüş yazısının alınması durumunda, bilançodaki bilgilerin gerçek veya doğru olmadığı sabit olacağından, bu bilançoya dayalı ibra kararı da alınamayacaktır. Böyle bir karar olumsuz görüş yazısına rağmen alınmış olsa bile, bilançonun eksikliği ve yanlışlığı denetim raporu sonucunda anlaşılmış olduğundan ibra kararı kendiliğinden geçersiz olacaktır. Ancak denetimden geçmemiş veya denetim sonucunda olumsuz bir görüş yazısı alınmış olsa dahi, genel kurul bilançodan ayrı olarak açık ibra kararı alabilir. Denetim ve denetimin sonuçları, genel kurulun ibra kararı hakkında münhasır yetkisini ortadan kaldırmaz. Diğer yandan, finansal tabloların denetimden geçmemiş olması veya denetimden geçerek olumsuz görüş yazısı alınması, TTKT m. 558/2 uyarınca açık ibra kararına katılmamış olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açmalarına dayanak teşkil edecektir.

İbranın kapsamında en önemli unsur olan bilanço, kural olarak ait olduğu ilgili hesap dönemine ilişkin olarak hüküm ifade eder. Dolayısıyla hesap yılından sonra fakat genel kurul toplantısından önce yapılan işlemleri ve daha önceki hesap dönemlerine ait işlemleri kapsamaz. Ancak genel kurulca bilançonun kapsamının genişletilip daraltılması mümkün olup bu durumda örtülü ibranın da kapsamı genişleyip daralabilecektir.

Tasarıda örtülü ibrayla ilgili “bilinçli hareket etme” kavramı getirilmiş ve bilançonun yanlış olması durumunda geçersizliğinin ileri sürülebilmesi bu ibareyle zorlaştırılmıştır. TTKT m. 424’e göre; “Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz”. Tasarıdaki maddeyle örtülü ibranın geçersizliği iki şarta bağlanmıştır. Bu iki şarttan herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda örtülü ibra kararı kendiliğinden geçersiz olacaktır. Bunlardan ilki 6762

sayılı Kanun'da olduğu gibi bilançoda eksiklikler yer almasına rağmen bilançonun onaylanması durumunda örtülü ibra kararının kendiliğinden geçersiz olmasıdır. Yargıtay da¹⁷⁴ Tasarıyla aynı düzenlemeyi içeren TTK 380. maddesine göre ibranın geçerli olabilmesi için anonim şirket yönetim kurulunun gerçekleştirdiği bağış ve satışların genel kurula sunulan şirket bilançolarında yer almaması dolayısıyla örtülü ibra kararının geçersiz olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay vermiş olduğu başka bir kararda ise, bilançoda bazı konuların gizlendiği ya da bilanço, herhangi bir nedenle şirketin gerçek durumunun paydaşlarca görülmesini engeller biçimde, yanlış bir takım yönleri taşıması durumunda örtülü ibranın gerçekleşmeyeceğini ve şirket zararının dayanağı olarak gösterilen konuların genel kurulda ayrı ayrı ve gerekli açıklıkla ele alınmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir¹⁷⁵. Bu karara göre, toplantıya katılanların genel kuruldaki tartışmalar sonucu, konuyu tüm açıklık ve ayrıntılarıyla öğrendiğinin belirlenmesi halinde, zimmetten kurtarıp temize çıkarma ve aklama niteliğinde olan gerçek bir ibranın varlığı söz konusu olur. Dolayısıyla ibra ancak gerçek durumun olduğu gibi genel kurulun bilgisine sunulmuş olması halinde mümkündür. Ancak bu konuda çok katı düşünülmemelidir. Yönetim kurulu üyelerinin, bilançoda tüm ihtimam ve özene rağmen bilemeyecekleri ve farkına varamadıkları konularda, genel kurula intikal etmediği gerekçesiyle, ibranın geçersiz kılınması haklı olamayacağı gibi, gizlenen veya yanlış bildirilen konu veya işlemlerin ibra verilmesi açısından bir önemi yoksa, verilen ibra geçerli sayılmalıdır.

¹⁷⁴ Yarg. 11. HD., 8.12.1999, E. 1998/9079, K. 1999/636 sayılı kararına göre, "İbra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerir. Açıklanmamış ve belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamayacağı konularda ibra yok sayılır. Bütün bu hususlar genel kurulda ortaya konulup görüşüldükten sonra, yöneticilerin sorumluluk halleri ve ortaklığa verdikleri zarar açıkça saptanıldığı halde, genel kurulca sorumluluk davası açılmasına yer olmadığına ve ibraya karar verildiği takdirde, böyle bir ibraya geçerlilik tanınabilir. Mahkemece, bu özellikleri taşımayan ibra dikkate alınmaz." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

¹⁷⁵ Yarg. 11. HD., 14.10.1982, E. 1982/3596, K. 1982/3884 sayılı kararına göre, "TTK m. 380. uyarınca; anonim ortaklık genel kurulunca bilançonun onanması kararında tersi belirtilmedikçe, bu onama şirket yönetim ve denetim kurullarının ibralarını da içerir. Yeter ki, bilançoda bazı konuların gizlendiği ya da bilanço, herhangi bir nedenle şirketin gerçek durumunun paydaşlarca görülmesini engeller biçimde, yanlış bir takım yönleri taşımamış olsun. Şirket zararının dayanağı olarak gösterilen konuların genel kurulda ayrı ayrı ve gerekli açıklıkla ele alınması zorunludur. Toplantıya katılanların genel kuruldaki tartışmalar sonucu, konuyu tüm açıklık ve ayrıntılarıyla öğrendiğinin belirlenmesi halinde, zimmetten kurtarıp temize çıkarma ve aklama niteliğinde olan gerçek bir ibranın varlığı söz konusu olur. Gerek anılan yasa hükmü gerekse nesnel (afaki-objektif) iyiniyet kuralları, ibrayı, ancak gerçek durumun olduğu gibi genel kurulun bilgisine sunulmuş olması halinde olanaklı kılmaktadır." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

Getirilen ikinci şart ise yenidir. Buna göre, bilançonun ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olması halinde ibra kararının geçersiz olabilmesi için bu konuda bilinçli hareket edilmelidir. 6762 sayılı Kanunda bilançonun yanlışlığı örtülü ibranın geçersizliği için yeterli olmasına rağmen Tasarıda yanlış bilanço sonucu örtülü ibranın geçersizliği, yanlışlık konusunda bilinçli davranılmasına bağlanmıştır. Peçeleme bilinçsiz bir şekilde de yapılmış olabilir veya bilanço konulan bir kalem mesela karşılık amacını aşan bir şekilde gerçek durumun görülmesine engel olabilir. Bu haller ibraya engel olmamalıdır¹⁷⁶. Tasarı yürürlüğe girdiğinde bilinçli hareketin somut olaylara uyarlanması ve bu hareketin kim tarafından nasıl ispat olunacağı konusunda yargı içtihatları ve doktrin yol gösterici olacaktır. Bunun aksinden çıkan sonuca göre, bilançoda yanlış bir takım hususlar mevcut olsa dahi bu konuda bilinçli hareket edilmemişse ibra gerçekleşmiş olacaktır¹⁷⁷. Buna göre yönetim kurulu üyeleri, bilanço bilmeden peçeledikleri durumlarda, ibra edilmiş sayılacaklarından kendilerine karşı ortaklık tarafından sorumluluk davası açılması mümkün olmayacaktır¹⁷⁸. Eğer genel kurula bilerek hatalı bilgi verilmiş veya bilgi hiç verilmemişse geçersiz veya sakat bir ibra kararı olacaktır¹⁷⁹. Dolayısıyla, bilanço, ortaklığın tüm işlerini eksiksiz kapsamalı ve gerçek durumu yansıtmaya engel olacak yasal olmayan hiç bir kalem içermemelidir¹⁸⁰. Diğer yandan, Tasarının sistematigi de bu konuda isabetsizdir. Zira, ibra “sorumluluk”la ilgili olduğuna göre, Tasarının onbirinci bölümünde ve ibranın etkisini düzenleyen 558. maddesinde yer almalıdır¹⁸¹.

¹⁷⁶ Tasarı m. 424’ün gerekçesine bkz.

¹⁷⁷ Sabih Arkan, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Konferans, Bildiriler-Tartışmalar, 13-14 Mayıs 2005), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2005, s. 55; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 56 (dipnot: 217); GÜNEY, bu fıkranın yönetim kurulu üyelerini aşırı koruyucu olduğundan hareketle eleştirmiştir. Yazara göre, bu düzenlemeyle yönetim kurulu üyelerine yanlış bilançoya rağmen sorumluluktan kurtulmanın yolu açılmakta ve yönetim kurulu üyelerinin hatasının sonucuna şirketi katlanmak zorunda kalmaktadır. (Güney, **a.g.e.**, s. 248)

¹⁷⁸ Güney, **a.g.e.**, s. 249

¹⁷⁹ Sungurbey, **a.g.e.**, s. 166; Aytaç, **a.g.e.**, s. 85; İmregün, Hukuksal Sorun, **a.g.e.**, s. 269; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s. 8-9; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.330 (dipnot 23)

¹⁸⁰ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 345; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 182-183

¹⁸¹ Moroğlu, İbra, **a.g.e.**, s. 214

İkinci olarak, bilançonun anlaşılma kriterinde orta yetenekte bir paysahibinin bilgi ve yeteneği esas alınmalıdır¹⁸². Orta yetenekte bir paysahibince anlaşılmayan bilanço eksiksiz ve tam olma unsurlarından yoksun sayılmalı ve örtülü ibranın hükümsüzlüğü sonucunu doğurmalıdır¹⁸³. Orta yetenekteki bir ortağın gerekli bütün özeni göstermesine rağmen sunulan belge ve yapılan sözlü açıklamalardan anlaması mümkün olmayan hususlar kapsam dışında kalacaktır¹⁸⁴. Genel kurulun ibranın kapsamını değerlendirmesinde, orta yetenekteki bir paysahibi kıstasının ele alınması çok genel bir ölçüt olduğundan, her olayın özelliğine ve genel kurulun yapısına bakılarak karar verilmelidir¹⁸⁵.

¹⁸² Yarg. 11. HD., 27.1.1984, E. 101/K. 334 sayılı kararına göre, “İbra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerir. Açıklanmamış ve belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamacağı konularda ibra yok sayılır.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 441)

¹⁸³ Guhl, **a.g.e.**, s. 712g

¹⁸⁴ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 217; Atan, **a.g.e.**, s. 65; Peter Böckli, **Schweizer Aktienrecht (Darstellung für den Praktiker)**, Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 2. Auflage, 1996, s. 612; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 138; Güney, **a.g.e.**, s. 233

¹⁸⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 103

4. DENETİMİN İBRA KARARINA ETKİSİ

4.1. Denetimin Konusu ve Kapsamı

Tasarıyla anonim şirketler hukuku bakımından farklı bir denetim sistemi getirilmiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, 6762 sayılı Kanun'da öngörülen ve anonim şirketin kanuni organlarından biri olan denetçiler Tasarıyla kaldırılmıştır. Onun yerine, bağımsız denetleme kuruluşunun veya yeminli mali müşavirin ya da serbest muhasebeci mali müşavirin yaptığı denetim getirilmiştir (TTKT m. 400)¹⁸⁶. Bu sistemde özellikle finansal tabloların ve faaliyet raporunun denetlenmesi, rapor hazırlanması ve en önemlisi bunun sonucunda görüş yazılarının bildirilmesi ibra kararının alınıp alınmamasına dayanak oluşturmaktadır.

TTKT m. 397/1'e göre, "Anonim şirketin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, uluslararası denetim standartlarına göre denetlenir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı da denetim kapsamı içindedir". Bu fıkrada denetlenecek belgelerin finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporu olduğu görülmektedir. İkinci fıkrada ise ibra kararıyla birebir bağlantılı bir hüküm yer almaktadır. TTKT m. 397/2'ye göre, "Denetçinin denetiminden geçmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmündedir". Bu hüküm yıllık ve altı aylık finansal tablolar için öngörülmüş olup, açılış ve ara bilançoları ile tasfiye bilançolarına ve diğer bilançolara uygulanmayacaktır¹⁸⁷. Düzenlenmemiş sayılan finansal tablolar kapsamında bilanço onayı ve buna bağlı örtülü ibra karar alınmamış sayılacaktır. TTKT m. 397/3 uyarınca, "Şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporunun sunulmasından sonra değiştirilmişse ve değişiklik denetleme raporlarını etkileyebilecek nitelikteyse, finansal tablolar ile, birinci fıkra çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet

¹⁸⁶ TTKT m. 400/f.4'te sözü geçen işlem denetçisi hesap denetçisinden farklı olarak, şirketin kuruluşu, sermaye artımı, birleşme, bölünme tür değiştirme gibi şirketteki belirli işlemleri denetler. Kanun'da veya esas sözleşmede aksi öngörülmemişse, işlem denetçisi genel kurul tarafından atanır ve görevden alınır. (Şükrü Yıldız, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**, İstanbul: Arıkan Yayınevi, 2007, s. 283)

¹⁸⁷ Tasarı m. 397/2'nin gerekçesine bkz.

raporu yeniden denetlenir. Yeniden denetleme ve bunun sonucu, raporda özel olarak açıklanır. Denetçi görüşünde de, yeniden denetlemeyi yansıtan uygun eklere yer verilir”. Denetleme zamanı, finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporunun sunulma tarihidir (TTKT m. 514). Yönetim kurulu tarafından bu belgelerde denetleme raporunun sonucunu etkileyebilecek nitelikte değişiklikler yapılmışsa, denetleme yeniden yapılır. Denetleme sonucunda olumlu görüş yazısı verilmişse, bu görüş değişiklikten sonra yapılan denetleme sonucunu kapsar. Kural olarak ikinci denetlemenin tablolar ile yıllık faaliyet raporunun tamamını kapsaması gerekse de, yalnızca değişiklik yapılan konuyla ilgili denetleme yapılması konusunda sınırlamaya gidilebilir. Değişiklik yapılmasına rağmen ikinci bir denetleme yapılmamışsa, bu durum tüm denetimi ve olumlu görüş yazısını geçersiz hale getirir¹⁸⁸.

TTKT m. 398/1’de denetimin konusu düzenlenmiştir. TTKT m. 398/1’e göre denetimin kapsamına, envanterler de dahil finansal tabloları, muhasebe iç denetimleri, riskin erken saptanmasıyla ilgili raporları (TTKT m. 378), yıllık faaliyet raporu girmektedir (TTKT m. 397/1). Bu belgelerin denetlenmesi, ayrıca Türkiye Muhasebe Standartları ile kanuna ve esas sözleşme hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de içerir. Denetleme, denetçilik mesleğinin gerekleri ile, meslek etiğine ve uluslar arası denetim standartlarına uygun olarak ve özenle yapılır. Denetleme, şirketin veya topluluğun, durumunun dürüst resim ilkesine uygun olarak yansıtılıp yansıtılmadığını; yansıtılmamışsa bunun sebeplerini; birinci fıkranın ikinci cümlesi anlamında aykırılıkları ve yanlışları, açıkça ortaya koyacak şekilde yapılır ve gerçeği dürüstçe belirtir¹⁸⁹.

TTKT m. 398/2’de ise denetimin kapsamı düzenlenmiştir. Bu fıkra göre “Denetim, şirketin finansal tablolarının, topluluğun finansal tablolarının ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetçinin denetleme sırasında elde ettiği bilgilerle uyum içinde olup olmadığı belirtip açıklayacak şekilde yapılır”. Dolayısıyla bu fıkra, şirket ve topluluk yönünden, finansal tablolarla raporların uyumlu olup olmadıkları, tablolar ve raporlarla denetiminin ortaya koyduğu bulguların ve bilgilerinin birbiriyle uyumlu olup olmadığı, şirketin ve topluluğun

¹⁸⁸ Tasarı m. 397/3’ün gerekçesine bknz.

¹⁸⁹ Tasarı m. 398/1’in gerekçesine bknz.

genel durumunun tatmin edici bir şekilde takdim edilip edilmediği ve risklerin isabetle ifade olup olunmadığı denetlenmek zorundadır. Aksi halde denetim gerçekleşmemiş sayılır¹⁹⁰.

4.2. Denetim Raporu

Denetimde asıl amaç, denetim konusu işlemler hakkında hukuka aykırı bir durumun olup olmadığını görmektir¹⁹¹. TTKT m. 402'de finansal tablolara ilişkin, faaliyet raporuna ilişkin ve risklerin erken denetimine¹⁹² ilişkin üç ayrı denetim raporu düzenlenmiştir¹⁹³.

İlk fıkrada, denetçinin, yapılan denetimin türü, kapsamı, niteliği ve sonuçları hakkında, gereken açıklıkta, anlaşılır, basit bir dille yazılmış ve geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, finansal tabloları konu alan bir rapor düzenleyeceği hükmü getirilmiştir. Dolayısıyla rapor açık olmalı ve geçmiş yıl ile karşılaştırmayı içermelidir¹⁹⁴. İkinci fıkraya göre ise denetçi tarafından, yönetim kurulunun, şirketin veya topluluğun durumu hakkındaki yıllık faaliyet raporunda yer alan irdelemeler, finansal tablolar ile tutarlılığı ve gerçeğe uygunluğu açısından değerlendirilir. Bu fıkrada faaliyet raporunun denetlenmesinin hangi konuya özgüleneceği belirtilmiştir. Faaliyet raporu; istihdam durumu, pazar payı gibi finansal tablolar dışında da bilgilere yer verdiği için bunların tamamının denetçi tarafından denetlenmesine olanak yoktur¹⁹⁵.

TTKT m. 402/3, 4, 5, 6 ve 7. fıkralarda denetim raporunun içeriğine dair düzenlemeler mevcuttur. Raporda, denetim faaliyeti sırasında; Türkiye Muhasebe Standartlarına ilişkin yanlışların bulunup bulunmadığı, şirketin uluslararası denetim standartları arasında yer alan işletmenin devamlılığı ile ilgili standartta öngörülmuş

¹⁹⁰ Tasarı m. 398/2'nin gerekçesine bkz.

¹⁹¹ Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 235; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 201-202; Güney, **a.g.e.**, s. 277

¹⁹² TTKT m. 398/4 uyarınca ise, riskin erken saptanması ve yönetimi konusunda bir değerlendirme yapılmışsa (TTKT m. 378), bunun sonucu ayrı bir raporda gösterilir. Bu rapor riskin erken saptanmasıyla ilgili denetimin sonucunu açıklar. (Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 278)

¹⁹³ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 277

¹⁹⁴ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 277

¹⁹⁵ Tasarı m. 402/1'in gerekçesine bkz.

bulunan gereklilikler çerçevesinde saptanan belirsizlikler ve işletmenin sürekliliğini tehlikeye atan olgular açıklanır¹⁹⁶.

4.3. Görüş Yazıları

TTKT m. 403'te görüş yazıları düzenlenmiştir. Olumlu görüş yazısı, sınırlı görüş yazısı ve olumsuz görüş yazısı dışında yazı verilmesi veya herhangi bir yazı verilmemesi mümkün değildir. Bu madde denetçilerin sonuç bildirmesi bakımından yönetim kurulu üyelerinin ibrasıyla da yakından ilgilidir. İlk ve ikinci fıkrada olumlu görüş yazısı düzenlenmiştir. TTKT m. 403/1'e göre; "Denetçi, denetimin sonucunu, bir görüş yazısıyla belirtir. Görüş yazısı, denetimin konusu, türü, niteliği ve kapsamı yanında, denetçinin, denetimin sonucuna ilişkin değerlendirmesini de içerir. Denetçi, herhangi bir itiraz ileri sürmediği takdirde, verdiği olumlu görüş yazısında, 398 inci madde uyarınca yapılan denetimde herhangi bir aykırılığın belirlenmediğini; şirketin veya topluluğun finansal tablolarının, denetçinin denetim sırasında oluşan bilgilerine ve Türkiye Muhasebe Standartları yönünden yaptığı değerlendirmeye göre doğru olduğunu ve ortaya konulan, şirketin malvarlıksal, finansal ve kârlılık durumuna ilişkin resminin gerçeğe uygun bulunduğunu ve gerçeği dürüst bir şekilde yansıttığını açıklar". TTKT m. 403/2'de ise "Olumlu görüş yazısında, denetimin sonucu, yönetim kurulunun sorumluluğunu gerektirecek bir durumun mevcut olup olmadığını ortaya koyacak, sorunlara işaret edecek ve herkes tarafından anlaşılabilir tarzda belirtilir. Şirketin varlığını sürdürmesi hakkında önemli belirsizlikler raporda, uluslararası standartlarda belirlenmiş çerçevede ayrı olarak açıklanır" hükmü getirilmiştir.

Olumlu görüş yazısı, şirketin finansal tabloları ile yıllık faaliyet raporunun Türkiye Muhasebe Standartlarına, kanuna ve esas sözleşmedeki finansal raporlamaya ilişkin hükümlere uygun olduğunun denetçi tarafından açıklanması ve doğrulanması olup, tabloların sonuçları hakkında genel kurulun karar alabileceği anlamına gelir ve bu sebeple yöneticilerin ibrası için hem esas olur, hem de dayanak oluşturur¹⁹⁷. Dolayısıyla olumlu görüş yazısından sonra bilançonun onaylanmaması veya açık olumsuz ibra kararı alınması için genel kurulun haklı nedenlere dayanması gerekir.

¹⁹⁶ Yıldız, Limited Şirketler, a.g.e., s. 277

¹⁹⁷ Tasarı m. 403/1,2'nin gerekçelerine bkznz.

TTKT m. 403/3'te sınırlı görüş yazısı ve olumsuz görüş yazısı düzenlenmiştir. Bu fıkraya göre, "Denetçi, çekinceleri varsa, olumlu görüş yazısını sınırlandırabilir veya olumsuz görüş yazısı verebilir. Sınırlandırılmış görüş, düzeltilebilir ve düzeltilmese bile etkisi sınırlı olan aykırılıklara işaret eden olumlu bir görüştür. Sınırlamanın ve olumsuz görüşün gerekçesi verilir. Sınırlamanın konusu, amacı ve kapsamı belirli ve açık olmalıdır. Denetçi, olumlu, sınırlı olumlu veya olumsuz görüş yazısını yer ve tarih koyarak imzalar. Olumlu, sınırlı olumlu veya olumsuz görüş yazısından hangisinin verildiğine denetleme raporunda işaret olunur".

Olumsuz görüş yazısı, şirketin yılsonu finansal tabloları ile yıllık raporunun Türkiye Muhasebe Standartları ile Kanuna ve/veya esas sözleşmenin finansal raporlama hükümlerine uygun olmadığını ifade eder. Bu yazı, yöneticilerin sorumluluğuna dayanak oluşturan bir belge olarak kabul edilebilir. Denetçinin olumsuz görüş yazısı vermesi halinde, söz konusu finansal tabloların sonuçlarına dayanılarak hiçbir karar alınamaz. Çünkü, denetlenen yılsonu finansal tablolarının, faaliyet döneminin sonuçlarını belirlemediği, belirlemeye uygun olmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan sonuçlar, başka bir anlatımla, kâr veya zarar gerçek değildir; gerçek sonucu yansıtmamaktadır¹⁹⁸. Dolayısıyla bilanço onaylansa bile geçerli bir karar olmayacaktır. Hatta böyle bir durumda bilanço onayı TTKT m. 447/1 gereğince pay sahibinin dava açma hakkını ortadan kaldırdığından butlanla malul olduğu kabul edilmelidir (TTKT m. 447/1). Dolayısıyla bilanço onayıyla gerçekleşen örtülü ibra da kendiliğinden geçersiz olacaktır. Ancak, olumsuz denetçi görüşüne rağmen olumlu bir açık ibra kararı alınmışsa, açık ibranın usulsüz bilgileri de kapsadığından hareketle bu kararın geçerli olması gerekir¹⁹⁹. Nitekim açık ibra bilanço onayından bağımsız alınan bir karardır.

Sınırlı olumlu görüş yazısı olumsuz görüş yazısıyla aynı hukuki sonuçları doğurmaz. Aksine bu yazı adından da anlaşılacağı üzere olumlu bir yazıdır. Türkiye

¹⁹⁸ Tasarı m. 403/3'ün gerekçesine bkz.

¹⁹⁹ Yarg. 11. HD., 21.12.1982, E. 5130/K. 5581 sayılı kararına göre, "Denetçi raporunda yönetim kurulu üyelerinin yolsuz işlemler yaptığı açıklanmasına karşın, genel kurul yönetim kurulu üyelerini ibra etmişse, artık bu kimseler hakkında sorumluluk davası açılamaz." (Eriş, a.g.e., s. 441); Yarg. 11. HD., 14.10.1982, E. 3596/K. 3888 sayılı kararına göre, "Özel denetçi raporunun tartışıldığı genel kurul toplantısında, ortaklık yönetim ve denetim kurulları açık biçimde ibra edilmişlerdir. Bu durumda, sözü edilen ortaklık zararının paydaşlardan gizlendiği ya da gerçeğin saptırıldığı öne sürülemez." (Eriş, a.g.e., s. 441)

Muhasebe Standartları gereği gibi uygulanmış olup da, sadece bazı sonucu değiştirmeyen veya etkilemeyen aykırılıklar varsa; temel hatalar, aldatmalar, hileler, aykırılıklar, peçelemeler, gizlemeler, başka türlü göstermeler mevcut değilse; belgesiz kayıt yapılmamışsa, dayanak belgeler sahte değilse, envanterle oynanmamışsa vs. sınırlı olumlu görüş verilebilir. Sınırlandırılmış görüş, finansal tabloların düzeltilebileceği durumlarda ve finansal tablolarda açıklanmış bulunan sonuçta etkisi sınırlı olan aykırılıkların varlığında verilir²⁰⁰. Sınırlamanın konusu, kapsamı ve düzeltmenin nasıl yapılabilceği yazıda açıkça gsterilmelidir²⁰¹.

²⁰⁰ Yıldız, Limited Şirketler, a.g.e., s. 279

²⁰¹ Yıldız, Limited Şirketler, a.g.e., s. 279

5. İBRA KARARINDA NİSAP VE OYDAN YOKSUNLUK HALLERİ

5.1. İbra Kararında Nisap

Tasarının 421. maddesinde, ağırlaştırılmış toplantı ve karar yetersayılarını gerektiren haller gösterilmiştir. Bu haller esas sözleşme değişiklikleriyle ilgilidir. Ancak ibra kararları için özellikle bir yeter sayı öngörülmediğinden, bu karar genel kurulda, 6762 sayılı Kanun sisteminde olduğu gibi, adi toplantı ve karar yetersayısı ile alınacaktır²⁰². 6762 sayılı Kanun'un 372. maddesine göre, genel kurul ortaklık esas sermayesinin en az dörtte birine sahip pay sahiplerinin çoğunluğuyla toplanır. İlk toplantıda bu çoğunluk sağlanamadığı takdirde, ikinci toplantı pay sahiplerinin temsil ettikleri sermayeye bakılmaksızın mevcut çoğunlukla toplanır. Kararlar ise genel kurula katılanların çoğunluğuyla verilir (TTK m. 378). TK m. 372'de ve TK m. 378/1'de düzenlenmiş olan toplantı ve karar nisapları TTKT m. 418'de iki fıkra halinde ele alınmıştır. Buna göre; "Genel kurullar, bu Kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan hâller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz". İkinci fıkraya göre ise, "Kararlar toplantıda bulunanların oy çokluğuyla verilecektir". Bu konuda Tasarı bir değişiklik öngörmemiştir.

5.2. Paysahibinin Temsili

TTKT m. 425'e göre, paysahibi, paylarından doğan haklarını kullanmak için, genel kurula kendisi katılabileceği gibi, paysahibi olan veya olmayan bir kişiyi de temsilcisi olarak genel kurula yollayabilir. İkinci cümleye göre ise, temsilcinin paysahibi olmasını öngören esas sözleşme hükmünün geçersiz olacağı düzenlenmiştir. İbra kararları açısından bu konuda ayrık bir düzenleme olmadığı için, bu kararlarda da paysahibi bir temsilci vasıtasıyla oy kullanabilecektir. Bunun yanı

²⁰² Postacıoğlu, **a.g.e.**, s.508; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 344; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.340; İmregün, Hukuksal Sorun, **a.g.e.**, s. 269

sıra, pay sahibinin birden çok kişiye de temsil yetkisi vermesi mümkündür. Temsilcinin talimatına uyma yükümünü öngören TTKT m. 427 ise yenidir. Bu maddeye göre katılma haklarını temsilci olarak kullanan kişi, temsil edilenin talimatına uyar. Talimata aykırılık oyu geçersiz kılmaz. Temsil edilenin temsilciye karşı hakları saklıdır (TTKT m. 427/1). Dolayısıyla ibra kararının ne yönde kullanılması gerektiği yönünde oyunu temsilen kullanacağı pay sahibinden talimat alan kişi, bu talimata aykırı davranırsa genel kurul kararı geçersiz kılınamayacaktır. Böyle bir durumda, talimat vekalet sözleşmesinin iç ilişkilerine ait hükümlere göre pay sahibi ile temsilci arasında çözülecektir²⁰³.

TTKT m. 428 vd. ile temsilcilik konusunda 6762 sayılı Kanun'da mevcut olmayan düzenlemeler getirilmiştir. Özellikle halka açık anonim ortaklıklarda pay sahibi açısından oy hakkının önemi olmaması ve bu tür çok katılımlı şirketlerde, şirket sermayesinin halka dağılımı sağlamak amacı ile oldukça küçük parçalara bölünmesi ve bu küçük payları iktisap eden pay sahiplerinin asıl amacının şirket yönetimine katılmak değil, tasarruflarını iyi bir yatırım ile değerlendirmek olduğu²⁰⁴ düşünüldüğünde temsilciler hakkında getirilen bu düzenleme yerinde olmuştur. Ayrıca bu hükümler yönetim kurulu üyelerinin ibraları kararına da yön verecek niteliktedir. TTKT m. 428/1'e göre, "Şirket, bir organının bir üyesini veya kendisine herhangi bir şekilde bağlı bulunan diğer bir kişiyi pay sahiplerine, genel kurulda kendileri adına oy kullanmaya yetkili temsilci olarak atamalarını önermişse, aynı anda, bağımsız bir kişiyi de bu görev için belirleyip ilân etmek ve ayrıca bunu şirketin web sitesinde yayınlamak zorundadır". Uygulamada, özellikle hisse senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerde, genel kurulun toplantıya çağırısına ilişkin ilân ile birlikte vekâlet örneği de yayınlanmakta ve çeşitli araçlarla vekil olarak tavsiye edilen kişide veya böyle bir ilân yapılmaksızın vekâletler bir veya birkaç kişide toplanmaktadır. Bu fıkraya göre, yönetim kurulu, pay sahiplerine vekalet verilebilecek kişi olarak bir kişiyi tavsiye etmişse, aynı anda kendisinden tamamen bağımsız bir diğer kişiyi daha kendisine vekalet verilebilecek kişi olarak önermek zorundadır. Çünkü yönetim kurulunun tavsiye ettiği kişi çeşitli sebeplerle kendisine bağlı kişidir. Bu konuda pay sahibine seçim hakkı tanınarak, temsil yetkisini yönetim

²⁰³ Tasarı m. 427/1'in gerekçesine bknz.

²⁰⁴ Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul: Beta Yayınevi, 1994, s. 205

kurulundan bağımsız olarak başka bir kişiye tanınması öngörülmüş olmaktadır. Tavsiye olunan birinci kişi, yönetim kuruluna bağlılığı sebebiyle organın temsilcisi, ikincisi ise bağımsız temsilcidir. Özellikle İbra kararlarında bağımsız olmayan temsilcinin lehe oy kullanma ihtimali de göz önünde tutulduğunda ikinci ve bağımsız temsilcinin atanması ortaklık içi demokrasinin sağlanmasında etkili olacaktır²⁰⁵. Gene aynı maddenin ikinci fıkrasında kurumsal temsilci adı altında üçüncü bir temsilci daha öngörülmüştür (TTKT m. 428/2). Kurumsal temsilci, bir bildirge ile yapacaklarını, seçilmesi için oy kullanacağı yönetim kurulu ile denetçiyi açıklayan, dağıtılacak kar payı başta olmak üzere pay sahiplerini ilgilendiren konularda önerilerini ilan eden ve bildirgesini beğenen pay sahiplerinin bu bildirge bağlamında kendisine vekalet vermelerini isteyen kişidir²⁰⁶. Her üç temsilci de TTKT m. 430 uyarınca bir bildirge yayınlacaklar ve bu bildirgede yapılacak genel kurul toplantısı gündeminde yer alan maddelerde nasıl oy kullanılacağını açık taahhülle belirteceklerdir. Pay sahibi dilerse TTKT m. 428/3 uyarınca tıpkı 6762 sayılı Kanun'da olduğu gibi yetkiyi kurumsal temsilci, bağımsız temsilci veya organ temsilcisi dışında kendi güvendiği birine de verebilir. Bu temsilcinin diğer temsilcilerin aksine, bildirgede bulunma zorunluluğu, talimat alma zorunluluğu, bildirimde bulunma zorunluluğu gibi zorunlulukları yoktur. Böylece yeni sistemle pay sahibine oyunu temsilci aracılığıyla kullanması konusunda organ temsilcisi, bağımsız temsilci, kurumsal temsilci ve kendi seçtiği temsilci olmak üzere dört ayrı seçenek tanınmıştır. İbra kararı alınmasında da pay sahibi yayınlanan bildirgelerde aklına yatkın olan yönde kullanılacak oy hangisiyse ona temsil yetkisini verebilecek veya tüm bunlar dışında kendisinin belirlediği bir temsilcinin İbra kararında oy kullanmasını isteyebilecektir.

Bir diğer temsil yetkisi ise, tevdi eden temsilcisine tanınmıştır. Hisse senetleri, saklanmak için açık kasa işlemiyle bankalara, yönetilmek üzere portföy danışmanlarına, yatırım yöneticilerine, saklama kuruluşlarına, rehin alacaklısına hatta aracı kurumlara ve avukatlara tevdi olunabilir. Anılan kurumların işlevleri kanunlar ile belirtilmiş olup, bunlar hiçbir şekilde zilyetliklerinde bulunan pay senetleri için oy kullanamazlar. Tevdi eden ile tevdi edilen arasındaki ilişkinin niteliği ve amacı gereği veya alınan özel veya genel bir yetkiye dayanılarak, hisse

²⁰⁵ Tasarı m. 428/1'in gerekçesine bknz.

²⁰⁶ Tasarı m. 428/2'nin gerekçesine bknz.

senetlerinden doğan katılma ve oy hakları tevdi olunan kişi tarafından kullanılabilir. Tevdi olunan bu yetkisini genel bir yetki olarak taraflar arasındaki sözleşmeden alabileceği gibi, ona bu yetki her genel kuruldan önce de verilebilir. Tevdi eden temsilcisi, organ temsilcisi, bağımsız temsilci veya kurumsal temsilci gibi bildirge yayımlayamaz. Çünkü, onlar gibi pahasibinin iradesiyle temsilci tayin edilmemiş, temsilciliği asıl işi olan tevdi aracılığı ile elde etmiştir²⁰⁷. TTKT m.429'a göre tevdi eden temsilcisi öncelikle kendisine tevdi edilmiş bulunan pay ve pay senetlerinden doğan katılma ve oy haklarını tevdi eden adına kullanma yetkisini haizse nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda talimat almak için, her genel kurul toplantısından önce, tevdi edene başvurmak zorundadır (TTKT m. 429/1). Eğer zamanında istenmiş olup tevdi eden tarafından talimat alınmamışsa, tevdi edenin genel talimatı uyarınca oy kullanılır. Eğer böyle bir talimat da yoksa yönetim kurulu üyelerinin talimatları doğrultusunda oy kullanılır (TTKT m. 429/2). Bu fıkrada amaç, tevdi eden temsilcisinin oyu kendi menfaatine uygun düşecek şekilde kullanmasına engel olmaktır. Ancak öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusunda veya bilanço onayıyla ilgili yapılacak bir genel kurul toplantısında yönetim kurulu üyelerinin lehe oy kullanılması yönünde talimat vereceği aşikardır. Bu sebeple tevdi eden yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğduğunu biliyorsa temsilcisine olumsuz oy kullanması yönünde talimat vermesi gerekmektedir. Aksi halde sorumluluk davası açma hakkını kaybedecektir. TTKT m. 407/1'de belirtilen pahasiplerinin şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanacaklarına dair düzenleme de bu sonucu desteklemektedir.

TTKT m. 431'de organ temsilcisinin, bağımsız temsilcinin, kurumsal temsilcinin ve tevdi eden temsilcisinin şirkete, kendileri tarafından temsil olunacak payların sayılarını, çeşitlerini, itibari değerlerini ve gruplarını bildirmeleri gerektiği, aksi halde, genel kurulda alınan kararların, genel kurula yetkisiz katılmaya uygulanan hükümler çerçevesinde iptal edilebileceği düzenlenmiştir (TTKT m. 431/1). Görüşümüze göre, bildirimde bulunmayan temsilcilerin veya tevdi eden temsilcisinin temsil ettiği paylardan doğan oy haklarının öncelikle alınan kararlarda etkili olup olmadığının araştırılması gerekir. Çünkü yetkisiz katılım gerçekleşmişse, kararın iptali için, TTKT m. 446'da genel kurula katılma yetkisi bulunmayan

²⁰⁷ Tasarı m. 429'un gerekçesine bknz.

kimselerin karara katılmış olmasının karara etkili olması şartı aranmaktadır. Genel kurulda bazı temsilcilerin temsil belgesi yokluğu, mükerrer temsil belgelerinin olması gibi sebeplerle yetkisiz kalındığı düşünülüyorsa, bunu düşünen pay sahipleri toplantı başkanlığına TTKT m. 433/2 gereği itirazda bulunabilirler. TTKT m. 431/2’de ise, toplantı başkanının bildirimleri açıklayacağı ve bir pay sahibinin istemesine rağmen toplantı başkanı açıklamayı yapmamışsa her pay sahibinin şirkete karşı açacağı dava ile genel kurul kararlarının iptalini isteyebileceği kaleme alınmıştır. Başkan bildirme görevini yerine getirmemişse öncelikle pay sahibi tarafından açıklama yapılmaya davet edilecek, başkan buna rağmen genel kurula bilgi sunmamışsa, alınan genel kurul kararlarının iptali söz konusu olacaktır²⁰⁸.

5.3. Pay Üzerinde Birden Çok Hak Sahibi Bulunması

TTKT m. 432’de 6762 sayılı Kanun’un 373 ve 400. maddelerinde yer alan bir düzenlemeye yer verilmiştir. TTKT m. 432/1 uyarınca, bir pay, birden çok kişinin ortak mülkiyetindeyse, hak sahipleri paydan doğan haklarını ancak ortak bir temsilci aracılığıyla kullanabileceklerdir. Bu durumda ortak temsilcinin bağımsız temsilci, organ temsilcisi, kurumsal temsilci, varsa tevdi eden temsilcisi ya da kendilerinin belirledikleri bir temsilci olması mümkündür.

TTKT m. 432/2’ye göre ise, “Bir payın üzerinde intifa hakkı bulunması hâlinde, aksi kararlaştırılmamışsa, oy hakkı, intifa hakkı sahibi tarafından kullanılır. Ancak, intifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması dolayısıyla pay sahibine karşı sorumludur”. Bu hüküm emredici bir düzenleme olmadığından, oy hakkının intifa hakkı sahibi yerine pay sahibine tanınmasına da karar verilebilir. Kanun koyucu 6762 sayılı Kanun’da olduğu gibi oy hakkını intifa hakkı sahibine tanımış, pay sahibinin menfaatlerinin de korunması amacıyla intifa hakkı sahibine oy hakkını kullanırken kendi menfaatlerinin yanısıra malikin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmek yükümlülüğünü yüklemiş, bu kanuni borca aykırılık halinde pay sahibine karşı sorumlu olacağını öngörmüştür²⁰⁹. Ancak, özellikle pay sahibinin zararı ve bu zarar ile intifa hakkı sahibinin davranışı

²⁰⁸ Tasarı m. 431’in gerekçesine bkz.

²⁰⁹ Kendigelen, **a.g.e.**, s. 208

arasındaki illiyet bağıını ispatlamasındaki güçlükler karşısında uygulama kabiliyetinden yoksundur²¹⁰. Buna rağmen Tasarıda da bu hüküm aynen muhafaza edilmiştir. Oy hakkı intifa hakkı sahibine ait olacağından, oydan yoksunlukla ilgili hükümler de sadece yoksunluk nedenlerinin intifa konusu paydan kaynaklanan oy hakkını kendi adına ve hak sahibi sıfatı ile kullanan intifa hakkı sahibinin kişiliğinde doğduğu durumlarda uygulanacaktır²¹¹. Dolayısıyla ibra kararlarında paysahibi oydan yoksun olsa dahi, oy hakkına sahip olan intifa hakkı sahibinin böyle bir yoksunluğu bulunmamaktadır. Örneğin; paysahibi olan yönetim kurulu üyesi pay üzerinde başka birisine intifa hakkı tanımışsa, o kişi yönetim kurulu üyesinin ibra kararında oy kullanabilecektir.

Oy hakkı dışında hem paysahibi hem de intifa hakkı sahibinin yönetime katılma hakları bulunduğunun kabulü gerekir. Bu kapsamda, iptal davası açma hakkını, bilgi alma ve denetleme hakkını, genel kurul toplantısına katılma hakkını, bireysel hakları ve azınlık haklarını hem paysahibi hem de intifa hakkı sahibi kullanabilir²¹². Kısaca, kanunda açıkça düzenlenen ve yalnızca intifa hakkı sahibine özgülenen oy hakkı dışında diğer tüm haklar her ikisi tarafından da kullanılabilir. Bu kapsamda, oy hakkına ilişkin düzenleme emredici nitelikte olmadığından diğer yönetime katılma hakları açısından da paysahibinin kullanımını konusunda anlaşma yapılabileceği ve aslen payları üzerinde intifa hakkı kurulan paysahibinin katılımdan doğan rizikoyu, intifa süresince taşımakta olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır²¹³.

5.4. İbra Kararında Oydan Yoksunluk Halleri ve Özel Durumlar

Oy hakkı, paysahibine şirket yönetimine katılarak etkili olabilmesi hususunda tanınmış olan en önemli yönetsel haklardan birini oluşturur²¹⁴. Ancak bu hakka bazı durumlarda kanuni veya imtiyazlı pay çıkarmak suretiyle esas sözleşme veya ortaklık organlarının kararıyla sınırlamalar getirilebilir²¹⁵. Tasarıda kanuni sınırlama çerçevesinde paysahibinin oydan yoksun olacağı haller belirtilmiştir. Bu haller ibra kararlarında da uygulama alanı bulacaktır. Bunun yanı sıra Kanun'da açıkça

²¹⁰ Kendigelen, **a.g.e.**, s. 246

²¹¹ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 96-97; Kendigelen, **a.g.e.**, s. 274

²¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kendigelen, **a.g.e.**, s. 291-331

²¹³ Kendigelen, **a.g.e.**, s. 295-296

²¹⁴ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 99

²¹⁵ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 101-102

düzenlenmemiş olsa bile tek kişilik anonim şirketlerde, tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olması gibi hallerde de oydan yoksunluğun mevcudiyetinin kabulü gerekir. Pay sahibinin oydan yoksunluğunun öngörüldüğü durumlarda, oy hakkı tümü ile ortadan kalkmaz, İbra kararlarında oydan yoksun olan bir paysahibinin genel kurul toplantısına katılma, görüş bildirme, bilgi alma, iptal davası açma ve teklif sunma gibi hakları devam eder²¹⁶.

5.4.1. Ortaklık İşlerinin Görülmesine Karışılması Sebebiyle Oydan Yoksunluk

TTKT m. 436/2'ye göre “Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz”. Tasarıyla birlikte denetim bağımsız denetim kuruluşlarına geçeceğinden 6762 sayılı Kanun m. 374/2'de denetçilerin bu hükümden muaf tutulmasını düzenleyen hükme de gerek kalmamıştır. Bu durumda bir yönetim kurulu üyesinin bizzat kendisi veya temsilcisi, ibra kararının alınmasında oy kullanamayacaklardır²¹⁷. Oydan yoksun olan yönetim kurulu üyesi veya yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişinin başka bir paysahibinin temsilcisi sıfatıyla oy kullanması ise oydan yoksunluk halinin dolanılması olarak değerlendirilmemelidir. Zira bu durumda oydan yoksun kişi, kendi oyundan doğan hakkını değil, başkasının oyundan doğan bir hakkı kullanmaktadır²¹⁸. Ayrıca oydan yoksun kişiye temsil yetkisi tanınırken, o kişinin şirketin yönetimiyle bağlantısının bilindiği ya da tahmin edildiği gözden uzak

²¹⁶ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 173

²¹⁷ Yarg. 11. HD., 21.4.1995, E. 1995/2219, K. 1995/3660 sayılı kararına göre, “Şirket işlerinin görülmesine iştirak edenler, yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin kararlarda oy hakkına sahip değildirler. Oy hakkına sahip olmayan kişilerin genel kurulda oy kullanması kararn iptalini gerektirir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD. 22.5.1989, E. 1988/5673, K. 1989/3037 sayılı kararına göre, “Davalı şirkette toplam pay sayısının 1600 olup 720 oyun ibra aleyhine kullanılması durumu karşısında yönetim kurulu üyelerinin ibrasına yönelik kararın yasaya aykırılığının kabulü gerekir. Şirketçe satın alınan gayrimenkul konusunda yönetim kurulu ve denetçi raporlarında açıklık bulunmalıdır.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD., 6.5.1982, E. 1982/1548, K. 1982/2135 sayılı kararına göre, “Yönetim kurulu üyesinin kendi ibrasına ilişkin oylamaya katılamaması yolundaki hüküm emredicidir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD., 5.5.1981, E. 1981/1267, K. 1981/2213 sayılı kararına göre, “Yönetim kurulu üyeleri kendi ibraları konusunda oy kullanamazlar. Yönetim Kurulu üyelerinin kendi yararlarını ilgilendiren konularda oy kullanma hakları olmadığından muhalefet şerhini tutanağa geçirtmemiş olsa da böyle bir kararın iptali mahkmeden istenebilir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

²¹⁸ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 172; von Büren, **a.g.e.**, s. 67-68; Oydan yoksun kişinin temsilci sıfatıyla da oy kullanamayacağına dair bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s. 121; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 344

tutulamayacağı gibi, oydan yoksun paysahibinin kesinlikle kendi menfaatini gözetip, müvekkilinin talimatına aykırı oy kullanacağı söylenemez²¹⁹.

Yönetim kurulu üyesinin ibra kararında oy kullanarak kendi kendine güven duyduğunu açıklamasının çelişki yaratacağı göz önüne alındığında isabetli bir düzenleme olduğu görülecektir.²²⁰ Yönetim kurulu üyelerinin kendi ibralarının görüşülüp karara bağlanacağı toplantılara katılma hakkı mevcut olup, yoksunluk yalnızca oy kullanmaya ilişkindir. Bu nedenle, yönetim kurulu üyelerinin ya da onların yanı sıra oydan yoksunluk kuralına tabi olan diğer kişilerin payları genel kurul toplantı yetersayısının hesaplanmasında göz önüne alınacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin ibrası, oydan yoksun olan kişilerin çoğunluk oyları ile kararlaştırılmışsa, yani bunların dışında kalan ve hukuken oy kullanabilecek olan kişilerin çoğunluğu ibraya muhalif iseler, genel kurulun iradesinin ibra aleyhine tecelli ettiği sonucuna ulaşılabilecektir. Ancak genel kurulda ibra hakkındaki kararda oy kullanamayacak olan yönetim kurulu üyelerinin verdikleri oylar indirildikten sonra, geriye kalan oyların çoğunluğu ibra lehinde ise, bu kez genel kurulun geçerli bir ibra kararı almış bulunduğu hükmedilecektir²²¹. Ayrıca, oydan yoksun kimselerin ortaklık yönetimine bizzat katılmamış hukuki halefleri için oydan yoksunluk söz konusu değildir²²². Yönetim kurulu üyelerinin ayrı ayrı ibra edilmesi halinde de diğer üyelerin ibra edilecek üye hakkında oy kullanamayacaklarının kabulü gerekir. Çünkü yönetim kurulu üyelerinin kural olarak, karşılıklı dayanışma içinde olmaları, ileride birlikte çalışma gibi nedenlerle birbirleri hakkında tarafsız olması düşünülemez²²³.

6762 sayılı Kanun m. 374/2'de bahsi geçen şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanların ibra kararında oydan yoksun olacaklarına dair düzenlemenin dar yorumlanması ve müdürlerin, ticari mümessillerin, ticari vekillerin, seyyar tüccar memurlarının veya bunun gibi herhangi bir şekilde ortaklığın idaresine katılmış olan diğer hizmetlilerin yönetim kurulu üyelerinin

²¹⁹ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 172; von Büren, **a.g.e.**, s. 68

²²⁰ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 122; von Büren, **a.g.e.**, s. 67

²²¹ Ömer Teoman, "Genel Kurul Kararının İptali", **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar, Kitap 10: 2000-2002)**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2003, s. 96

²²² Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 134; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 220

²²³ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 128; Böckli, Praktiker, **a.g.e.**, s. 706; Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 55; Aytaç, **a.g.e.**, s. 123; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 140; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 140

ibrasında oy kullanabilmeleri gerekir²²⁴. Yönetim kurulu üyelerinin yaptıkları iş ve işlemlerde hiç bir etkisi olmayan diğer hizmetlilerin oy yasağı kapsamında düşünülmesi durumunda yasağın kapsamı çok genişletilmiş olacaktır. Tasarının 436. maddesinin ikinci fıkrasında da “Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz” hükmü getirilerek dar yorumlama yoluna gidilmiştir²²⁵.

Ancak açık ibra kararı için geçerli olan bu durum, bilançonun onaylanmasına bağlı olan örtülü ibra kararı için daha farklı gerçekleşecektir²²⁶. Zira, bilançonun onaylanmasında yönetim kurulu üyesinin oydan yoksunluğu söz konusu değildir²²⁷. Ancak bilançonun onaylanmasında yönetim kurulu üyelerinin dolaylı olarak kendi ibralarında oy kullanmış olmaları sonucu gerçekleşeceğinden, bilançonun onaylanması sırasında da oydan yoksun olduklarının kabulü gerekmektedir²²⁸.

Oydan yoksunlukla ilgili olarak Tasarının 436. maddesinin ilk fıkrasına da değinmek gerekir. Benzer bir düzenleme 6762 sayılı Kanun m. 374/1’de de yer almaktadır. TTKT m. 436/1’e göre; “Paysahibi kendisi, karı veya kocası, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz”. Bu hükümle, TK m. 374/1’den farklı olarak, oydan yoksun kişilerin bağlı oldukları şahıs şirketleri veya hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile ortaklık arasındaki şahsi iş ilişkisi bakımından da oydan yoksunluk hali öngörülmüştür. Yine yürürlükteki Kanunun 374. maddesinin ilk fıkrasına ek olarak “şahsi bir işlem ya da hakemdeki dava” denerek yasağın kapsamı genişletilmiştir. Paysahibinin bu gibi hallerde ortaklığın çıkarlarından çok kendi çıkarlarını gözeterek hareket edeceği ihtimali mevcut olduğundan, ortaklık çıkarları açısından sakıncalı

²²⁴ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 130; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 143; Bu konuda aksi görüşte olan yazarlar, TTK’nın geniş bir ifade ile ortaklık işlerine katılmış olma kriterini esas aldığı bu yüzden bu kişilerin de ibrada oy kullanamayacaklarını belirtmişlerdir. (Aytaç, **a.g.e.**, s. 120 ; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 219; Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTTK Şerhi II)**, İstanbul: Temel Yayınları, 1988, s. 688-689)

²²⁵ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 143

²²⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 122; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 140

²²⁷ Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 140

²²⁸ Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 141

olan bu durumun önüne geçilmek istenmiştir²²⁹. Bu sebeple oy hakkından yoksun olan kişi sahibi olduğu paylardaki oy hakkını bir temsilci aracılığıyla kullanamayacağı gibi, başka pay sahiplerinin temsilcisi sıfatıyla da oy kullanamayacaktır²³⁰. Bir kısım yazarlara göre, bu maddede öngörülen “şahsi bir iş veya dava” ibaresi geniş yorumlanmalı ve ibra da bu kapsamda değerlendirilmelidir²³¹. İbra, pay sahibi ile ortaklık arasında şahsi bir iştir ve maddede bahsedilen yakınların ne kendileri ne de temsilcileri yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oy kullanamazlar²³². Ancak bizim de katıldığımız ve TEOMAN ve HELVACI'nın savundukları ve Yargıtay tarafından da benimsenen görüş uyarınca, TTK m. 336'da yönetim kurulu üyelerinin şirket adına yapmış oldukları mukavele ve muameleden şahsen sorumlu olmayacağı açıkça belirtildiğinden, ve kural olarak yönetim kurulu üyesinin menfaatiyle ortaklık menfaati çatışmadığından, aksine yönetim kurulu üyesinin ortaklığın menfaatini gözetmesinden dolayı ortaklık ile yönetim kurulu arasındaki hiç bir iş “şahsi iş” sayılmamalıdır²³³. Dolayısıyla ibranın da şahsi iş sayılması mümkün olmadığından, maddede sayılan kişilerin oydan yoksunluğu söz konusu değildir. Ayrıca, birinci fıkrada öngörülen bu kişiler için ibra kararında oydan yoksunluk hali kabul edilseydi, ikinci fıkranın düzenlenmesine gerek kalmazdı çünkü yönetim kurulu üyeleri birinci fıkra uyarınca zaten kendi ibra kararlarının oylanmasında oy kullanamazlardı²³⁴.

²²⁹ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 137

²³⁰ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s.137-138

²³¹ Postacıoğlu, **a.g.e.**, s. 507-508; Aytaç, **a.g.e.**, s. 118; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 137-138

²³² Aytaç, **a.g.e.**, s. 119

²³³ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 115; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 141; Yarg. 11. HD., 19.7.2007, E. 2006/2171, K. 2007/10775 sayılı kararına göre “TTK'nın 374. maddesinde oy hakkının kullanılmayacağı iki hal "mahrumiyet" başlığı altına öngörülmüştür. Anılan hükme göre, pay sahiplerinden hiç biri, kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furu ile şirket arasındaki şahsi bir işe veya davaya konu olan müzakerelerde oy kullanamayacağı gibi, şirket işlerinin görülmesine her hangi bir suretle katılmış olanlar yönetim kurulu üyelerinin ibrasına dair kararlarda oy kullanamazlar. Yönetim Kurulu üyelerinin ibrası "şahsi bir iş" olarak değerlendirilemeyeceğinden annenin yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusunda oy kullanması da yoksunluk hali olarak değerlendirilemez. Bu nedenle iptali istenilen genel kurul toplantısının yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin maddesinin iptaline karar verilmiş olması yanlıştır.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

²³⁴ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 115; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 141

5.4.2. Oydan Yoksunluk Hallerini Dolanmak veya Etkisiz Kılmak Amacıyla Pay Senetlerinin Devredilmesi

TTKT m. 436'da öngörülen oydan yoksunluk hallerini etkisiz bırakmak amacıyla yapılan pay devirlerini önlemek amacıyla TTKT m. 433/1 getirilmiştir. Buna göre, "Oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla, payların veya pay senetlerinin devri ya da pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir". 6762 sayılı Kanun m. 361/1'den farklı olarak bu fıkrayla oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaların dolanılması amacına yer verilmiştir. Böylece dolanma niteliği veya etkisiz bırakma amaçları taşıyan devirler hükmün kapsamına alınmıştır. Pay mülkiyetinin inançlı olarak devredilmesi, genel kurulda sadece oy hakkının kullanılması amacıyla ve mülkiyet geçirilmeksizin payların üçüncü kişiye devri, paylar üzerinde intifa hakkı yaratılması ve buna bağlı olarak oy sözleşmesi yapılması gibi durumlar dolanma amacıyla başvurulabilecek yollardır²³⁵. Payscale bu gibi hallerde TTKT m. 446 gereğince kararın iptalini isteyebilecektir. Ancak bunun için ayrıca toplantıya katılma yetkisi bulunmayan kişinin verdiği oyun karara etkili olması gerekir (TTKT m. 446/1-b). TTKT, oy hakkına ilişkin sınırlamaların uygulanmaması amacını taşıyan her türlü devri ve bırakmayı hükmün kapsamında değerlendirme olanağını vermektedir. Gerek açık, gerek gizli olan devirlerde, oy hakkından mahrum olan kimse, bu yasağı dolanmak için sahibi bulunduğu payları başkasına devredemez²³⁶.

TTKT m. 433/2'ye göre ise, "Yetkisiz katılmalarla ilgili olarak her paysahibi, toplantı başkanlığına itirazda bulunabilir, itirazını ve yönetim kuruluna da itirazda bulunmuş olduğunu tutanağa geçirtebilir". İtirazda bulunan isterse ihtilafı genel kurul kararlarının iptali bağlamında mahkemeye götürebilir (TTKT m. 446/1-b). Yönetim kuruluna yapılan itirazın sonucu farklı olabilir. Hükümde paysahibinin yetkisiz katılmaya ilişkin itirazını tutanağa geçirtebileceği açıkça ifade edilmiştir. Payscale bu hususta daha önce yönetim kuruluna itirazda bulunmuş ve bu itiraz istediği sonucu doğurmamışsa, bu hususun da paysahibinin isteği üzerine tutanağa geçirileceği, aynı hükümde ifade edilmiştir. Ayrıca, TK m. 361/2'den, yönetim kurulu nezdindeki itirazın genel kurulda yapılacağı ve bu itirazın tutanağa

²³⁵ Dolanma amacıyla başvurulabilecek yollar için bkz. Teoman, Yoksunluk, a.g.e., s. 187-203

²³⁶ Teoman, Yoksunluk, a.g.e., s. 126; Aytaç, a.g.e., s. 124

geçirileceği anlamı çıkmaktadır. Oysa, gerekçede de belirtildiği üzere, genel kurul toplantısı sırasında yönetim kuruluna itiraz etmek mümkün değildir. Söz konusu itiraz genel kurul toplantısından önce hazır bulunabileceklere ilişkin listenin (TTKT m. 417, 415) hazırlandığı sırada veya daha önce yapılır. Hüküm işte bu itirazın genel kurul tutanağına yazılmasına imkanı sağlamaktadır²³⁷.

5.4.3. Ortaklığın Kendi Paylarını Devralması Durumunda Oydan Yoksunluk

TTKT m. 379 uyarınca genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesiyle ve diğer bazı şartlarla bir şirketin kendi paylarını, esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşmayan kısmını iktisap veya rehin olarak kabul edebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca TTKT m. 381'e göre, bir şirket yakın ve ciddi bir kayıptan kaçınmak için gerekli olduğu takdirde, kendi paylarını, genel kurulun yetkilendirmeye ilişkin kararı olmadan iktisap edebilir. Bu haller dışında bir şirket TTKT m. 382 gereği, esas veya çıkarılmış sermayenin azaltılması durumunda, külli halefiyet kuralı gereğince, bir kanuni satın alma yükümü dolayısıyla, bedellerin tümü ödenmiş olmak şartıyla veya cebri icradan bir şirket alacağının tahsili amacıyla, şirketin işgal konusu gereği TTKT m. 379'daki şartlar olmadan kendi paylarını iktisap edebilir. Gene TTKT m. 383'e göre, şirket veya yavru şirket bedellerin tamamı ödenmiş olmak kaydıyla kendi paylarını karşılıksız iktisap edebilir.

TTKT m. 389'a göre, "Şirketçe devralınan paylar genel kurulun toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz²³⁸. Bedelsiz payların iktisap edilmesi hariç, şirketin devraldığı kendi payları, şirkete hiçbir paysahipliği hakkı vermez". Dolayısıyla bu paylardan doğan oy hakkı bedelsiz payların iktisap edilmesi hariç, ne ortaklığın temsilcisi olarak yöneticiler tarafından, ne de kendilerine verilen vekaletle üçüncü bir şahıs tarafından kullanılabilir. Böyle bir durumda oy hakkından yoksunluğun sebebi ortaklığın iradesinin saptanmasında bizzat kendisinin oy

²³⁷ Tasarı m. 433/2'nin gerekçesine bknz.

²³⁸ 6762 sayılı Kanun m. 329/3-c.2'de ise, şirketçe edinilen payların genel kurulda temsil edilemeyeceği öngörülmüş, ancak genel kurulun toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınıp alınmayacağı konusunda bir düzenleme yapılmamıştır. Tasarıyla bu konuya açıklık kazandırılmıştır.

kullanmasından doğabilecek mantıksal çelişkiyi ortadan kaldırmaktır.²³⁹ Ayrıca, ortaklık yöneticilerinin bizzat taahhüt edip karşılığını ödemedikleri bu paylar nedeniyle oy hakkını azlığın aleyhinde kullanmaları, daha da önemlisi kendi ibraları hakkında oy kullanmalarının da önüne geçilmesi açısından anonim ortaklığın istisnaen edindiği bu payların genel kurulda temsil edilememesi gerekir.²⁴⁰

Bu hükmün oy verme, genel kurul toplantısına katılma, iptal davası açma, azlık haklarını kullanma gibi bütün yönetsel hakları kapsamaktadır. Dolayısıyla paylar şirketçe edinildiğinde, ortaklık edindiği bu paylar nedeniyle hiç bir yönetsel hakkını kullanamaz²⁴¹. Aksi halde alınan kararlar, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin toplantıya katılmış olması ve bunun karara etkili olması durumunda alınan kararın iptal edilebileceğini düzenleyen TTKT m. 446 uyarınca iptale tabi olur. Bu halde, paylardan doğan oy hakkı tamamen ortadan kalkmamaktadır. Payların üçüncü kişiye devredilmesiyle yoksunluğa neden olan olay giderilmiş olacak ve oy hakkı yeniden canlanacaktır²⁴².

5.4.4. Tüzel Kişilerin Oydan Yoksunluğu

6762 sayılı Kanun m. 312/2'ye göre, "Paysahibi olan hükmi bir şahıs idare meclisi azası olamaz. Fakat hükmi şahsın temsilcisi olan hakiki şahıslar idare meclisine aza seçilebilirler". Dolayısıyla yönetim kurulu tüzel kişinin sorumluluğu ortaklıktaki gerçek kişi temsilcisindedir. Eğer tüzel kişinin genel kurulda başka bir gerçek kişi temsilcisi daha varsa, bu temsilci, yönetim kuurlunda bulunan diğer temsilcinin ibra kararında oy kullanabilecek, sorumluluk ise tüzel kişide değil, tüzel kişinin yönetim kurulu üyesindeki gerçek kişi temsilcisinde olacaktır²⁴³. TTKT m. 359/2'e göre ise; "Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilân olunur; ayrıca tescil ve ilânın yapılmış olduğu, şirketin web sitesinde

²³⁹ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 59; İlyas Çelikaş, **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı**, İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2006, s. 215; Alihan Aydın, **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi**, İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2008, s. 271

²⁴⁰ Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 59; Mehmet Özdamar, **Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005, s. 217

²⁴¹ Özdamar, **a.g.e.**, s. 218; Çelikaş, **a.g.e.**, s. 214; Aydın, **a.g.e.**, s. 271

²⁴² Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 59; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **a.g.e.**, s. 483; Özdamar, **a.g.e.**, s. 218; Çelikaş, **a.g.e.**, s. 213-214

²⁴³ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 200

hemen açıklanır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir” hükmü getirilerek haksız durumun önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeliğine seçilmeleri durumunda, tüzel kişiler adına yönetim kurulunda hareket edecek olan gerçek kişilerin dışında herhangi bir kimsenin toplantıya katılması ve oy kullanması mümkün değildir. Söz konusu hükümle gerçek kişi temsilcinin değil, tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olarak sorumlu tutulmasının yolunun açılarak, şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara güvence verilmesi amaçlanmıştır. Tasarıdaki düzenleme ile tüzel kişinin yönetim kurulunda birden çok temsilciye ve birden çok oy hakkına sahip olmasından kaynaklanan menfaatler dengesine aykırılığın da önüne geçilmesi mümkündür²⁴⁴.

TTKT m. 334’te kamu tüzel kişilerinin, anonim ortaklıkta temsilci bulundurmalarıyla ilgili düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenleme 6762 sayılı Kanun’un 275’ten farkı, kamu tüzel kişilerinin denetleme kurulunda temsilci bulundurabilme hakkının, Tasarının benimsediği yeni denetleme düzeni dolayısıyla hükümden çıkarılmış olmasıdır. Bu maddeye göre; “Devlet, il, belediye gibi kamu tüzel kişilerinden birine, esas sözleşmede öngörülecek bir hükümle, pay sahibi olmasalar da, işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketlerin yönetim kurullarında temsilci bulundurmaya hakkı verilebilir”. TTKT m. 334/2’de, kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcilerinin, ancak bunlar tarafından görevden alınabileceği düzenlenmiştir. TTKT m. 334/son uyarınca ise “Kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak ve görevlerini haizdir. Kamu tüzel kişileri, şirket yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı şirkete ve onun alacaklılarıyla pay sahiplerine karşı sorumludur. Tüzel kişinin rücu hakkı saklıdır”. Atama ve azil yetkisi kamu tüzel kişilerine tanınmış ve kamu tüzel kişileri, temsilcilerinin yönetim kurulu üyesi sıfatıyla yapmış oldukları işlemler ve işledikleri fiiller nedeniyle anonim ortaklığa ve onun alacaklılarına karşı sorumlu tutulmuşlardır. Kamu tüzel kişinin anonim ortaklığa temsilci ataması, onun anonim ortaklığın genel kuruluyla aynı statüyü kazanmasına sebep olurken, o kamu tüzel kişinin atadığı gerçek kişi temsilcisi yönetim kurulunda görevli üye sıfatını haiz olacaktır. Kamu tüzel kişinin şirkette aynı zamanda pay sahibi olması durumunda, sorumluluk

²⁴⁴ Tasarı m. 359/2’nin gerekçesine bkz.

kendisinde olduğundan, diğer yönetim kurulu üyeleri ile aynı hak ve yetkilere sahip olan temsilcisinin ibra kararında oy hakkından yoksun olduğunun kabulü gerekir²⁴⁵. Kamu tüzel kişinin pahasibi olmaması halinde ise, oy hakkı zaten bulunmadığından, temsilcilerin ibrası hakkında oy kullanamayacaklardır.

5.4.5. Oy Sözleşmeleri

Oy sözleşmeleri, oy hakkının ortaklık karar organlarında belli bir yönde kullanılması, kullanılmaması veya kullanımında çekimser kalınması taahhüdünü içeren sözleşmelerdir²⁴⁶. Oy sözleşmesi ile oy hakkı paydan veya pay sahibinden ayrı olarak bir başka kimseye devredilmeyip pay sahibinde kalmakta ve ortaklık genel kurulunda pay sahibi veya temsilcisi tarafından sözleşmede taahhüt edildiği yönde kullanılmaktadır²⁴⁷. Oy sözleşmelerinin genel olarak geçerlilikleri sözleşme özgürlüğüne dayanır ve sözleşmenin meydana gelebilme koşullarını ve konuları bakımından geçerliliklerini belirleyen hükümler oy sözleşmeleri açısından da geçerlidir²⁴⁸. Konuları ve gayeleri bakımından dürüstlük kurallarına, kamu düzenine, ahlak ve adaba, kişilik haklarına emredici kurallara uygun olmak şartıyla ve oy yasaklarını dolanma kastı olmadıkça bu sözleşmeler kural olarak geçerli sayılmaktadırlar²⁴⁹.

Örneğin, bilgisizliği, kötüniyeti veya ahlaki durumu ile anonim ortaklık için zararlı olan bir yönetim kurulu üyesinin ibrasına dair pahasibinin olumlu oy kullanması taahhüdünü içeren bir oy sözleşmesi ahlaka ve adaba aykırılık nedeniyle batıl sayılmalıdır. Veya bir anonim ortaklığın yönetim kurulu üyesi, sahibi olduğu ortaklık payları üzerinde başka bir ortak lehine intifa hakkı kurmakla beraber, bu kimse ile intifa konusu paylardan doğan oy haklarını kendisinin ibra edilmesi yönünde kullanılması konusunda bir sözleşme yapmış olsa, bu oy sözleşmesi TTKT m. 436/2 pahasiplerine kendilerinin ibrası konusunda oy hakkı tanımayan emredici

²⁴⁵ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s.18; Aytaç, **a.g.e.**, s. 126; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 152

²⁴⁶ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007, 4. Bası, s. 4; Aytaç, **a.g.e.**, s. 133; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 573; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 157

²⁴⁷ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, **a.g.e.**, s. 4-5

²⁴⁸ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, **a.g.e.**, s. 38

²⁴⁹ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, **a.g.e.**, s. 56; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 141; Aytaç, **a.g.e.**, s. 134-135; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 158-159

hükmün dolanılması sonucunu doğurur ve bu nedenle batıl olur²⁵⁰. Ancak bu doğrudan alınan ibra kararında geçersizlik sonucu doğurmaz. Bu şekilde geçersiz olan oy sözleşmelerinin ibra kararındaki nisaba etkisi oluyorsa alınan ibra kararı TTKT m. 445 uyarınca iptal edilebilir.

5.4.6. Tek Kişilik Anonim Şirketlerde Durum

Tek kişilik şirket, tek bir ortağı olan, diğer bir deyişle, şirketin bütün paylarının tek bir kişinin elinde toplandığı şirkettir²⁵¹. TTKT m. 338'le 6762 sayılı Kanun'da en az beş kişi olarak kurulması gereken anonim şirket yerine tek kişilik anonim şirket kurulmasına ve tek bir pay sahibi ile devam etmesine izin verilmiştir. Tek pay sahipli bir anonim şirkette bu pay sahibi gerçek kişi olabileceği gibi, binlerce pay sahibi bulunan bir anonim şirket veya başka bir sermaye şirketi de olabilir²⁵².

Avrupa Topluluğunun şirketlere ilişkin on ikinci yönergesini Türk Hukukuna yansıtan Tasarı, hem şirketin tek pay sahipli olarak kurulmasına hem de birden çok ortakla kurulup daha sonra payların tek kişinin elinde toplanması sebebiyle şirketin tek ortağa düşmesine rağmen gene anonim şirket olarak yaşamasına olanak tanımaktadır²⁵³. Eğer şirket baştan tek kişilik olarak kurulmayıp sonradan pay sahibi sayısı tek bir kişiye düşerse, TTKT m. 338/2 uyarınca, bu durum tek ortak tarafından yönetim kuruluna bildirilecek, yönetim kurulu da bu hususu yedi gün içinde tescil ve ilan ettirecektir²⁵⁴. Tek ortak sıfatı konusunda anonim şirkete getirilen tek sınırlama ise, TTKT m. 338/3'te düzenlenen şirketin tek pay sahibi olacak şekilde kendi paylarını iktisap etmesidir. Böylelikle ortaksız şirket kuruluşuna izin verilmemiştir²⁵⁵. TTKT m. 408/2'ye göre, tek pay sahipli anonim şirket genel kurulun bütün yetkilerine sahiptir ve genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerli olabilmesi için yazılı olması şarttır²⁵⁶.

²⁵⁰ Moroğlu, Oy Sözleşmeleri, a.g.e., 4. Bası, s. 63

²⁵¹ Feyzan H. Şehrali Çelik, "Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler", **Batider**, C. XXIV, S. 1, 2007, s. 165

²⁵² Tasarı m. 338'in gerekçesine bkz.; Şehirali Çelik, a.g.e., s. 203

²⁵³ Ünal Tekinalp, "Tarihi Gelişim İçinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı", **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007, s. 579-580; Şehirali Çelik, a.g.e., s. 181 vd.

²⁵⁴ Şehirali Çelik, a.g.e., s. 206

²⁵⁵ Şehirali Çelik, a.g.e., s. 204

²⁵⁶ Tekinalp, Tek Ortaklı Şirket, a.g.e., s. 606; Şehirali Çelik, a.g.e., s. 207

Tek kişilik bir anonim şirkette, tek ortağın, yönetim kurulunun da tek üyesi olması durumunda ibra kararının alınmasının pratik açıdan bir önemi yoktur. Zira, böyle bir ortaklıkta tek paysahibinin kendisinden başka hesap vereceği organ bulunmamaktadır. Ancak bu halde yönetim kurulunun ibra edilmemesi ibra verilmediği anlamına gelmemelidir²⁵⁷. Bu pay sahibi ibra kararı aldığı anda TTKT m. 436/2 uyarınca kendi ibrasına dair oy kullanmış olduğu için kararın iptal edilebileceği düşünülebilir²⁵⁸. Fakat kimse iptali talep etmeyeceği için karar fiilen yürürlükte kalacaktır²⁵⁹. İkinci bir ihtimal, bu paysahibi mahkeme kanalıyla hakkında ibra kararı aldırabilir. Ancak, tek kişilik anonim şirkette paysahibinin mahkemeye müracaatla ibra kararı talep etmesinin pratik bir değeri yoktur. Zira, ibra kararı TTKT m. 558 uyarınca şirketin veya paysahiplerinin sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırmaya yönelik olup, alacaklılara bir etkisi bulunmadığından, mahkemeye müracaatın tek kişilik anonim şirkette hukuki bir yararı bulunmamaktadır.

Tek kişilik anonim şirketlerde ibra kararı, şirkette paysahibi olmayan bir yönetim kurulu üyesinin mevcudiyeti durumunda gerçekleştirilebilir. Keza, TTKT m. 359 uyarınca yönetim kurulu üyesi şirkette paysahibi olmak zorunda değildir. Ancak Tasarı, limited şirketler açısından ortaklardan en az birinin müdür olması zorunluluğunu getirmiştir. TTKT m. 623'e göre, "Şirketin yönetimi ve temsili şirket sözleşmesi ile düzenlenir. Şirketin sözleşmesi ile yönetimi ve temsili, müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir. En azından bir ortağın, şirketi yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gerekir." Dolayısıyla, limited şirket tek kişiden oluşuyorsa o tek kişinin aynı zamanda müdür olma zorunluluğu vardır. Anonim ortaklıkta ise, tek paysahibi olan ve şirketin genel kurulu sayılan bir kimsenin yanı sıra, şirkette paysahibi olmayan bir yönetim kurulu üyesinin olması mümkündür. Tek paysahibi, şirkette paysahibi olmayan bu yönetim kurulu üyesi hakkında olumlu veya olumsuz ibra kararı alabilecektir. Bu kararlar birlikte ibra kararının hukuki sonuçları meydana

²⁵⁷ Tekinalp, Tek Ortaklı Şirket, **a.g.e.**, s. 606

²⁵⁸ Böckli, Praktiker, **a.g.e.**, s. 612

²⁵⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 128; İbrahim Arslan, **Tek Kişilik Anonim ve Limited Şirket**, Konya: Mimoza Yayınları, 2008, s. 173

gelecektir. Diğer bir ifadeyle, birden fazla kişiden oluşan anonim şirkete uygulanacak hükümler ne ise, aynı bir pay sahibi ve bir yönetim kurulu üyesi bulunan anonim şirkete de uygulanabilecektir.

Şirkette tek başına pay sahibi olan ve aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olan kişinin payının tamamını veya bir kısmını başkasına devretmesi durumunda da ibra kararı alınabilir²⁶⁰. Ancak görüşümüzce bu durumda, yeni pay sahibinin payını devreden eski pay sahibi hakkında yalnızca payın devralındığı bilanço dönemine ilişkin ibra kararı alması mümkün olup, alınan olumlu veya olumsuz ibra kararı daha önceki yılları kapsamayacaktır.

5.4.7. Aile Tipi Anonim Ortaklıklarda Durum

Birbirleriyle akrabalığı veya yakınlığı bulunan sınırlı sayıda pay sahiplerinin birleşmeleri sonucu oluşan, hissedar ve yöneticileri, gerçekte, aynı kimseler olan aile tipi anonim ortaklık, dışarıya yani halka kapalı anonim ortaklıklardır²⁶¹. Bu sebeple bu tip ortaklıklarda, oy çokluğunu elinde tutan pay sahiplerinin kanuna, esas sözleşmeye, veya dürüstlük kurallarına aykırı bir biçimde, azlıkta kalan pay sahiplerini menfaatlerini ihlal edici şekilde veya şirketi zarara sokmak suretiyle şahsi menfaat elde etmelerinden doğan uyuşmazlıklara az rastlanır²⁶². Aile tipi anonim ortaklıklarda tüm ortakların yönetici olması durumunda TTKT m. 436/1 dolayısıyla ibra kararı alınmaz²⁶³. Böyle bir anonim ortaklıkta, yönetim kurulu üyelerinin hesap verecekleri bir organ ve kendilerinden başka bir pay sahibi olmadığından pratik bir değeri yoktur²⁶⁴. Ancak, pay sahiplerinin bir kısmının yönetici olduğu aile tipi anonim ortaklıklarda, yöneticilerin dışında tek bir pay sahibinin de ibra kararı alabilmesi mümkündür²⁶⁵.

²⁶⁰ Arslan, Tek Kişilik, **a.g.e.**, s. 174

²⁶¹ İsmail Doğanay, "Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre, Anonim Şirketlerde, Azınlıkta Kalan Pay sahiplerinin, Genel Kurul Kararlarını İptal Ettirebilmeleri Hali", **İmran Öktem'e Armağan**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1970, s. 359-360

²⁶² Doğanay, İptal, **a.g.e.**, s. 360

²⁶³ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 220; Aytaç, **a.g.e.**, s. 126; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 154

²⁶⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 127; von Steiger, **a.g.e.**, s. 320; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 220; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 154

²⁶⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 127; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 155

5.4.8. Oyda İmtiyazlı Payın İbra Kararında Durumu

İmtiyazlı paylara TTKT m. 478'de yer verilmiştir. İlk fıkraya göre ilk esas sözleşme ile veya esas sözleşme değiştirilerek bazı paylara imtiyaz tanınabileceği düzenlenmiştir. İmtiyazlı paylar ihraç edilebilir, anılan paylar ilk esas sözleşmede öngörülebileceği gibi, esas sözleşme değiştirilerek de çıkarılabilir veya mevcut paylara imtiyaz tanınabilir, imtiyaz sadece esas sözleşmeyle tanınabilir ve imtiyaz kişiye değil, paya tanınabilir. İmtiyaz; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir paysahipliği hakkıdır (TTKT m. 478/2).

TTKT m. 479/1'de ise, oyda imtiyazın, eşit itibarî değerdeki paylara farklı sayıda oy hakkı verilerek tanınabileceği belirtilmiştir. Böylece imtiyaz eşit itibarî değerdeki paylara farklı sayıda oy hakkı verilmek suretiyle tanınır; farklı itibarî değerdeki paylara eşit oy hakkı tanınarak imtiyazlı pay yaratılamayacaktır²⁶⁶. TTKT m. 479/2'ye göre ise, bir paya en çok onbeş oy hakkı tanınabilir. Bu sınırlama, kurumsallaşmanın gerektirdiği veya haklı bir sebebin ispatlandığı durumlarda uygulanmaz. Bu iki hâlde, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinin, kurumsallaşma projesini veya haklı sebebi inceleyip, bunlara bağlı olarak, sınırlamadan istisna edilme kararını vermesi gerekir. Projede yapılacak her değişiklik mahkeme kararına bağlıdır. Kurumsallaşmanın gerçekleşmeyeceğinin anlaşıldığı veya haklı sebebin ortadan kalktığı hâllerde istisna etme kararı mahkeme tarafından geri alınabilir. Dolayısıyla bu fıkrada belirtilen şartlar gerçekleştiğinde on beş oy hakkından daha fazlası mahkeme yoluyla tanınabilecektir²⁶⁷.

Anonim ortaklıkta, esas sözleşmede açıkça öngörülmesi ve sınırlarının belirlenmesi şartıyla, paylara imtiyaz tanınması mümkündür²⁶⁸. Böylece, paysahipliği hakları, payda imtiyaz tanımak suretiyle, bazı paylar lehine genişletilmiş olur²⁶⁹. 6762 sayılı Kanun m. 401'e göre, esas sözleşme ile imtiyaz haklarının, kar payının dağıtılmasında, tasfiye payının dağıtılmasında veya diğer hususlarda tanınabileceği düzenlenmiştir. Diğer hususlar kapsamına oy hakkı da girmektedir. Aynı şekilde

²⁶⁶ Tasarı m. 479/1'in gerekçesine bknz.

²⁶⁷ Tasarı m. 479/2'nin gerekçesine bknz.

²⁶⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **a.g.e.**, s. 456 vd.; Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 70

²⁶⁹ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 71

TTK m. 373/1'de belirtilen her hisse senedinin en az bir rey hakkı verdiğini düzenleyen hükümde oyda imtiyaz tanınabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, imtiyaz hakkını sınırlandıran herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu bağlamda, ibra kararlarında da oyda imtiyazlı payların bu imtiyazlarını kullanmaları 6762 sayılı Kanun kapsamında yasaklanmamıştır. TTKT m. 479/3'te ise, İsviçre Hukukunda ve Alman Hukukunda öngörülmeyen ayrık bir düzenleme getirilerek, ibra kararında oyda imtiyazın uygulanmayacağı belirtilmiştir²⁷⁰. Yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusunda oyda imtiyaz kullanılırsa, imtiyaz hakimiyet kurma aracı işlevi görmüş olur. Özellikle ortaklıkta hakim konumda bulunan bir grup imtiyazlı oyun, ibra kararının sonucunu dilediği gibi belirlemesi, yönetim kurulunun bu kimselerin direktiflerine uyma zorunluluğunu beraberinde getireceği gibi, azlığın veya en dar manada imtiyazlı oya sahip olmayan bireysel paysahiplerinin yönetimde hiç bir etkisinin olmaması sonucunu doğuracaktır. Bu da iyi örgütlenmiş ve imtiyazlı oylara sahip olan bir grup paysahibinin ortaklığı hakimiyetleri altına almaları tehlikesini yaratacaktır. Kanun koyucu bu sakıncanın önüne geçmek için, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında kullanılacak payların tümünü eşit saymıştır. Bu durum, ibra kararında, tüm paysahiplerinin kanaatlerinin eşit etki yaratmasını sağlar. İbranın ortaklığın tazminat hakkını da ortadan kaldırdığı düşünüldeğinde Tasarıyla getirilen bu değişiklik yerinde olmuştur.

²⁷⁰ İsviçre Borçlar Kanunu'nda denetçilerin seçilmesi, özel bilirkişi tayini ve sorumluluk davası açılması kararında oyda imtiyaz uygulanmazken, 1991 değişikliğinden sonra buna, özel denetim kararları da eklenmiştir. (İBK m. 693/3). (Karayalçın, a.g.e., s. 15)

6. İBRA KARARININ GERİ ALINMASI

6.1. İbra Kararının Geri Alınıp Alınamayacağı Sorunu

İbra kararının tek taraflı yenilik doğurucu etkisi nedeniyle şarta bağlı olarak alınamayacağı açık olmasına rağmen, bu kararın geri alınıp alınamayacağı hususu özellikle 6762 sayılı Kanun'un uygulanması sırasında karşılaşılan ihtilaflar neticesinde tartışmalıdır. Borçlar Hukukunda hukuki işlemin geri alınması, hukuki işlemin geçerliliğinin sona erdirilmesi amacı taşıyan, geriye etkili sonuçlar yaratan, tek taraflı, bozucu yenilik doğuran bir haktır²⁷¹. Kural olarak, bir tüzel kişi yetkili organının, verdiği bir kararı değiştirmeye veya geri almaya yetkili olduğunun kabulü gerekir²⁷². Ancak organların kendi kararları üzerinde tasarruf yetkisi mutlak değildir²⁷³. Kullanılmış bir yenilik doğuran hakkın artık geri alınamaması, muhatabın korunmasına hizmet eden bir kuraldır ve yenilik doğuran hakkın kullanılması bakımından hak sahibinin iradesine tabi olan muhatabın, geri alma hakkı nedeniyle daha kötü bir hukuki duruma düşmemesine özen gösterilmelidir²⁷⁴. Diğer bir deyişle, genel kurul, verdiği bir kararla üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ihlal edemez²⁷⁵. Ortaklıkta çoğunluk hisselerin veya hakimiyetin el değiştirmesi sonucu ibra edilmiş eski yönetim kurulu üyelerinin ibralarını kaldırarak haklarında dava açılmasının sağlanması yönündeki genel kurul kararları 6762 sayılı Kanun m. 381 uyarınca dürüstlük kuralına aykırı olduğundan iptal ettirilebilir²⁷⁶. Tasarıda ise bu kararların geri alınamayacağına dair açık bir hüküm öngörülmüştür (TTKT m. 558).

Yönetim kurulu aleyhine ibra edildikleri dönemle ilgili olarak ortaklık adına tazminat davası açılabilmesi için öncelikle ibra kararının iptali veya geçersizliğinin

²⁷¹ Eren, **a.g.e.**, s. 61; Çağlar Özel, **Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998, s. 77-78; Buz, **a.g.e.**, s. 443 vd.; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 161

²⁷² Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346

²⁷³ Erdoğan Moroğlu, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, İstanbul: Beta Yayınevi, 3. Bası. 2001, s. 268; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346

²⁷⁴ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 137; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.11; Karaca, **a.g.e.**, s. 121; Özel, **a.g.e.**, s. 81-82; Buz, **a.g.e.**, s. 483; Güney, **a.g.e.**, s. 237

²⁷⁵ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346

²⁷⁶ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 230

tespitinin dava edilerek hükümden düşürülmesi gerekmektedir²⁷⁷. Fakat uygulamada iptal davası için üç aylık hak düşürücü sürenin geçmiş olması, ibra kararını geçersiz kılacak bir nedenin bulunmaması, davanın sonuçlanmasının uzun süreceği olması ve bu nedenle çoğu kez tazminat davasının da ibranın hükümden düşürülmesi davası ile birlikte ve onun kaderine bağlı olarak açılması zorunluluğu gibi bir çok dezavantajı bulunmaktadır²⁷⁸. Tüm bu sebeplerle ibra kararları yeni bir genel kurul kararıyla geri alınmaktadır²⁷⁹. Halbuki, ibra kararları, yönetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtaran ve bu nedenle yenilik doğurucu nitelikte hukuki işlemler olmaları nedeniyle yeni bir kararla geçmişe etkili sonuç doğuracak şekilde geri alınamazlar²⁸⁰. Aksinin kabulü, ibra kararını alan anonim ortaklık tüzel kişiliğini bağlamayan veya hüküm doğurması keyfiyete kalmış bir işlem niteliğine bürünür²⁸¹. Bu durum ise hukuk mantığı açısından isabetsiz bir yaklaşımdır.

Bankalar Kanununun son uygulamalarında isabetsiz bir biçimde geriye doğru beş yıllık zamanaşımı süresi içinde verilen ibra kararlarının genel kurulda kaldırılması suretiyle eski yöneticiler aleyhine sorumluluk davası açılması yoluna gidilmiştir²⁸². Halbuki ne Türk Ticaret Kanunu ne 4389 sayılı Bankalar Kanunu ne de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu böyle bir uygulamaya olanak tanımaktadır. Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu m. 14/7-3'e göre; "Hisseleri kısmen veya tamamen Fona ait olan bir bankanın hisselerinin üçüncü kişilere devir veya intikali halinde banka tarafından, bankanın eski ortakları, yöneticileri ve denetçileri hakkında açılmış olan dava ve takiplere Fon tarafından kanunî halef sıfatıyla kaldığı yerden devam olunur. Bu dava ve takipler sonucunda hükmolunacak tutarlar Fona ait olur. Bu bankaların başka bir bankaya devredilmesi ya da başka bir bankayla birleşmesi, hisselerinin üçüncü kişilere devredilmesi ya da tasfiyelerine karar verilmesi hallerinde, bu işlemlerin tamamlanmasını takip eden iki yıl içinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen yönetim kurulu eski üyeleri ile eski denetçileri aleyhine, varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın Fon adına tazmini

²⁷⁷ İsmail Kırca, "İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu'nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı", **Batider**, C. XXIII, S. 3, 2006, s. 37; Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.10

²⁷⁸ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.10

²⁷⁹ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.10

²⁸⁰ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.11; Kırca, **a.g.e.**, s. 36; Güney, **a.g.e.**, s. 237

²⁸¹ Moroğlu, Geri Alma, **a.g.e.**, s.11-12; Kırca, **a.g.e.**, s. 33

²⁸² Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s.202

istemiyle, Fon tarafından 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine istinaden dava açılabilir". Gene bu düzenlemeye benzer bir düzenleme yapan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 133. maddesinin ilk fıkrasına göre de "Faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyelerinin tamamlanması ancak iflas veya tasfiye masa alacaklarının tahsil edilememiş olması hâlinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen ortakları, yönetim kurulu eski üyeleri ve denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın tazmini için tasfiyenin tamamlanmasını müteakip beş yıl içinde Fon tarafından dava açılabilir". Dolayısıyla Fon tarafından yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılmak isteniyorsa, bu talebin ibra kararının iptali talebiyle birlikte istenmesi gerekir²⁸³. Bankacılık Kanunu m. 133, ibra kararının iptali davasının tabi olduğu süre konusunda TTTK m. 445'ten şu açıdan ayrılmaktadır. Bankacılık Kanunu'nda iptal davası üç aylık değil beş yıllık süreye tabidir. Ayrıca bu zamanaşımı süresinin başlangıcı genel kurulca ibra kararının alındığı tarihten değil, Bankacılık Kanunu 133. maddede belirtilen tasfiye, devir, birleşme işlemlerinin tamamlandığı tarihten itibaren işlemeye başlar²⁸⁴.

Yargıtay konuya ilişkin vermiş olduğu kararlarda, anonim ortaklık yönetim veya denetim kurulu üyesi hakkında tazminat davası açılmasına hukuki engel oluşturan bir ibra kararının sonraki bir genel kurul kararıyla kaldırılması halinde, bu genel kurul kararının iptali veya geçersizliğinin, açılmış veya açılacak tazminat davasında def'i veya itiraz olarak ileri sürülebilme imkanının olmasından dolayı, ilgili üyenin bu kaldırma kararının batıl olduğunun tespitini ayrıca dava etmekte hukuki yararının bulunmadığına hükmetmiştir²⁸⁵. Yargıtay'ın bu yönde vermiş olduğu karar, mevcut ibra kararının kaldırılıp da hakkında henüz tazminat davası açılmamış bulunan eski bir yönetim veya denetim kurulu üyesinin kaldırma kararının geçersizliğinin tespitini dava etmekte açık bir hukuki yararı bulunduğundan

²⁸³ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346; Kırca, **a.g.e.**, s. 43

²⁸⁴ Kırca, **a.g.e.**, s. 46

²⁸⁵ Yarg. 11. HD., 12.7.2005, E. 2004/10875, K. 2005/7564 sayılı kararına göre, "Dava, eski yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin genel kurul kararının iptali talebine ilişkindir. Bu kararın tek başına uygulanabilirliği yoktur. Söz konusu kararlar sorumluluk davasının dayanağıdır. Bu nedenle haklarında sorumluluk davası açılmadıkça A.Ş. yönetim kurulu üyeleri ibra edilmemelerine ilişkin genel kurul kararlarının iptalini isteyemezler." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD. , 24.11.2004, E. 2004/4, K. 2004/11513 sayılı kararına göre, "Önceki ibraların hükümsüz sayılması kararının yerinde olup olmadığının, derdest sorumluluk davası davalıları olan eski yönetici ve denetçilerle savunulması halinde irdelenip çözüme bağlanacağından, asıl ve birleştirilen dava davalıları olan (haklarındaki ibra kararı hükümsüz sayılan) eski yönetim ve denetim kurulları üyelerinin işbu davayı açmalarında hukuki yararları yoktur." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

eleştirilebilir²⁸⁶. İlgili üyeden, dava yerine def'i, hakkını kullanabilmesi için hakkında tazminat davasının açılmasını beklemesi isabetsizdir²⁸⁷. Hakkında ibra kararı kaldırılmış olan yönetim kurulu üyesinin ayrı bir davayla bu kararın geçersizliğinin tespitini ileri sürmesinin dava ekonomisi yönünden aykırılık taşıyacağı ileri sürülebilirse de, HUMK m. 45 vd. maddelerine göre açılacak davanın tazminat davasına bakan mahkemedeki dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilerek bu durum aşılabilecektir²⁸⁸.

6.2. Tasarıda Durum

TTKT m. 558/1'e göre; "İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445 inci madde hükmü saklıdır". Gerekçede de belirtildiği üzere, bir genel kurulun aldığı kararı zamanaşımı süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırmasının önüne geçilmek istenmiştir²⁸⁹. Hakkında dava açılmamış ve hükümlerini doğurmuş bulunan ibra kararının yıllar sonra kaldırılmasının işlem güvenliği anlayışına ve hukuka uygun değildir. İbra bir genel kurul kararı olduğu için bu karara karşı iptal davası açılabilir. Tasarıyla böyle bir düzenleme getirilmemiş olsaydı bile, ibra kararının menfi borç ikrarı niteliği nedeniyle zaten geri alınmasının mümkün olmadığı aşıkardır. Ancak uygulamada sıklıkla ibra kararlarının geri alınması üzerine, kanun koyucu konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Saklı tutulan 445. maddede ise 446 ncı maddede belirtilen kişilerin, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kurallarına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açabileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla ibra kararının geri alınamayacağına dair olan hükmün, m. 446'da belirtilen kişilerin iptal davası açma haklarına bir etkisi olmayacaktır. Ancak, ibranın genel kurul kararıyla kaldırılamaması, iptal davası yoluyla kaldırılmasına zaten bir engel oluşturmayacağından ayrıca belirtilmesine gerek yoktur²⁹⁰.

²⁸⁶ Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s. 205

²⁸⁷ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 232; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s. 205

²⁸⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347; Moroğlu, Geçersizliğin Tespiti, **a.g.e.**, s. 202

²⁸⁹ Tasarı m. 558/1'in gerekçesine bknz.

²⁹⁰ Moroğlu, İbra, **a.g.e.**, s. 296

7. İBRA KARARININ ALINMASINDA BİREYSEL PAY SAHİPLERİNE VE AZLIĞA TANINAN HAKLAR

7.1. Paysahibinin ve Azlığın Özel Denetçi Tayini İsteme Hakkı

Kanun koyucu, iç denetimin yönetim dışında kalan paysahipleri yararına etkinliğini arttırmak amacıyla, özel denetçi atanabilmesi olanağını düzenlemiştir²⁹¹. Tasarıda, bu hak bireysel olarak paysahibine tanınan bir haktır²⁹². Özel denetçi tayininde amaç, bilançonun gerçek ve tam olarak düzenlenip düzenlenmediğini anlamak, esas sermaye artırımını ve azaltılması ve tasfiye gibi işlemlerin kanun ve esas sözleşme çerçevesinde yapılıp yapılmadığını saptamak, yolsuz işlemlerin delillerini toplamaktır²⁹³. Anonim ortaklıkta paysahiplerinin ortaklığın defterleri ve hesapları ile diğer belgelerini doğrudan doğruya inceleyebilme yetkilerinin ve bireysel denetleme haklarının bulunmadığı göz önünde tutulursa, yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat davaları ve bu kimselerin işlemleri hakkında da iptal veya hükümsüzlüğünün saptanması davaları açılabilmesi bakımından bu madenin sağladığı olanakların önemi kolayca anlaşılabilir²⁹⁴. Paysahibi veya azlık paysahipleri tazminat ve hükümsüzlüğün saptanması davalarına esas olacak yolsuz işlemleri ve bunların delillerini çok defa TTKT m. 438 vd. ile saptayabileceklerdir²⁹⁵.

Özel denetçi tayini, paysahiplerinin bilgi alma hakkının bir parçası olmakla birlikte; denetim sonucunda yolsuzluk saptanması halinde, açılacak sorumluluk davasının da dayanağını oluşturduğundan verilecek ibra kararıyla doğrudan ilgili bir husustur²⁹⁶. Paysahibi özel denetçi tarafından hazırlanan rapordan, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına yol açan bir durumun bulunup bulunmadığı hususunda bilgi sahibi olacak, buna göre ibra kararının alınmasında veya sorumluluk davası açılmasında oy kullanacaktır²⁹⁷.

²⁹¹ Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”, **Makaleler I**, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2006, s. 65

²⁹² Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 280

²⁹³ Moroğlu, “Özel Denetçi”, **a.g.e.**, s. 66

²⁹⁴ Moroğlu, “Özel Denetçi”, **a.g.e.**, s. 66

²⁹⁵ Moroğlu, “Özel Denetçi”, **a.g.e.**, s. 66

²⁹⁶ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 175

²⁹⁷ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 175

TTKT m. 438/1'e göre, "Her pay sahibi, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebilir". Genel kuruldan isteme, genel kurulun iradesini bağlayan bir öneri hakkı değildir. Oylanması zorunlu olmakla birlikte genel kurul öneriyi reddedebilir. Ancak pay sahibinin bu hakkı kullanabilmesi için, öncelikle TTKT m. 437 uyarınca bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmış olması gerekir²⁹⁸. Pay sahibinin bu hakkı kullanmış olup olmadığı TTKT m. 422'de belirtilen tutanakla anlaşılır²⁹⁹. Böylece pay sahibinin bilgi alma hakkının özenli bir şekilde yapılması gerektiği, aksi halde özel denetimin istenemeyeceği sonucu doğmaktadır. Ayrıca, özel denetimin pay sahipliği hakları ve özellikle oy hakkının kullanımını yönünden gerekli olması gerekir. Başka bir deyişle, pay sahibinin bu öneriyi yapabilmesi için, oyunu kullanabilmesinde bilgi alması gerekli olmalıdır. Böylece bu hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Diğer bir şart ise özel denetimin konusunu oluşturan olayların belirli olması gerekir. Gerekçede belirtildiği üzere "Belirli", olay bağlamında tanımlanabilen, içeriği ve sınırları belirli olan, genel nitelik taşımayan anlamına gelir. Belirli konu şirketin herhangi bir işi, işlemi, kararı, finansal durumu, finansman ihtiyacı, hakim şirketin (işletmenin) kararları veya şirkete verdiği kayıplar olabilir³⁰⁰. Bu şartlar gerçekleşmişse, gündemde yer almasa bile, genel kuruldan özel denetçi atanması talep edilebilir³⁰¹. Ayrıca 6762 sayılı Kanun m. 348'de yer alan denetime konu olan işlem ve bu işlemlerin geriye doğru iki yılla sınırlı olması kuralı Tasarı'da yer almamaktadır³⁰².

TTKT m. 438/2 gereği, "Genel kurul istemi onaylarsa, şirket veya her bir pay sahibi otuz gün içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinden bir özel denetçi atanmasını isteyebilir". Bu maddeye göre genel kurul talebi kabul ettikten sonra istediği kişiyi özel denetçi tayin edemeyecektir. Böylece özel denetçinin tarafsızlığı da sağlanmış olmaktadır. Mahkeme tarafından

²⁹⁸ Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 280

²⁹⁹ TTKT m. 422/1'e göre "Tutanak, pay gruplarını, sayılarını, itibari değerlerini, temsilcileri, genel kurulda alınan kararları, sorulan soruları, verilen cevapları içerir. Tutanak, toplantı başkanlığı ve komiserce imzalanır; aksi halde geçersizdir."

³⁰⁰ Tasarı m. 438/1'in gerekçesine bkz.

³⁰¹ Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 280

³⁰² Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 280-281

seçilecek özel bir denetçiyle denetim gerçekleştirilecektir. Mahkeme, şartların mevcut olup olmadığını inceleyerek kararını verir. Hükümün lafzına göre, incelemenin dosya üzerinden yapılması gerekir³⁰³.

İkinci bir ihtimal, genel kurulun özel denetçi tayini istemini reddetmesi durumudur. TTKT m. 439/1'e göre, "Genel kurulun özel denetim istemini reddetmesi hâlinde, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibarî değeri toplamı en az birmilyon Türk Lirası olan pay sahipleri üç ay içinde mahkemeden özel denetçi atamasını isteyebilir." Böylece genel kurul, özel denetim talebini reddettiği takdirde ortaya azlık hakkı çıkmaktadır. Mahkemeden özel denetçi tayinini sadece azlık yapabilir. Ret kararına rağmen henüz mahkemeye müracaat edilmeden, genel kurul herhangi bir talep üzerine aynı hususun incelenmesi için özel denetçi tayin ederse artık mahkemeden istemde bulunulamaz Fıkra da öngörülen üç aylık süre hak düşürücüdür. 6762 sayılı Kanun m. 348'de düzenlenen, azlığın en az altı aydan beri bu sıfatı taşımasını öngören düzenleme ile mahkemeye başvuru aşamasında payların bankaya tevdi edilmesi ve mahkeme masraflarının ödenmesine ilişkin düzenlemeye Tasarıda yer verilmemiştir³⁰⁴.

TTKT m. 439/2 uyarınca ise "Dilekçe sahiplerinin, kurucuların veya şirket organlarının, kanunu veya esas sözleşmeyi ihlâl ederek, şirketi veya pay sahiplerini zarara uğrattıklarını, ikna edici bir şekilde ortaya koymaları hâlinde özel denetçi atanır". Mahkeme öncelikle özel denetçi tayini için bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılıp kullanılmadığını, özel denetçi isteminin belli olaylar için istenip istenmediğini ve oy hakkının kullanılması için gerekli olup olmadığını kısaca TTKT m. 438'deki şartların mevcut olup olmadığını araştırır. Bunun yanı sıra ek bir şart olarak, kanunun veya esas sözleşmenin ihlal edilmesi suretiyle şirketin ve pay sahiplerinin zarara uğratılmış olup olmadığının da araştırılması gerekir (TTKT m. 439/2). Zarara uğratılmış olup olunmadığının belirlenmesi için ikna edici olgular veya inandırıcı delillerin ortaya konulması yeterlidir³⁰⁵.

³⁰³ Tasarı m. 438/2'nin gerekçesine bkz.

³⁰⁴ Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 281

³⁰⁵ Tasarı m. 439/2'nin gerekçesine bkz.

TTKT m. 440 uyarınca, “Mahkeme, şirketi ve istem sahiplerini dinledikten sonra kararını verir.

Mahkeme istemi yerinde görürse, istem çerçevesinde inceleme konusunu belirleyerek bir veya birden fazla bağımsız uzmanı görevlendirir. Mahkemenin kararı kesindir”. Mahkemece şartlar araştırıldıktan sonra dilekçe sahipleri de dinlenmelidir. Payscaleleri zarar konusunda ikna edici olmalıdırlar. Yargıtay bir kararında mahkeme tarafından özel denetçi seçilmesine karar verilirse, bu kararın, bir genel kurul kararının iptali niteliğinde olmadığından, bir uyuşmazlığı gidermediğinden, bir eda davası olmayıp delil tespiti niteliğinde olduğundan bahisle temyiz edilemeyeceğine karar vermiştir. Gene aynı kararda mahkemece özel denetçi tayini isteminin reddinin ise kesin hüküm olduğundan temyiz kabiliyeti olacağına hükmetmiştir. Ancak karşı oy yazısında da belirtildiği üzere, aynı istek hakkında ret kararı verilirse bunun temyizinin olanaklı, ancak kabul kararı verilirse bunun temyizinin olanaksız olduğunu kabul etmek hukuken mümkün değildir³⁰⁶.

TTKT madde 441/1’de özel denetimin, amaca yararlı bir süre içinde ve şirket işleri gereksiz yere aksatılmaksızın yapılması gerektiği belirtilmiştir. Gerekçede yararlı sürenin açıklaması yapılmıştır. Buna göre, özel denetim, paysahipliği haklarının kullanılması ile bağlantılı olduğundan bu denetimin amaca yararlı olabilecek bir süre içinde bitirilmesi ve aynı süre içinde raporun verilmesi gerekir. Raporun gecikmesi kurumdan beklenen yararın ortadan kalkmasına sebep olabilir. Yararlı süre amaca uygun süre anlamına gelir. Diğer yandan özel denetimin şirketin faaliyetini aksatmaması, ona yük olmaması da uyulması gereken koşullardan bir diğeridir. Yönetim kurulu şirketin defterlerinin, yazışmaları dâhil yazılarının, kasa, kıymetli evrak ve mallar başta olmak üzere, varlıklarının incelenmesine izin verir (TTKT m. 441/2). Kurucular, organlar, vekiller, çalışanlar, kayyımlar ve tasfiye memurları önemli olgular konusunda özel denetçiye bilgi vermekle yükümlüdür. İhtilaf hâlinde kararı mahkeme verir. Mahkemenin kararı kesindir (TTKT m. 441/3). Bu fıkra uyarınca, özel denetçi şirkete sokulmaması, defterlere ve belgelere ulaşmasının engellenmesi gibi hallerde mahkemeye başvurabilecektir. Özel denetçi, şirketin özel denetimin sonuçlarına ilişkin görüşünü alır (TTKT m. 441/4). Bu

306 Yarg. 11. HD., 30.6.1980, E. 1980/3183, K. 1980/3534 sayılı kararna göre, “Mahkemenin özel denetçi tayini bir uyuşmazlığın giderilmesi yahut genel kurul kararının kaldırılması için verilmiş bir karar değildir. Bu nedenle de temyiz kabiliyetinin olmaması gerekir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

fıkayla özel denetçi ve şirketin işbirliği içinde çalışmaları öngörülmüştür. Rapor verilmeden önce özel denetçi ulaştığı sonuçları şirketle görüşür ve hatalı olup olmadıkları konusunda yönetim kurulu üyeleriyle tartışılır. TTKT m. 441/5'te ise, özel denetçinin sır saklamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir³⁰⁷. Bu yüküm yalnız şirkete karşı değil, herkese karşıdır³⁰⁸.

TTKT m. 442'de özel denetçi raporu ele alınmıştır. Bu maddeye göre; "Özel denetçi, incelemenin sonucu hakkında, şirketin sırlarını da koruyarak, mahkemeye ayrıntılı bir rapor verir.

Mahkeme, raporu şirkete tebliğ eder ve şirketin, raporun açıklanmasının şirket sırlarını veya şirketin korunmaya değer diğer menfaatlerini zarara uğratıp uğratmayacağına ve bu sebeple istem sahiplerine sunulmamasına ilişkin istemi hakkında karar verir.

Mahkeme, şirket ve istem sahiplerine, ayıklanan rapor hakkında, değerlendirmeleri bildirmek ve ek soru sormak olanağını tanıır". Özel denetçi kendisine verilen görev çerçevesinde her şeyi incelemelidir. Bu inceleme sırasında şirket sırlarını ve menfaatlerini ilgilendiren konuları da öğrenebilir. Ancak bunları raporuna koyamaz. Örneğin, müşteri ve tedarikçi firmaları listesi, maliyetler, fiyat oluşumları, patentler ve diğer fikrî mülkiyet hakları ile ilgili bilgiler şirket sırlarının başında yer alır. Şirket sırları, özel denetimin amacı ve konusu yönünden zorunlu ise ve zorunlu oldukları ölçüde açıklanabilir. Aynı kural projeleri, yatırımları, kurduğu, kurmakta olduğu ticari, sınai, finansal vs. ilişkiler gibi şirketin korunmaya değer menfaatleri için de geçerlidir. Bu konuda nelerin şirket sırrı olduğu veya nelerin şirket menfaatini ilgilendirdiğini özel denetçi değil mahkeme tayin edecektir. Mahkemenin raporda şirket sırrı veya menfaati olarak gördüğü bilgiler ayıklanır. Böylece pay sahipleri ile şirket arasındaki menfaatler dengesi de gözetilmiş olur (TTKT m. 442/1, 2). Üçüncü fıkra ile ayıklanmış rapor taslağı hakkında şirkete ve dilekçe sahiplerine görüş beyan etmek ve ek sorular sormak olanağını tanıyarak amaca hizmet etmeyen ve şirkete zarar verebilecek bir rapor verilmesine engel olunmak istenmiştir (TTKT m. 442/3)³⁰⁹.

³⁰⁷ Yıldız, a.g.e., Limited Şirketler, s. 282

³⁰⁸ Tasarı m. 441'in gerekçesine bknz.

³⁰⁹ Tasarı m. 442'nin gerekçesine bknz.

TTKT m. 443/1'e göre, "Yönetim kurulu, raporu ve buna ilişkin değerlendirmeleri, ilk genel kurula sunar". İlk genel kurula sunmada, genel kurulun özel denetçi istemini kabul etmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. Denetçi raporu bilirkişi raporu veya delil tespiti niteliğinde olduğu için, takdiri bir delil niteliğinde olup kanuni delil özelliğini taşımadığından azlık, şirket veya ortaklar bu raporla bağlı değildir³¹⁰. Ancak bu rapor, pay sahiplerinin ibra hakkında kanaatlerinin oluşmasında etkin bir rol oynar. Öte yandan, özel denetçi raporu açılan sorumluluk davasında da kanuni bir delil değil, yönlendirme, başvuru ve bilgi alma kaynağı olma özelliğine sahip bir belgedir. TTKT m. 443/2 uyarınca ise "Her pay sahibi, genel kurul toplantısını izleyen bir yıllık süre içinde şirketten raporun ve yönetim kurulunun görüşünün bir suretinin verilmesini isteyebilir". Bu da pay sahibinin bilgi alma hakkı kapsamında düşünülmesi gereken bir haktır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının doğup doğmadığının anlaşılabilmesi açısından pay sahiplerine belgenin belli bir süreyle incelenmesi imkanı tanınmış olmaktadır.

TTKT m. 444'e göre; "Mahkeme, özel denetçi atanmasını kabul etmişse, şirketçe ödenmesi gereken avansı ve giderleri belirtir. Özel hâl ve şartların haklı göstermesi hâlinde giderler kısmen veya tamamen istem sahiplerine yükletilebilir.

Genel Kurul özel denetçinin atanmasına karar vermişse giderler şirkete ait olur". 6762 sayılı Kanun'da bulunmayan yeni bir düzenlemeye yer verilerek yargılama giderlerinin avans olarak şirket tarafından ödenmesine ilişkin bir hükme yer vermiştir. Ancak özel şartlar haklı gösteriyorsa bu giderler kısmen veya tamamen istem sahiplerine de yüklenebilecektir³¹¹. Özel şartları takdir yetkisi mahkemeye aittir.

7.2. İbra Kararının Alınmasında Azlığı Koruyan Diğer Hükümler

Azlık kavramıyla dar anlamda, sermayenin yüzde onunu oluşturan halka açık şirketlerde ise yirmide birini oluşturan pay sahipleri (TTKT m. 411); geniş anlamda, ortaklığın yönetiminde etkisi bulunmayan dağınık pay sahipleri kastedilmektedir³¹².

³¹⁰ Yıldız, **a.g.e.**, Limited Şirketler, s. 280; Aydın Çelik, "Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini", **Doç. Dr. Mehmet Somer'e Armağan**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, s. 106

³¹¹ Tasarı m. 444'ün gerekçesine bkz.

³¹² Ünal Tekinalp, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları. 1979, s. 42; Aytaç, **a.g.e.**, s. 143; Çamoğlu

Aranan oranda payı tek bir pay sahibi dahi elinde tutuyorsa, bu kişi de azlık hakkından yararlanabilecektir³¹³. Dolayısıyla azlık haklarında önemli olan ortak sayısı değil, sermaye payıdır³¹⁴. Genel kurulda kararlar, kanunun öngördüğü toplantı ve karar nisapları çerçevesinde çoğunluk tarafından alınmaktadır. Çoğunluğun azlığı istismar etmesi, bütün kararları münhasıran kendi menfaatlerine uygun olarak alması, hatta az kar dağıtımını gibi yollara başvurarak azlığı bezdirmesi ve bu şekilde anonim ortaklığın kuvvetli sermaye grupları eline geçme tehlikesi mevcuttur³¹⁵. Bu sebeple, genel kurulca alınan kararlara çekimser veya muhalif kalan, aynı yönde görüşlere sahip, örgütlenmiş bir azlığın korunması amacıyla çeşitli hükümler getirilmiştir. Azlık haklarının tanınmasının başlıca sebebi, azlığın çoğunluğa karşı korunması olduğundan Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerinde azlığa tanınan hakların sayısı da sınırlanmaz³¹⁶.

Yönetim kurulu, genel kurulun çoğunluk kararına göre oluştuğuna ve ibrası da yine genel kurulun çoğunluk kararı ile gerçekleştiğine göre, eğer konu yalnızca kanunun adi çoğunluk hakimiyetine terk edilecek olursa, çoğunluğun oylarıyla iş başına gelmiş olan yönetim kurulunun bu çoğunluğun menfaatlerine uygun olarak, fakat azlığın haklı menfaatlerini zedeleyebilecek ve onları himayesiz bırakacak iş ve işlemlerde bulunması olasıdır³¹⁷. Bu nedenle, bütün topluluklarda olduğu gibi, pay senetlerinin geniş halk kitlelerine yayılma olanağını bünyesinde barındıran, dolayısıyla modern ekonomik ve sosyal hayatın vazgeçilmez aracı haline gelen anonim ortaklıkların en önemli problemlerinden biri azlık haklarıdır³¹⁸. Azlık hakları, azlığın tek yanlı irade açıklamaları ile ve kural olarak yönetildiği organın onayına

(Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 432; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 164; 6762 sayılı Kanun'da kullanılan "azınlık" ibaresi Tasarıda "azlık" şeklinde değiştirilmiştir. "Azlık" ibaresinin "azınlık" şeklinde kalması gerektiği konusunda bkz. Mehmet Bahtiyar, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ve İfadeleri Yönünden Değerlendirilmesi", **Makaleler II**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2008, s. 142-143

³¹³ Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler (I, Umumi Hükümler)**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960, s. 238; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, **a.g.e.**, s. 309; Mehmet Helvacı, "Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı", Prof. **Dr. Oğuz İmregün'e Armağan**, İstanbul: Beta Yayınevi, 1998, s. 301; Ersin Çamoğlu, "Azınlığın Bilanço Ertelemesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler", **Ünal Tekinalp'e Armağan (Bilgi Toplumunda Hukuk, Cilt I, Ticaret Hukuku)**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2003, s. 287

³¹⁴ Çamoğlu, **Azınlık**, **a.g.e.**, s. 287

³¹⁵ Postacıoğlu, **a.g.e.**, s.481

³¹⁶ Arslanlı, **Anonim Şirketler I**, **a.g.e.**, s. 237

³¹⁷ Tuğrul Ansay, **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri (Bir Anketin Sonuçları)**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1971, s. 150-151; Postacıoğlu, **a.g.e.**, s.482

³¹⁸ Helvacı, **Azınlık**, **a.g.e.**, s. 298

bağlı bulunmadan kullanılan ve hakkın kötüye kullanılması denetimine tabi olan talep haklarıdır³¹⁹.

6762 sayılı Kanun'un 341. maddesinde düzenlenen ve genel kurulun yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılmamasına karar vermesi halinde, esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahiplerinin dava açılması reyinde bulunması durumunda şirketin bir ay içinde dava açması zorunluluğu bulunduğuna ilişkin hüküm Tasarıda mevcut değildir. 6762 sayılı Kanun'un 341. maddesi uyarınca, azlığın sorumluluk davası açılmasını istemesiyle birlikte, genel kurulca ibra kararı alınamaz³²⁰. Bu maddeyle, azlık pay sahiplerine tanınmış olan, sorumlu yönetici ve denetçilerin onları seçen ve yönlendiren egemen pay sahipleri tarafından ibra edilmelerini önleme imkanı tanınmıştır. Ancak Tasarının 559'uncu maddesiyle ibranın engellenmesi sadece "kuruluş ve sermaye artırımından doğan sorumlulukla sınırlı" hale getirilerek, azlık ve egemen pay sahipleri arasında mevcut olan hukuki dengenin egemen pay sahipleri lehine bozulması bakımından sakıncalı olmuştur³²¹.

7.2.1. Bilanço Görüşmelerini Erteleme Hakkı

TTKT m. 420/1'e göre, "Finansal tablolarının müzakeresi ve buna bağlı konular, sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla bir ay sonraya bırakılır. Erteleme, 414 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı olduğu şekilde pay sahiplerine ilânla bildirilir ve web sitesinde yayımlanır. İzleyen toplantı için genel kurul kanunda öngörülen usule uyularak toplantıya çağırılır". 6762 sayılı Kanun'un 377. maddesiyle benzer düzenlemeyi içermektedir. Bu madde uyarınca, bilanço hakkındaki müzakerelerin ortaklık ve pay sahipleri açısından taşıdığı özel önem ve bilançonun tasdiki kararının yönetim kurulu üyelerinin ilgili hesap dönemine ait sorumluluklarından kurtulacağı

³¹⁹ Helvacı, Azınlık, **a.g.e.**, s. 309

³²⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 148; Atan, **a.g.e.**, s. 41; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 434; Salter Uçar, **Hukukumuzda Yönetim Kurulu ve Denetçiler ile Sorumluluk Halleri**, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 1994, s. 129; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 168

³²¹ Arkan, **a.g.e.**, s. 58; Moroğlu, İbra, **a.g.e.**, s. 297

varsayımını doğuracağı olgusunu göz önünde tutarak, azlığa TTKT m. 420/1 uyarınca görüşmelerini erteleme hakkı vermiştir³²².

Azlık görüşmelerin ertelenmesini bağımsız bir talep şeklinde ileri sürerken gerekçe göstermek zorunda değildir. Ancak gerekçe göstermeme hakkın kötüye kullanılmamasıyla sınırlandırılmalıdır. Örneğin, genel kurul tarihini iki ay önceden pay sahiplerine duyuran, çağrı mektubu ile beraber ortaklık bilançosunu ve tetkik için gerekli evrakı gönderen, pay sahiplerine şirket hesaplarını tetkik ettirmeye, bilançoda anlaşılmayan noktaların açıklanmasına hazır olduğunu duyuran anonim ortaklığın olağan genel kurul toplantısında, iki aylık süre içinde çağrı mektubunu almış olmasına rağmen ortaklık hesaplarına hiç ilgi göstermemiş bulunan azlık pay sahipleri TK m. 420'ye dayalı olarak azlık hakkı kullanarak toplantıyı bir ay erteletir ve bu bir aylık süre içinde ortaklıktan hiç bir açıklama talep etmeden bir ay sonraki toplantıda olumlu ya da olumsuz oy kullanırsa, hakkın kötüye kullanılmasından bahsedilebilecektir³²³. Talepte bulunulması halinde, bir aydan daha kısa bir süre için erteleme yapılamaz.

TTKT m. 420/2'ye göre; "Azlığın istemiyle bir defa ertelendikten sonra bilânço müzakerelerinin tekrar geri bırakılmasının istenebilmesi, bilânçonun itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş bulunan noktaları hakkında, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ölçüsü ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması şarttır". Bu maddede 6762 sayılı Kanun m. 377/c.2 ile benzerlik göstermektedir. Ancak erteleme yapılması şartını dürüst hesap verme ölçüsü ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması şartına bağlaması yeni bir düzenlemedir. Dolayısıyla ikinci kez erteleme talebinde bulunabilmek için, ilk toplantıda yapılmış olan itirazların ikinci toplantıda yeterince açıklığa kavuşturulmamış olması gerekir. İlk toplantının talep üzerine ertelenmesi durumunda, yapılan ikinci toplantının ertelenmesini, ilk toplantıda talepte bulunan azlıktan başka bir azlık da isteyebilir. Eğer azlığın bilanço görüşmelerini bir ay erteleme talebine rağmen genel kurul bilanço tasdik ederse, örtülü ibra kararı kendiliğinden hükümsüz olacaktır. Zira, böyle bir durumda ortaklığı bilançodaki hatalar dolayısıyla uyararak amacıyla veya bilançoya hakim olunmadığı, incelenmesi gereken kalemler olduğu gerekçesiyle erteleme talep edilmiş olabilir. TTKT m. 424

³²² Arslanlı, Anonim Şirketler I, **a.g.e.**, s. 241; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 224

³²³ Helvacı, Azınlık, **a.g.e.**, s. 303

uyarınca eksiksiz ve doğru bir bilançonun varlığı şarttır ve eksiksiz ve doğru bir bilanço olup olmadığı henüz erteleme talep eden pay sahiplerince bilinmemektedir. Bu şekilde tasdik edilen bir bilanço, pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetim haklarını sınırlandırmış olacağından butlanla malul olmalıdır. Ancak, bilanço görüşmelerinin bir ay sonraya ertelenmesi genel kurulun bilançooyu bir ay sonra istediği gibi karara bağlamasına engel değildir³²⁴. Bu sebeple bu azlık hakkının ortaklığı uyarıcı işlevinin bulunması dışında etkin bir hak olduğunu söylemek güçtür. (TTKT m. 447/1-b). Öte yandan, 6762 sayılı Kanun m. 377’de bilanço görüşmelerinin ertelenmesi ele alınmış ancak butlan yaptırımıyla ilgili Kanun’da bir düzenleme yapılmamıştır. Bu sebeple, azlık bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep etmesine rağmen genel kurulca bilançonun onaylanması durumunda bunun yaptırımı TTK m. 381 uyarınca iptal edilebilirliktir.

Örtülü ibra kararının alınması bilançonun onayına bağlı olduğundan bilanço görüşmelerinin ertelenmesi durumunda örtülü ibra kararı da ertelenmiş olacaktır. Çünkü, ibra oylarına ışık tutacak olan bilanço görüşmelerinin ve oylamasının yapılmadığı bir toplantıda ortakların yönetim kurulu üyeleri hakkında objektif temellere dayalı olarak ibra oyu kullanmaları mümkün değildir; bu koşullarda yapılacak bir oylamada oyları tümüyle subjektif etmenler yönlendirecektir³²⁵. Kanaatimizce, açık ibra kararında da pay sahiplerince bilançonun daha iyi anlaşılabilmesi için ertelenmesi söz konusu olduğunda, pay sahiplerini ertelenen bilanço görüşmelerine rağmen ibra kararı almaya zorlamak haksızlık olacaktır. Bilanço tam olarak kavranmadan alınacak ibra kararı sağlıklı bir karar olmayacaktır. Bu yüzden açık ibrayla ilgili gündemde madde bulunması yeterli olmasına ve kural olarak bilançodan bağımsız olmasına rağmen, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi durumunda alınacak ibra kararı da ertelenmelidir. Böylece, kararının bilançodan bağımsız olduğu görüşünün bir istisnası gerçekleşecektir³²⁶. Netice itibarıyla, hem

³²⁴ Tekinalp, Yönetime Katılma, **a.g.e.**, s. 43

³²⁵ Çamoğlu, Azınlık, **a.g.e.** s. 291

³²⁶ Yarg. 11. HD., 14.10.1982, E. 1982/3556, K. 1982/3887 sayılı kararna göre, “Bilanço görüşmelerine ilişkin müzakerelerin ertelenmesi halinde, bilançoyla ilgisi bulunan ya da bağlantısı nedeniyle bilanço görüşmelerini etkiler nitelikteki tüm gündem maddelerinin müzakerelerinin ertelenmesi gerekir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Bu konuda aksi görüş bildiren ÇELİK’e göre, yönetim kurulunun görevinde daha dikkatli davranması, yakından denetlendiğini hissetmesi için bilanço görüşmelerinin ertelendiğini fakat ibra kararı verilebileceğini düşünmektedir. Ancak bu sebepler psikolojik olarak nitelendirilebileceği gibi, her somut olayda amaç bu psikolojik sebepler de

örtülü ibra hem de açık ibra açısından, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi, bu kararların da kendiliğinden ertelenmesi sonucunu doğurmalıdır.

7.2.2. Kurucular Yönünden İbrayı Engelleme Hakkı

TTKT m. 559'a göre, "Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde beşte birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz".

Kurucular, kuruluş sırasında, ortaklığa hakim durumda olduklarından, ilk yönetim kurulu üyelerini kendi yakınlarından seçtirmeleri ve hakimiyetlerini ortaklığın kuruluşundan sonra da devam ettirmeleri mümkündür³²⁷. Bu sebeple TTKT m. 559'da -TTK m. 310'da olduğu gibi- kuruluştan doğan sorumluluğun ibrasında dört senelik sürenin geçmesinden sonra dahi azlığın talebiyle yönetim kurulu üyeleri ibra edilmeyebileceği düzenlenmiştir. Kurucular yönünden ibrayı engelleme hakkı, azlığın menfi oy kullanarak kararın oluşmasına engel olması ve ayrıca bir talepte bulunmasına gerek olmaması dolayısıyla, menfi bir azlık hakkıdır³²⁸. Genel kurul toplantı tutanağına sulh ve ibranın yapıldığı yazılsa bile, azlık hakkı sahiplerinin bu hatalı ve kanuna aykırı genel kurul kararı aleyhine bir iptal davası veya herhangi bir dava açmasına gerek yoktur, çünkü karar yoklukla sakatlanmış bulunmaktadır³²⁹. Dört senenin geçmesinden sonra, azlığın muhalefetine rağmen kuruluş işlemlerine ilişkin ibra kararı alınmasının yaptırımını ise, iptal edilebilirliktir³³⁰. Bu hal yalnızca kuruluştan doğan sorumluluk haliyle sınırlı olarak öngörüldüğü için, daha sonraki iş ve işlemler için yönetim kurulu üyeleri aleyhine azlığın bu hükümle ibra kararına engel olmaları mümkün olmayacaktır.

olmayabilir. Örneğin; azlık, sadece sağlıklı bir ibra kararı alabilmek için de bilanço görüşmelerin ertelenmesini istiyor olabilir. (Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 167)

³²⁷ Arslanlı, Anonim Şirketler I, **a.g.e.**, s. 243; Atan, **a.g.e.**, s. 67

³²⁸ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 311-312; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 433; Helvacı, Azınlık, **a.g.e.**, s. 304

³²⁹ Helvacı, Azınlık, **a.g.e.**, s. 305

³³⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 200

8. İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

8.1. Mutlak Hükümsüzlük

Çoğunluğa karşı, pay sahiplerinin korunmasında ve aradaki menfaatler dengesinin sağlanabilmesinde en önemli hukuki imkanlardan biri de her bir pay sahibinin şartları varsa, kanuna, esas sözleşmeye ve afaki iyiniyete aykırı genel kurul kararlarının iptalini veya yokluk ve butlanının tespitini dava edebilme yetkileridir³³¹. Genel kurul kararlarının varlık ve geçerlilik kazanabilmesi için gerekli şartlar, çeşitli kanun hükümleri ile saptanmış olup, bir karar, oluşması ve içeriği açısından bu hükümlere ve bunlar çerçevesinde düzenlenmiş esas sözleşme hükümlerine aykırılık taşıdığı takdirde hukuken sakatlanır³³². İbra kararı genel kurul tarafından verildiğinden, genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin hükümler ibra kararının alınmasında da uygulanacaktır³³³.

Genel kurul kararı, genel kurul olarak toplanan pay sahipleri veya temsilcilerinin oyları ile meydana gelen, kural olarak ortaklık içi ilişkide hukuki sonuç sağlama amacına yönelik olan irade beyanıdır³³⁴. İptal edilebilirlik dışında, bir genel kurul kararı olan ibra kararı, genel hükümler uyarınca yok hükmünde olabilir veya TTKT m. 447 uyarınca butlanla malul olabilir. Genel olarak denilebilir ki, yokluk ve butlanla malul olan ibra kararı başlangıçtan itibaren hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağından, herhangi bir süreye bağlı olmaksızın tespit davası açılarak ilgili bulunan herkes tarafından ileri sürülebilir. Bunun dışında, yokluk veya butlan hali bir def'i olarak da ileri sürülebilir ve hakim tarafından re'sen dikkate alınır³³⁵. Dava açılmamış olması veya itirazda bulunulmamış olması, kararı geçerli hale getirmeyeceği gibi, tespit davası açılması durumunda elde edilecek hüküm kurucu değil beyan edici nitelikte olacaktır³³⁶.

³³¹ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 1

³³² Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 109

³³³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 181; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 345; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 201; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 412-430

³³⁴ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 6

³³⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 189-190; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 345; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 143; Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 235; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 201-202; Güney, **a.g.e.**, s. 237

³³⁶ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 51; Aytaç, **a.g.e.**, s. 190; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 202

Mutlak hükümsüz bir hukuki işlem, taraflarca amaçlanan hukuki hüküm ve sonuçları meydana getiremeyen veya başlangıçtan itibaren doğmamış bir hukuki işlemdir³³⁷. Mutlak hükümsüzlükten kastedilen “yokluk” ve TTKT m. 447’de düzenlenen “butlandır”.

6762 sayılı Kanun çerçevesinde, hem mutlak butlanda söz konusu olan yasanın emredici hükümlerine aykırılık (BK m. 19-20) hem de iptal edilebilirlikte belirtilen yasa hükümlerine aykırılık (TTK m. 381) arasında kesin bir sınır çizmek güçtür³³⁸. Bu yüzden hangi kararların iptal edilebilir olduğu hangilerinin ise mutlak hükümsüz olduğu somut olaylara göre değerlendirilmesi ve mutlak hükümsüzlüğün hukuki güvenlik açısından istisnai bir uygulama alanı olduğunun kabulü gerekmektedir³³⁹. Bunun altında yatan sebep, genel kurul kararlarının bir süreye bağlı olmaksızın, her zaman ileri sürülebilen mutlak hükümsüzlük tehdidi altında tutulması, anonim ortaklığın çalışması, uygulama güçlükleri ve güvensizlik yaratması sonucunda yönetimi iş yapamaz hale getirebilme ihtimalidir³⁴⁰. Tasarı ise butlan hallerini genel hükümlere bırakmamış m. 447’de düzenlemiştir. Bu sebeple Tasarının yürürlüğe girmesiyle, emredici yasa hükümlerine aykırı bir şekilde verilen kararlar artık mutlak butlan olarak değerlendirilmeyecek, TTKT m. 445 uyarınca kanuna aykırılıktan iptale tabi olacaktır. Tasarı ile bu hukuki belirsizliğin önüne geçilmiş olacağı düşünülse de istisnai uygulama alanının genişletildiğinden bahisle eleştirilebilir. Şöyle ki; mevcut uygulamada zaten genel hükümlerden yola çıkarak genel kurul kararlarının butlanla malul olabileceği kabul edilmektedir ve TTK’da genel kurul kararlarının butlanına ilişkin özel bir hüküm olmadığından bu hususa istisna gözüyle bakılmaktadır³⁴¹. 447. maddede bu şekilde özel bir düzenlemeye yer verilmesi ve butlan hallerinin örnek niteliğinde de olsa sayılması butlana istisnai bir yaptırım gözüyle bakılmaması sonucunu doğurabilir³⁴².

³³⁷ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 59; Aytaç, **a.g.e.**, s. 186

³³⁸ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 236

³³⁹ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 59

³⁴⁰ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 207 (dipnot: 103)

³⁴¹ Arkan, **a.g.e.**, s. 56

³⁴² Arkan, **a.g.e.**, s. 56

8.1.1 Yokluk

Bir kararın doğabilmesi için uyulması gereken kurucu-şekli nitelikteki emredici hukuk kurallarına aykırılık halinde o karar yok derecesinde hükümsüz olacaktır³⁴³. Emredici hükümlere göre genel kurul toplantısı yapılmadan veya toplantıda karar alınmadan bir genel kurul kararı oluşmayacağından, bu şekilde alınan genel kurul kararları yok hükmündedir³⁴⁴. Yargıtay, vermiş olduğu bir kararda bir genel kurul toplantısında yaşanan kargaşa nedeniyle sağlıklı bir oylama yapılamayacağından bahisle toplantının ertelenmesi durumunda o genel kurulda bir karar alındığından söz edilemeyeceğine, genel kurulun iptali diye bir dava türünün de olmadığından bahisle mahkemece o toplantıda alınan kararın iptali davasının dinlenemeyeceğine hükmetmiştir³⁴⁵. Dolayısıyla eğer genel kurul gerekli şartlarda toplanmamışsa ya da toplanıp sağlıklı karar verilemeyeceği gerekçesiyle erteleme yapılmışsa, o toplantılarda alınan kararlar da yok hükmünde olacaktır. Zira, yönetim kurulunca toplantıya katılması arzu edilmeyen ve genel kurulun seyrini etkileyebilecek bir kısım ortaklara çağrı yapılmadan toplanan genel kurulda alınan kararlar yoklukla malul olacaktır³⁴⁶. Aynı şekilde toplantıya davet, yönetim kurulu tarafından yapılmamışsa, (TTKT m. 410)³⁴⁷, toplantı ve karar yetersayıları oluşmaksızın

³⁴³ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 23; Aytaç, **a.g.e.**, s. 187; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 97; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 109; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 205

³⁴⁴ Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 109

³⁴⁵ Yarg. 11. HD., 11.10.2004, E. 2004/558, K. 2004/9611 sayılı kararına göre, “Dava konusu A.Ş. genel kurul toplantısında yaşanan kargaşa nedeniyle sağlıklı bir oylama yapılamayacağı anlaşıldığından uygun ortamda genel kurul toplantısı yapılmak üzere, toplantı ertelenmiştir. Bu durumda genel kurul toplantısında bir karar alındığından söz edilemez. Genel kurul iptali diye bir dava türü de olmadığından mahkemece, bu davanın dinlenemeyeceği gerekçesiyle reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır. Öte yandan, pay sahiplerinin genel kurulu toplantıya davet veya istedikleri hususu gündeme koymaya yetki için mahkemedan izin istemeleri de TTK.nun 367. maddesinde belirlenen şartlara bağlıdır. Somut olayda böyle bir durum sözkonusu olmadığına göre, mahkemece genel kurulun yerine geçip mevcut şirket organları eliyle ve derhal yeni genel kurul tarihinin tespit ve ilamına karar verilmesi dahi doğru olmamıştır.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

³⁴⁶ Yarg. 11. HD., 19.10.1982, E. 1982/3800, K. 1982/3992 sayılı kararına göre, “TTK. m. 368.de genel kurulu toplantıya çağrı: 1 - Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi`nde ilan, 2 - Hisse senetleri nama yazılı olan pay sahipleri ve varsa önceden hamile yazılı pay senetlerini ibraz ederek ikametgahlarını bildiren ortaklara taahhütlü mektupla bildirilmelidir. Bu iki koşuldan herhangi birinin yerine getirilmemesi ve TTK. m. 370`deki bütün paydaşların toplantıya katılmış olması şartı da gerçekleşmemişse yasaya uygun bir genel kurul daveti olmadığı gibi bu şekilde toplanan bu genel kurulun varlığından da söz edilemez.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

³⁴⁷ Yarg. 11. HD., 10.4.2007, E. 2005/14116, K. 2007/5618 sayılı kararına göre, “Dava, davalı şirketin 24.03.2001 tarihli olağan genel kurul toplantısının ve alınan kararların iptali istemine ilişkindir. TTK.nun 381. maddesindeki dava açma koşullarının değerlendirilmesi gerekirken, bu husus gözden kaçırılarak noksan incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi hatalı olmuştur.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

toplantı yapıp ibra kararı alınmışsa (TTKT m. 418) alınan karar yoklukla malul olacaktır³⁴⁸.

8.1.2. Butlan

Batıl bir karar, taraflarca gaye edilen hukuki hüküm ve sonuçları meydana getirmeyen veya başlangıçtan itibaren doğmamış bir hukuki işlemdir³⁴⁹. İptal edilebilir bir genel kurul kararı mahkemenin iptal hükmünün kesinleşmesine kadar geçerli olduğu ve iptal davası üç aylık hak düşürücü bir süreye bağlanmış bulunduğu halde, yok veya batıl olan genel kurul kararları başlangıçtan itibaren hiç bir hüküm doğurmazlar ve bu hükümsüzlük dava veya def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir³⁵⁰. Ancak her ne kadar kararın alınmasında olumlu oy kullanan pay sahipleri dahi butlanı ileri sürebilecek iseler de, bu hakkın kötüye kullanılmaması ve bu hak kullanılırken dürüstlük kurallarına uyulması gerekir³⁵¹. Yokluk veya butlanın süresiz olarak ileri sürülebilmesini haklı kılan kamu yararının, ortaklık ilişkileri bakımından hayati önemde olan hukuki güvenlik ihtiyacı ile bağdaştırılması gerekir³⁵². Bazı durumlarda butlanın hiçbir süreyle sınırlı olmaksızın ileri sürülebilmesi hukuki güvenlik açısından sakıncalar doğurabilir³⁵³. Bu yüzden kural olarak denebilir ki, ibranın sakatlığında asıl olan iptal, istisnai olan mutlak hükümsüzlüktür³⁵⁴.

Getirilen yeni düzenlemeyle, bazı niteliklere sahip esas sermaye pay sahipliği haklarını kaldıran veya sınırlandıran, şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması ilkesine aykırı olan kararlar batıl adledilecektir³⁵⁵. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere şirketin bir kararının, kararın alınmasından yıllar sonra bile butlanının ileri sürülebilmesi tehlikesi ve tehdidi, şirket yönetiminde pay sahiplerinde,

³⁴⁸ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 152

³⁴⁹ Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 423; Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 19-20; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 206

³⁵⁰ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 2; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 110

³⁵¹ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 207

³⁵² Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 2

³⁵³ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 207

³⁵⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 185; ÇELİK, batıl işlemin hukuki tahvil yoluyla düzeltilebileceğini ve işlemin hüküm doğurmasının sağlanabileceğini, oysa yok hükmündeki işlemin tahvil yoluyla hüküm doğurmasının sağlanamayacağını belirtmiştir. İkinci bir fark olarak ise, butlanın ileri sürülmesinin bazı durumlarda MK m. 2'ye aykırılık oluşturabileceğini, oysa yokluğun dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle engellenemeyeceğini belirtmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 208-209)

³⁵⁵ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 236

alacaklılarda ve sermaye piyasasındaki potansiyel yatırımcılarda büyük tedirginliğe sebep olabilir. Yıllar sonra butlanın mahkemece tespiti ise o kararın kurduğu bir çok ilişkiyi çoğu kez geriye etkili olarak ortadan kaldırır. Bu sakıncası sebebiyle mahkemelerin geçersizlik kararlarını ayrıntılı ve çok yönlü değerlendirmeler sonucu sakınarak vermeleri yanında, kanun koyucunun da iptal edilebilirlik ile butlanın sınırlarını açıkça belirlemesi gerekir. Hem aradaki sınırın çizilerek hukuki güvenliğin sağlanmak istenmesi hem de butlanın ikincilliği ilkesi uyarınca maddede öngörülen haller dışındaki hallerde öncelikle iptal edilebilirlik açısından değerlendirme yapılması gerekmektedir³⁵⁶.

Tasarının bu maddesinde sayılan butlan halleri “özellikle” ibaresinden de anlaşılacağı üzere sınırlı sayıda değildir³⁵⁷. Örneğin oylama yapılmadan alınan kararlar veya bilançonun toplantı yapılmaksızın oylanması³⁵⁸, pay sahibinin genel kurula katılma, en az oy dava ve kanunen vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırladığından (TTKT m. 447/1-a), bilanço görüşmelerinin ertelenmesi istemine rağmen bilançonun tasdik edilmesi, pay sahibinin bilgi alma inceleme ve denetim haklarını ortadan kaldırdığından (TTKT m. 447/1-b), itibari değerden aşağı bedelle pay senedi çıkarılması, anonim şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması ilkesine aykırı olduğundan (TTKT m. 447/1-c) butlanla maluldur.

8.2. İptal Edilebilirlik

TTKT m. 445’e göre bir genel kurul kararının ve dolayısıyla ibra kararının iptal edilmesi kanuna, esas sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırılığın mevcudiyeti durumunda TTKT m. 446’da belirtilen kimseler tarafından üç ay içinde açılacak olan iptal davasıyla mümkündür. Madde, bir genel kurul kararının varlığını şart gördüğünden, mutlak hükümsüzlükle sakat bir genel kurul kararı veya yönetim kurulunun aldığı kararlar iptal davasına konu olamayacaktır. İptal edilebilir bir karar, şekil ve özü bakımından sakat olsa bile iptaline dair hüküm kesinleşinceye kadar geçerli bir karar olarak kabul edilir. Süresinde ve usulüne uygun olarak açılan bir

³⁵⁶ Tasarı m. 447’nin gerekçesine bknz.

³⁵⁷ Genel kurul kararları için öngörülen karar nisabına aykırılığın da bir butlan sebebi olarak açıkça maddede yer alması gerektiği konusunda bknz. Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 236

³⁵⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 188; Ansay, Ehliyet, **a.g.e.**, s. 424; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 110

iptal davası kararın iptaline dair kesin hükümle sonuçlanırsa, bu hüküm geçmişe etkili olur (ex tunc)³⁵⁹.

İptal edilebilirlikle ilgili belirtilmesi gereken diğer bir husus ibra kararlarında sınırlı bir uygulama alanı olduğudur. İbra kararına olumlu oy veren pay sahipleri TTKT m. 446'da iptal davası açabilecek kişiler arasında sayılmadıkları gibi bu kimselerin sorumluluk davası açma hakkı da TTKT m. 558/2 uyarınca yoktur. Aynı şekilde 6762 sayılı Kanun'da da açıkça yer almamasına rağmen, ibraya olumlu oy veren pay sahipleri sorumluluk davası açamazlar³⁶⁰. Ancak ibra kararına olumlu oy veren pay sahibi, oyun irade sakatlığına dayanan sebeplerle iptalini veya butlanını ileri sürüp oyun iptalini sağlayabilir³⁶¹. Bir kısım yazarlara göre, genel kurul kararına olumlu oy veren pay sahibinin hem genel hükümler uyarınca oyunu iptal ettirmesi hem de kararın alınmasından itibaren üç aylık süre içinde TTKT m. 445 uyarınca iptal davası açarak genel kurul kararını iptal ettirmesi gerekmektedir. Oyunu iptal ettiren pay sahibinin genel kurul kararının iptali için açtığı davada ayrıca, kararın gerekli karar nisabına uyulmamış olduğu gerekçesiyle kanuna aykırılığını da kanıtlaması gerekir³⁶². Ancak kanaatimizce, bu durum ibra kararları için geçerli değildir. Çünkü oyunu genel hükümler uyarınca iptal ettiren pay sahipleri, TTKT m. 558/2 uyarınca “olumlu oy veren veya ibra kararını bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahipleri dışındaki diğer pay sahipleri” sayılacakları için kararın iptaline gerek olmadan altı aylık süre içinde doğrudan sorumluluk davası açabileceklerdir. Dolayısıyla iptal edilen oyun karar nisabını etkilemesi de gerekmez. Payı ibra kararını bilerek iktisap eden pay sahipleri ise, pay iktisap ederken irade sakatlığı hallerinden birine maruz kaldıklarını iddia edip pay iktisabının iptalini sağlayabilirler. Böylelikle ortaklıktaki pay sahipliğinden ayrılabilirler. Ancak payı iktisap ederken irade sakatlığı haline maruz kalan pay sahiplerinin TTKT m. 445 uyarınca ibra kararının iptali davası açıp ardından sorumluluk davasına yönelmesi mümkün değildir. Çünkü bu kimseler TTKT m. 446'da iptal davası açabilecek kimseler arasında sayılmamıştır. İbra kararına olumsuz oy veren, çekimser kalan

³⁵⁹ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 18

³⁶⁰ Yarg. 11. HD., 22.10.1971, E. 2112/K. 6456 sayılı kararına göre, “İbraya olumlu oy veren ortak, yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat davası açamaz.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 437)

³⁶¹ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 260, Aytaç, **a.g.e.**, s. 192

³⁶² Sungurbey, **a.g.e.**, s. 166; Aytaç, **a.g.e.**, s. 191; Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 260-261; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 80

veya ibra kararının alındığı toplantıya katılmayan paysahipleri açısından ise, ibra kararına rağmen, sorumluluk davası açma hakkı zaten altı ay süreyle devam ettiğinden ibra kararını iptal ettirmelerinde hukuki bir yararları bulunmamaktadır (TTKT m. 558/2).

İkinci olarak, örtülü ibra kararı açısından, TTKT m. 424'te belirtilen genel kurulun bilgisine ulaşma ölçütü ile irade bozukluğuna temel olan hata ve hile büyük ölçüde bertaraf edilmiş olmaktadır. Çünkü zaten TTKT m. 424 gereği bilançoda eksiklik veya bilinçli bir yanlışlık olması, doğrudan alınan ibra kararının geçersizliğine sebep olmaktadır. Aynı durum bilançodaki eksiklik veya yanlışlığın örtülü ibranın kendiliğinden geçersizliğine neden olacağını düzenleyen 6762 sayılı Kanun'un 380. maddesi açısından da geçerlidir³⁶³. Dolayısıyla, eksiklik ve yanlışlığın irade sakatlığına ilişkin bir nedenden meydana gelmiş olmasına bakılmaksızın karar kendiliğinden geçersiz olacaktır. Bu durumda irade sakatlığına uğrayan paysahibi bilançodaki bilgilerin doğruluğuna veya tamlığına inanıp bilanço tasdikine ilişkin kararda olumlu oy kullanmışsa, oyunu ayrıca iptal ettirmesine gerek yoktur. Keza bilançodaki bilgilerin eksikliği ve yanlışlığı sabit olmuşsa, örtülü ibra kararı da kendiliğinden hükümsüz olacaktır. Ancak açık ibra kararının menfi borç ikrarı niteliği gereği, ibranın kapsamında olduğu genel kurulca açıklanan bilgilerin tümünü, diğer bir ifadeyle usulüne uygun, doğru veya yanlış olduğuna bakılmaksızın tüm bilgileri kapsadığı düşünüldüğünde (TTKT m. 558/2), bilançodaki yanlışlık veya eksiklik açık ibra kararının kendiliğinden geçersizliğine neden olmayacaktır. 6762 sayılı Kanun'da ise açık ibra kararının ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylarla sınırlı olduğuna dair bir düzenleme olmadığından, ister genel kurulca açıklansın ister açıklanmasın açık ibra kararı tüm iş ve işlemleri kapsamaktadır. Hem Tasarı hem Kanun açısından, bilançodan bağımsız olarak alınan açık ibra kararına olumlu oy veren paysahiplerinin irade sakatlığına dayanarak oyunu iptal ettirmeleri, ardından sorumluluk davası açmaları gerekmektedir.

³⁶³ Sungurbey, **a.g.e.**, s. 166; Aytaç, **a.g.e.**, s. 191

8.2.1. İptal Sebepleri

8.2.1.1. Kanuna Aykırılık

İbra kararının iptali için TTKT m. 445'te öngörülen ilk hal kanuna aykırı bir şekilde ibra kararının alınmış olmasıdır. Burada kastedilen kanuna aykırılık, özel hukuk ve kamu hukuku alanına giren tüm kanunları, maddi ve şekli nitelikteki hükümleri ve ticari örf ve adet kurallarını kapsamaktadır³⁶⁴. Bu konuda en fazla karşılaşılabilecek ve kanuna aykırılığın kapsamına girecek hükümler ise Ticaret Kanunu, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'dur.

Kanuna aykırılığın kapsamına Borçlar Kanunu da girdiğinden, Borçlar Kanunu'nda düzenlenen irade sakatlığı hallerinin mevcudiyeti durumunda karar iptal edilebilecektir. İrade sakatlığı hallerinden biri hatadır. Hata, sebepte veya beyanda olabileceği gibi temelde hata şeklinde de ortaya çıkabilir.³⁶⁵ İbra kararında beyan oy kullanma şeklinde gerçekleştiğinden, beyanda hata değil, ancak esasta hata mevcut olabilir. Çoğunluk tarafından kesin gözüyle bakılan ve ibra kararına temel teşkil eden bir husus gerçekte mevcut değilse, alınan ibra kararının da temel yapılması sebebiyle iptal ettirilmesi gerekir.³⁶⁶

İbra kararının iptaline sebep olabilecek ve iradeyi sakatlayan diğer bir hal hiledir. Hilenin gerçekleşebilmesi için, genel kurulun yanıltılmasının kasta dayanması gerekir. Ancak bu halde yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğü unutulmamalı ve bu sebeple pay sahiplerine verilmeyen bilgilerden ötürü hileye dayalı irade sakatlığı hali gerçekleşmemelidir.³⁶⁷

İbra kararının iptal edilmesinde rastlanabilecek diğer bir durum tehdittir. Ancak, pay sahiplerinin ibra kararına olumlu oy vermeleri konusunda tek tek tehdit edilmesi durumuna pek rastlanmayacağından uygulaması çok azdır.³⁶⁸ Fakat bu halde bir

³⁶⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 198; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 346; Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 167; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 131

³⁶⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 194; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 213

³⁶⁶ Von STEIGER, Volksbank Reiden AG olayında ibra karar dolayısıyla pay sahiplerinin 1.8 milyon Franklık bir zararın mevcudiyetini hesaba katmalarının ardından bunun karar tarihinde 7,35 milyon Frank olduğunun anlaşılmasının temelde hatanın mevcut olduğu örneğini vermiştir. (Von Steiger, **a.g.e.**, s. 317-318); Aytaç, **a.g.e.**, s. 194

³⁶⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 195

³⁶⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 195

kısım pay sahibinin tehdit edilmesi ve bu yüzden olumlu oy vermesi ve bu oyların da ibra kararına etkili olması durumunda genel hükümler uyarınca oylarının iptali istenebilir.

Genel hükümler dışında, Ticaret Kanunu'na aykırı şekilde alınan kararlar da kanuna aykırılıktan iptale tabi olacaktır. Örneğin, toplantı ve karar yetersayılarına uyulmadan alınan ibra kararı (TTKT m. 418), ibra kararının alınacağı toplantıya pay sahiplerinin Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde veya şirketin web sitesindeki ilanla çağrılmamış olması (TTKT m. 414) gibi hallerde alınan kararlar iptale tabi olacaktır.

8.2.1.2. Esas Sözleşmeye Aykırılık

İbra kararının iptali için kanunda öngörülen ikinci hal esas sözleşmeye aykırılıktır. Kanun hükümlerinin ağırlaştırılarak esas sözleşme maddesi haline gelmesi durumunda, ağırlaştırılan kısma aykırılık artık kanuna değil esas sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilmelidir. Örneğin, TTKT m. 418'de belirtilen toplantı nisabı yerine esas sözleşmede sermayenin dörtte birinden daha fazla toplantı nisabı öngörülüyorsa ve toplantıda yalnızca sermayenin dörtte birini temsil eden pay sahibi varsa, bu durum Kanun açısından bir aykırılık teşkil etmese de esas sözleşmeye aykırılıktan iptale tabi olacaktır³⁶⁹.

8.2.1.3. Dürüstlük Kuralına Aykırılık

Genel kurul kararlarının iptaline neden olan ve TTKT m. 445'te öngörülen son hal MK m. 2'de yer alan dürüstlük kuralına aykırılıktır. Maddede düzenlenen kanuna aykırılık hali zaten MK m. 2'yi de kapsadığından gereksiz bir tekrar olduğu düşünülebilir³⁷⁰. Gene de bu maddeyle konuya netlik sağlamak, tereddütleri yok etmek amaçlanmış olabilir³⁷¹. Örneğin, olumsuz görüş yazısına rağmen açık ibra

³⁶⁹ Arslanlı, Anonim Şirketler II III, **a.g.e.**, s. 74; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s.162; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 114; Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Madde 388 deki Yeter Sayıları Hafifleten 3585 Sayılı Kanun Hükümlerinin Anonim Şirket Esas Sözleşmeleri Üzerine Etkileri ve Yargıtay Kararları, **Makalelerim (1988-2007)**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2008, s. 212 vd.; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 216

³⁷⁰ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 175

³⁷¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 198

kararı alınması veya aynı iş ve işlemlerden dolayı yönetim kurulu üyelerinin bazılarının ibra edilip diğerlerinin kapsam dışında bırakılması gibi haller dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder.

8.2.2. İptal Davası

Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı, anonim ortaklığa hakim olan çoğunluk ilkesinin doğurduğu sakıncaların önlenmesine yönelik bir tedbir olup, yönetimin denetlenmesini, hukuki güvenlik ilkesini ve yönetim kurulu üyelerinin üyelik sıfatına bağlı olarak sahip oldukları meşru ve haklı çıkarlarının korunmasını sağlar³⁷². Kanun koyucu hem oyçokluğunu ellerinde bulunduran pay sahiplerinin karar alma yetkilerini kanun ve esas sözleşme hükümleri ve dürüstlük kuralı ile sınırlamış hem de karara uymakla yükümlü tuttuğu pay sahipleri ile ortaklık organlarını bu sınırların aşılmasına karşı dava hakkı ile donatmıştır³⁷³. Pay sahibi, bu hakkı kullanarak ortaklığın yönetimine katılmış olacağından iptal davası açma hakkı, pay sahibinin yönetsel haklarından³⁷⁴. Ortakların bu hakkı, şirket sözleşmesi ya da şirket organlarının kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz³⁷⁵. Ortağın bu haktan feragati de mümkün değildir³⁷⁶. TTKT m. 423'e göre, genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerli olacağından ve bu kimselerin kararın uygulanmasını engellemek için öncelikle iptal davası açmaları gerekmektedir³⁷⁷. Ancak daha önce de belirtildiği üzere ibra kararına olumlu oy veren veya bunu bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin irade sakatlığına dayanarak oyunu veya pay iktisabını iptal ettirmesi mümkündür. Oyunu iptal ettiren pay sahibi doğrudan sorumluluk davası açabilecek, pay iktisabını iptal ettiren pay sahibi ise ortaklıktan ayrılabilir. Diğer pay sahiplerinin ise zaten iptal davası açmalarına gerek olmadan doğrudan sorumluluk davası açabileceklerinden hareketle, ibra kararlarında TTKT m. 445'te öngörülen iptal hükümlerinin uygulaması bulunmamaktadır. Fakat ortaklığın sorumluluk davasında delil teşkil edecek bilgi ve belgelere pay sahiplerine nazaran

³⁷² Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 222-223

³⁷³ Moroğlu, Hükümsüzlük, **a.g.e.**, s. 145

³⁷⁴ Yıldız, Eşit İşlem, **a.g.e.**, s. 99; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 223

³⁷⁵ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 179

³⁷⁶ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 179

³⁷⁷ S. Turgut Erem, **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 2. Bası, 1969, s. 75; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 115; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 223

daha kolay ulaşması ve dava masraflarının genel kurulca üstlenilmesinin paysahibi açısından daha avantajlı olması karşısında ibra kararına katılmamış bir paysahibi sorumluluk davası açmak yerine ibra kararının iptal ettirebilir. Böylece paysahibi yerine genel kurul tarafından TTKT m. 558 uyarınca sorumluluk davası açma imkanı yaratılmış olur.

TTKT m. 446'da iptal davası açabilecek kişiler belirtilmiştir. Bu kimseler, toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçirten, toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun veya olmasın; çağrının usulü dairesinde yapılmadığını; gündemin gereği gibi ilân edilmediğini; genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin toplantıya katıldığını ve bunun karara etkili olduğunu iddia eden, yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi, yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa bunların her biridir (TTKT m. 446).

Yargıtay, TTK m. 381 uyarınca, toplantıda hazır bulunup da, karara muhalif kalarak durumu tutanağa geçirten paysahiplerinin, öngörülen sürede olmak koşuluyla bu genel kurul kararının iptali için dava açabileceklerine, ibra oylamasından sonra TK m. 374'e aykırı bir şekilde yönetim kurulu üyelerinin ibra kararında oy kullandıklarını yalnızca sözlü biçimde belirtmelerinin yeterli olmadığına hükmetmiştir³⁷⁸. Böylece Yargıtay dolaylı olarak 6762 sayılı Kanun uyarınca ibra kararına olumsuz oy veren paysahiplerinin dahi sorumluluk davası açmadan önce iptal davası açmaları gerektiğine hükmetmiştir. Ancak Tasarıyla getirilen açık düzenleme karşısında artık olumsuz oy veren paysahiplerinin altı ay içinde kararı iptal ettirmeden doğrudan sorumluluk davası açmaları mümkündür.

Paysahibi, katılma yetkisi olmayanların ibra kararına katılmış olması halinde ise TTKT m. 446/1-b uyarınca karara olumlu oy verip vermediğine veya toplantıda hazır bulunup bulunmadığına bakılmaksızın iptal davası açabilecektir. Böylece 6762 sayılı Kanun'da hem TK m. 361/3'te hem de TTK m. 381'de farklı şartlarla düzenlenmiş

³⁷⁸ Yarg. 11. HD., 9.6.1983, E. 1983/2781, K. 1983/2996 sayılı kararına göre, "Genel kurul kararına karşı iptal davası açmak isteyen paydaşın muhalefetini imzalayarak tutanağa geçirmiş olması gerekir." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

olan yetkisiz katılımlarla ilgili çelişki de Tasarıyla sonlanmıştır.³⁷⁹ Ancak ibra kararına bilerek olumlu oy vermiş bir pay sahibinin, diğer bir deyişle herhangi bir irade sakatlığına maruz kalmamış pay sahibinin daha sonradan bu bende dayanarak iptal davası açmasının dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğinin kabulü gerekir.

Genel kurul kararının iptaline ilişkin kesinleşmiş mahkeme hükmü inşai bir nitelik taşır ve kural olarak “geçmişe etkili” olup, bu kararı ve bu karara istinaden yapılmış diğer bütün işlemleri, kararın alındığı ve sonraki işlemlerin yapıldığı tarih itibariyle hükümden düşürür³⁸⁰. Fakat bu geçmişe etkili hükümsüzlük, ortaklık içi münasebetlerde ve genel kurul kararının ortaklık ile üçüncü şahıslar arasındaki hukuki ilişkinin unsurunu veya geçerlilik şartını oluşturduğu hallerde söz konusudur³⁸¹. Buna karşılık yönetim kurulunun iptal edilen genel kurul kararlarına istinaden iyiniyetli üçüncü kişilerle temsil yetkisi çerçevesinde yaptığı işlemler bakımından kesin iptal hükmü geçmişe etkili değildir³⁸². Örneğin, yönetim kurulu üyelerinin seçimine dair alınan genel kurul kararının iptal edilmesi durumunda iptal kararının iyiniyetli üçüncü kişiler açısından geçmişe yürümeyeceği düşünülebilir³⁸³. Genel kurul kararının iptaline dair kesin hüküm, davada taraf olsunlar veya olmasınlar bütün pay sahipleri ve dolayısıyla yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hakkında hüküm ifade ettiği, yani onları bağladığı gibi, üçüncü şahıslar hakkında da kesinleşme tarihinden itibaren hüküm ifade eder (TTK m. 383)³⁸⁴. Ancak iptal kararının bu niteliğini ibra kararları hakkında uygulamak pek mümkün gözükmemektedir. Zira, ibra kararı ortaklık içi ilişkiyi ilgilendiren bir karar olduğundan, iyiniyetli üçüncü kişilerin bu karara dayanarak yönetim kurulu üyeleriyle işlem yapması söz konusu değildir. Hakkında ibra kararı iptal edilmiş yönetim kurulu üyesinin iyiniyetli üçüncü kişilerle daha önce yapmış olduğu

³⁷⁹ TK m. 361/3 hükmüne göre, genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimseler bir karara katılmış bulunuyorlarsa, pay sahiplerinin her hangi birisi öncede itiraz etmemiş olsa bile, bu kararın iptalini mahkemeden isteyebilir. Ancak davalı şirket bu katılmanın karara etkisi olmadığını ispat ederse talep reddolunacaktır. Bu maddede, TTK m. 381/1-b.1’den farklı olarak, genel kurula katılma hakkı bulunmayanların karara katılmış olmasını ayrı bir iptal sebebi olarak öngörmüş ve kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyiniyet kurallarına aykırı bir biçimde alınan bir genel kurul kararını aramamıştır. Fakat, bu maddeye göre iptal davası açılabilmesi için, genel kurula katılma hakkı bulunmayan kimselerin kullandıkları oyların kararın alınmasına etkili olması gerekmektedir.

³⁸⁰ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 188; Erdoğan Moroğlu, “Genel Kurul Kararının İptaline İlişkin Kesin Hüküm”, Hukuki Mütalaalar, İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2007, s. 192

³⁸¹ Moroğlu, Kesin Hüküm, **a.g.e.**, s. 192

³⁸² Moroğlu, Kesin Hüküm, **a.g.e.**, s. 192; Aytaç, **a.g.e.**, s. 202

³⁸³ Moroğlu, Kesin Hüküm, **a.g.e.**, s. 192

³⁸⁴ Moroğlu, Kesin Hüküm, **a.g.e.**, s. 193

işlemler, temsil yetkisi sınırları içinde yapılmış işlemler olarak kalmaya devam edecektir. Bunun sebebi iptal kararının iyiniyetli üçüncü kişilerle yapılmış olan işlemler hakkında geçmişe yürümeyeceğinden değil, iptal kararının ibra kararının iptaline rağmen bu işlemlere bir etkisinin olmamasından kaynaklanmaktadır.

9. OLUMSUZ İBRA KARARLARININ SONUÇLARI

9.1. Genel Kurulca Sorumluluk Davası Açması

İbranın reddi öncelikle genel kurulun sorumluluk davası açması için tazminat hakkını saklı tuttuğu anlamını taşır. Genel kurulun, yalnızca ibrayı reddedip arkasından sorumluluk davası açmaması da ihtimal dahilindedir. Fakat bu durumda genel kurulun dürüstlük kurallarına aykırı davrandığı öne sürülebilir. Çünkü yönetim kurulu üyelerini ibra etmemesinin altında yatan asıl neden, onların sorumluluğunun olduğu varsayımının kabulüdür. Hem yönetim kurulu üyelerini aklanmayarak onların sorumlu olduğunu ve şirketin zarara uğradığı kanaatini uyandırmak hem de sorumluluk davası açmamak birbiriyle çelişecektir³⁸⁵. Yönetim kurulu üyeleri böyle bir durumda haksız alındığını düşündükleri ibra kararına karşı iptal veya ibra davası açabilirler.

9.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin İstifa Etmesi

İbrayı talep hakkı, sözleşmeden doğan bir hak olduğu için, haksız olarak ibranın reddi halinde sözleşmeye aykırılık söz konusu olur³⁸⁶. Vekalet ilişkisini düzenleyen BK m. 396'ya göre, (BKT m. 512) vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür. Ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki vekalet ilişkisi uyarınca, olumsuz ibra kararı yönetim kurulu üyesinin istifa etmesi konusunda haklı bir gerekçe oluşturacaktır. Zaten yönetim kurulu üyesinin Borçlar Kanunu'nun bu düzenlemesi karşısında istifa konusunda bir gerekçe de ileri sürmesi gerekmemektedir. Fakat yönetim kurulu üyesi uygun olmayan bir zamanda görevinden ayrılmışsa, şirketin zararını karşılamakla yükümlüdür. Örneğin üye devam eden iş ve işlemler olmasına rağmen yönetim kurulu üyeliğinden olumsuz ibra kararının hemen ardından ayrılmışsa, bu hem

³⁸⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 167; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 237

³⁸⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 172, Çelik, **a.g.e.**, s. 238

dürüstlük kuralına aykırı olacak, hem de vekalet hükümleri uyarınca tazminat yükümlülüğünün doğmasına neden olacaktır³⁸⁷.

9.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal ve İbra Davası Açabilme İmkânı

İbra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri, olumsuz ibra kararına karşı iptal davası veya ibra davası açabilirler. İbra davası, ibra kararının verilmesinin makul bir süreyi aşarak gecikmesi durumunda da açılabilir³⁸⁸. İbranın reddi kararı kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kurallarına aykırı ise, yönetim kurulu üyeleri iptal davası açabileceklerdir. Ancak ibranın reddi kararının iptal ettirilmesi, sadece genel kurul kararının ortadan kalkması sonucu doğurur; ibra teklifi kabul edilmiş sayılmaz. Bu yüzden ibraları reddedilen yönetim kurulu üyelerinin ibra davası açmaları menfaatlerine daha uygun düşecektir³⁸⁹.

9.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevden Alınmaları ve Tazminat Hakları

Yönetim kurulu üyeleri hakkında olumsuz ibra kararı verilmesi, onların görevden alınmalarına neden olabilir. Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması TTKT m. 408/2-b uyarınca genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Ayrıca görevden ayrılmalarına ilişkin genel kurul kararı TTKT m. 413/3 uyarınca yılsonu finansal tablolarının müzakeresi maddesiyle bağlantılı sayılacaktır. Dolayısıyla gündemde görevden alınmayla ilgili bir madde bulunmasına gerek yoktur. Her olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulu üyelerinin görevden alınabilmelerine olanak sağlanmıştır. Finansal tabloların onaylanmasıyla aslında böylece iki konu hakkında daha genel kurulca karar alınmış olabilir. Bunlar örtülü ibra kararı ve yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasıdır. Ancak bu hüküm genel kurulun ayrıca bir madde ekleyerek açık ibra kararı almasına engel değildir. Veya genel kurul finansal tablolarla bağlantılı bilanço tasdik etmesine rağmen yönetim kurulu üyelerinin göreve devam etmelerini de isteyebilir.

TTKT m. 364'e göre, "Yönetim kurulu üyeleri esas sözleşmeyle atanmış olsalar bile, gündemde, ilgili bir hüküm varsa veya sebeplerin önemli olması hâlinde,

³⁸⁷ Arslanlı, Anonim Şirketler II III, **a.g.e.**, s. 201; Aytaç, **a.g.e.**, s. 172; Çelik, **a.g.e.**, s. 238

³⁸⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 10

³⁸⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 171

gündemde madde bulunmasa bile, her zaman genel kurul kararıyla görevden alınabilirler. Yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi, kendi adına tescil edilmiş bulunan kişiyi her zaman değiştirebilir”. İbranın reddi kendiliğinden azil sonucunu doğurmaz. Bunun için ayrı bir karar ve oylamaya ihtiyaç vardır. Aslında ibra edilmeme kararının ardından sorumluluk davasının açılması ve yönetim kurulu üyelerinin azledilmeleri olağandır. Maddenin birinci fıkrası uyarınca, bir üyenin görevden alınabilmesi için gündemde bu yolda hüküm bulunması şarttır. Ancak haklı sebepler varsa, genel kurul, gündemde madde bulunmasa bile üyeyi azledebilecektir. Dolayısıyla hem yönetim kurulu üyeleri hem de genel kurul açısından menfaatler dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Haklı sebebin neler olduğu konusunda Tasarıda somut örneklerle yer verilmemiştir. Ancak kanaatimizce olumsuz ibra kararı genel kurulun yönetim kurulu üyesini azletmesi için haklı bir sebep teşkil etmektedir. Gerekçede haklı sebebe ilişkin olarak; yolsuzluk, yetersizlik, bağlılık yükünün ihlâli, bir çok şirkette üyelik sebebiyle görevin ifasında güçlük, geçimsizlik, nüfuzun kötüye kullanılması gibi nedenler belirtilmiştir. Olumsuz ibra kararı zaten bu nedenlerden herhangi birisinin gerçekleştiği varsayımıyla alınan bir karar olduğundan, haklı bir sebep olarak kabul edilebilecektir³⁹⁰.

6762 sayılı Kanun m. 316 uyarınca ibranın reddi nedeniyle azlonulan üye tazminat isteyemeyeceğine dair hüküm Tasarı ile değişikliğe uğramıştır. Keyfi olarak ibranın reddi ve bunu takiben üyenin azli halinde tazminat hakkının tanınmaması isabetsiz bir yaklaşımdır³⁹¹. İsviçre Hukukunda yönetim kurulu üyeleri genel kurul tarafından her zaman ve her halde azledilebildikleri halde (İBK m. 705), azlin haksız veya uygun olmayan bir zamanda yapılması halinde, azledilen yönetim kurulu üyesi veya üyeleri ortaklıktan tazminat talep edebilirler (İBK 726/2)³⁹². Tasarıda da İsviçre Borçlar Kanunundaki düzenlemeye benzer bir düzenleme getirilmiştir. TTKT m. 364/2'ye göre, 334 üncü madde hükmü ve görevden alınan üyenin tazminat hakkı saklıdır. Fıkra, yönetim kurulu üyesinin tazminat hakkı saklı tutularak, haksız uygulamanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Saklı tutulan 334. madde hükmü ise kamu tüzel kişinin temsilcisi olan yönetim kurulu üyesinin iş ve işlemlerinden

³⁹⁰ Tasarı m. 364'ün gerekçesine bknz.

³⁹¹ Aytacı, a.g.e., s. 166

³⁹² Mehmet Helvacı, “İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Yönetim Kurulu”, Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan, İstanbul: Kent Basımevi, 1995, s. 179-180

ötürü kamu tüzel kişininin sorumlu olduğunu ve bu sorumluluk dolayısıyla temsilciye rücu hakkının mevcut olduğunu düzenleyen hükümdür.

10. OLUMSUZ VEYA GECİKMiŞ İBRA KARARINA KARŞI YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SAHİP OLDUĞU HUKUKİ İMKANLAR

10.1. İbra Talebi

Yönetim kurulu üyeleri, anonim ortaklıkla arasındaki sözleşmesel ilişki gereği kusursuz bir yönetim göstermişlerse, ibra verilmesini istemek ve dava etmek hakkına sahiptirler³⁹³. Aynı şekilde, hakkaniyet gereği yönetim kurulu üyelerinin kusursuz bir yönetim göstermemiş olmaları durumunda dahi, ibrayı talep haklarının doğduğunun kabulü gerekir³⁹⁴. Taraflar arasındaki sözleşme bağı bir yandan yönetim kurulu üyesine ortaklığın yönetimi ve iş yılı sonunda hesap verilmesi yükümünü yüklerken, diğer yandan ibra edilmesini talep hakkı verir³⁹⁵.

Genel kurulun yönetim kurulu üyelerini sebepsiz yere ibra etmemesi en başta dürüstlük kuralına (MK m. 2) aykırılık teşkil eder. İbranın talep edilmesindeki neden yönetim kurulu üyelerinin hukuki menfaatleridir. Yönetim kurulu üyeleri ibra edildiğinde, aleyhlerinde sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkacaktır. Ayrıca ibra kararının geciktirilmesi yönetim kurulu üyelerinin kişilik ve meslek hakları açısından da zarar verici nitelikte olacaktır³⁹⁶.

İbra talebi genel kurul tarafından ilgililerin yönetim ve hesaplarının onaylandığını ve ortaklığa karşı bir sorumluluğun bulunmadığını, ileride de ortaklık tarafından yönetici olarak kendilerinden hesap sorulmayacağını ifade eden bir irade beyanında bulunulmasını istemek hakkını kapsar. TTKT m. 409/1'de yeni hesap döneminin ilk üç ayı içinde olağan genel kurul toplantısının yapılacağı düzenlenmiştir, ancak bu sürede toplanılmamasının herhangi bir yaptırımını bulunmamaktadır. Bu sürede toplanmamış olan genel kurulun ibra kararını da gereksiz yere uzatacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu şekilde bir geciktirme ibra

³⁹³ Tekil, Şirketler Hukuku, **a.g.e.**, s. 314; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 230

³⁹⁴ Müller, **a.g.e.**, s. 349

³⁹⁵ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 231

³⁹⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 154

talep ve davasını muaccel hale getirecektir. İbranın reddi halinde ise, ibra davası veya iptal davası genel kurul kararının alınmasından sonra açılmalıdır³⁹⁷.

İbrayı talep ve dava edebilmek için ikinci şart, genel kurula usulüne uygun olarak hesapların sunulmuş, bildirimlerin yapılmış olması ve olumsuz bir görüş yazısı alınmamış olmasıdır³⁹⁸. Yönetim kurulu üyeleri için hesaplardan anlaşılması gereken; finansal tablolar ve faaliyet raporudur. Bu bilgi ve belgelerin tam ve doğru olarak genel kurula sunulmasıyla, yönetimin iş yılı içindeki faaliyetleri hakkında genel bir değerlendirme yapılabilecektir. Böylece anonim ortaklık açısından zararın doğup doğmadığı ve yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışlarının bulunup bulunmadığı konusunda kanaat oluşacaktır. Bu bilgi ve belgelerin sunulmasına rağmen, genel kurulun ibra kararının sonuca bağlanmasını sürüncemede bırakması ibrayı talep etmeyi gerekli kılar. İbra talebinin sonucunun olumsuz olması veya ibra talep edilmeden doğrudan yönetim kurulu üyeleri hakkında olumsuz ibra kararı alınması durumunda ibra davası veya olumsuz ibra kararının iptali davası açılabilir.

10.2. Olumsuz İbra Kararının İptali Davası

Yönetim kurulu üyelerinin ibranın reddi kararına karşı iptal davası açmaları mümkündür. İptal davasının yasal dayanağı TTK m. 446/1-d'dir. Bu bende göre, "Genel kurul kararlarının yerine getirilmesi, yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarına sebep olacaksa bunların her biri iptal davası açabilir". Davanın açılabilmesi için, hem kararların yerine getirilmesi, hem de yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarına neden olma şartlarının birlikte arandığı görülmektedir³⁹⁹. İbra kararı ise bu iki şartı da taşımadığından, bu karara karşı yönetim kurulu üyelerinin iptal davası açması mümkün değildir. Ancak zaten yönetim kurulu üyelerinin haklarında verilmiş olumlu bir ibra kararı hakkında iptal davası açmaları kendi menfaatleri açısından da çelişki yaratacaktır.

³⁹⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 157

³⁹⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 161

³⁹⁹ İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 178; Aytaç, **a.g.e.**, s. 197; Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s. 166; Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 151

İbra etmeme kararında durum daha farklıdır. İbra edilmeme halinde açılacak ibra davasında kesin delil niteliğini oluşturması, ibra talebinin tekrar genel kurula getirilmesi halinde genel kurulun aynı gerekçelerle talebi reddetmesine engel olması, genel kurulun açılabilir bir tazminat ve ibra davasına maruz kalmamak için ibra etme yönünde karar verme ihtimalinin artması, yönetim kurulu üyesinin vekalet akdinden doğan haklı çıkarlarının korunmasına hizmet etmesi gibi nedenlerle, olumsuz ibra kararına karşı iptal davasının açılabilmesi gerekir⁴⁰⁰. Ancak Yargıtay bu yönde aksi görüştedir. İbra edilmeme ve bilançonun kabul edilmemesine yönelik açılan genel kurul kararının iptali davasında Yargıtay, iptalini istedikleri kararların henüz uygulanabilir nitelikte olmadığını, böyle bir karara dayanılarak yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılmayacağını ve bunun için TTK m. 341. gereğince, genel kurulun dava açılmasına özel olarak karar vermesi gerektiğini belirtmiş, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin bir genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılması yolunda alınmış genel kurul kararı bulunmadan önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün olmadığına hükmetmiştir. Bu konuda Yüksek Mahkemenin öngördüğü hukuki çare ise, yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmadıklarını ortaklığın açacağı sorumluluk davasında savunmaları veya bu yola uzun bir zaman zarfında gidilmediği takdirde daha sonra ibra edilmeyenlerin açacağı hükmen ibra davasında karara bağlanmasıdır⁴⁰¹. Yargıtay bir ay sonra bir kooperatifin yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeme kararının iptali hakkında verdiği kararda ise bu görüşü biraz daha yumuşatmış, ibra davası yerine ibra etmeme kararının iptali davasının sorumluluk davası açılmaması şartıyla görülebileceğini hükme bağlamıştır. İlgili karara göre, ilk derece mahkemesince,

⁴⁰⁰ Yarg. 11. HD.,7.2.1984, E. 1984/252, K. 1984/594 sayılı kararına göre, “A.Ş. yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin görevlerini yerine getirmiş olmalarına rağmen haklı bir neden olmaksızın ibra edilmemeleri, objektif iyiniyet kurallarına aykırı olup bu hususta şirket aleyhine dava açılabilir.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası) Yarg. 11. HD. 24.6.1976, E. 2890/K. 3333 sayılı kararına göre, “İbra kararı verilmemesi, sonucu itibarıyla yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarını gerektireceğinden, bunların genel kurul kararının iptalini istemek hakları vardır.” (Eriş, **a.g.e.**, s. 437)

Yıldız, İptal, **a.g.e.**, s. 129; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 230

⁴⁰¹ Yarg. 11. HD., 4.10.2004, E. 2004/24, K. 2004/9213 sayılı kararına göre, “Yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılabilmesi için, TTK.nun 341. maddesi hükmüne göre, genel kurulun dava açılmasına özel olarak karar vermesi gerekir. Bu itibarla, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin bir genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılması yolunda alınmış genel kurul kararı bulunmadan önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün değildir. Zira, yönetim kurulu üyeleri sorumlu olmadıkları iddiasına dayanmaktadırlar, bu husus genel kurul kararlarının iptali davasında değil, şirketin açacağı sorumluluk davası veya bu yola uzun bir zaman zarfında gidilmediği takdirde daha sonra ibra edilmeyenlerin açacağı hükmen ibra davasında karara bağlanmalıdır.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

öncelikle ibra edilmeme kararının ardından bir sorumluluk davası açılıp açılmadığı incelenmeli, sorumluluk davasının açıldığı belirlenmesi üzerine ibra edilmeme kararının bu davada değerlendirilmesi gereği karşısında davacıların kararının iptali davasında hukuki yararları bulunmadığına karar verilmelidir. Hükmün devamında ise davacılar hakkında açılmış bir sorumluluk davasının bulunmadığının ya da bu davanın makul bir sürede açılmadığının belirlenmesi durumunda, ibra edilmeme kararı hakkında kanun, esas sözleşme hükümleri ve iyiniyet esaslarına aykırı olup olmaması açısından değerlendirme yapılabileceğine hükmetmiştir⁴⁰².

Yargıtay'ın vermiş olduğu bu kararlar yönetim kurulu üyelerinin ibra etmeme kararına karşı TK m. 381'e (TTKT m. 445) dayanarak iptal davası açabilmelerinin engellenmesi açısından eleştirilebilir. Öncelikle olumsuz ibra kararı icra edilebilir nitelikte bir karardır. Bu kararın yerine getirilmesi sorumluluk davasıyla gerçekleşir ve bu karardan sonra sorumluluk davası açılmaması kararın icra edilebilir olma özelliğini değiştirmez⁴⁰³. Bu sebeple yönetim kurulu üyelerinin haklarında verilen olumsuz ibra kararının ardından TTKT m. 449 uyarınca icranın geri bırakılmasını talep edebilecekleri kanaatindeyiz. Bu maddeye göre; "Genel kurul kararı aleyhine iptal veya hükümsüzlük davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir". Yönetim kurulu üyeleri haklarında alınan olumsuz ibra kararının icrası sorumluluk davası olduğuna göre, sorumluluk davasının genel kurulca açılmasının engellenmesi için ibra kararının iptali davasının açılmasından sonra TTKT m. 449'dan yararlanılabilir. Benzer bir düzenleme 6762 sayılı :Kanun m. 382'de vardır. TTK m. 382'ye göre de genel kurul kararı aleyhine iptal davası

⁴⁰² Yarg. 11. HD., 25.11.2004, E. 2004/2554, K. 2004/11495 sayılı kararına göre, "Dava, kooperatifin yönetim kurulu üyeleri olan davacılar hakkında alınan "İbra edilmeme" kararının iptali istemine ilişkin olup, mahkemece öncelikle davacılar hakkında genel kurulda alınan ibra edilmeme kararına dayanılarak alınmış bir sorumluluk davası açılması kararı ile açılmış bir sorumluluk davası bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmekte, sorumluluk davasının mevcut olduğunun belirlenmesi halinde, davacılar hakkında verilen ibra edilmeme kararının açılmış sorumluluk davasında değerlendirilecek olması karşısında, davacıların bu davayı açmakta hukuki yararları bulunmadığının kabulü ile davanın reddi gerekir. Ancak, davacılar hakkında açılmış bir sorumluluk davası bulunmadığının ve makul bir süre geçmesine rağmen bu davanın açılmadığının anlaşılması halinde ise, bu davada alınan ibra edilmeme kararının kanun, anasözleşme hükümleri ve iyi niyet esaslarına aykırı bulunup bulunmadığı yönlerinden tarafların dayandıkları deliller de toplanarak, değerlendirilmek suretiyle ortaya çıkacak sonuca göre, davacıların istemleri hakkında bir karar verilmesi gerekir." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

⁴⁰³ Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s.166; Aytacı, **a.g.e.**, s. 170; Bu konuda aksi görüşte olan HELVACI ve TEKİL, ibra kararı ve ibra etmeme kararının infazı mümkün kararlardan olmadığını belirtmektedirler. (Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 144; Tekil, **a.g.e.**, s. 223-235)

açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin oyunu aldıktan sonra, aleyhine iptal davası açılan kararın icrasının geri bırakılmasına karar verebilir. Görüldüğü üzere bu maddede denetçilerin de reyini almaktan bahsedilmiştir. Oysa Tasarıda bağımsız denetçilik sistemi getirildiğinden, denetçilerin reyini alınmasına dair düzenleme hükümde yer almamaktadır.

İkinci olarak, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyesinin büyük olasılıkla görevinden azledildiği düşünüldüğünde, TTKT m. 446/1-d'de öngörülen iptal davası açabilecek kişiler arasında yalnızca halen fiilen yönetim kurulu üyeliği yapan kişilerin bend kapsamına alınması eleştirilebilir⁴⁰⁴. Yorum yoluyla eski yönetim kurulu üyesi sıfatına sahip kimsenin de bu maddeye dayanarak iptal davası açabileceğinin kabulü gerekir⁴⁰⁵. İbra edilmeme kararıyla yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları doğmaktadır. Ancak, yönetim kurulu üyelerinin ancak kararın yerine getirilmesi halinde sorumluluklarının doğabileceği durumlarda iptal davası açabileceklerinin düzenlenmiş olması maddenin lafzıyla ilgili eleştirilecek diğer bir husustur⁴⁰⁶. Diğer bir deyişle, maddenin lafzına göre genel kurulca verilen kararın yönetim kurulunca yerine getirilmesi sorumluluk yaratacağından iptal davası açılacaktır. İbranın reddi zaten icra edilmeye gerek olmadan sorumluluğa neden olmaktadır. Ancak madde lafzından bu şekilde anlaşılıyor olsa bile, uygulamada yaşanabilecek güçlükler göz önüne alındığında yorum yoluyla ibra edilmeme kararı karşısında da iptal davasının açılabilmesi olanağının yaratılması gerekecektir⁴⁰⁷.

Olumsuz ibra kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi durumunda, genel kurula yapılan ibra teklifinin kabul edilmiş sayıldığı yönünde müspet bir sonuç meydana gelmeyecek, sorumluluk davası açılabilmesi için iptal sebebinin dışında başka bir nedene dayanılması gerekecektir⁴⁰⁸. İbranın reddi kararının iptal edilmesi, yönetim kurulunun ibra edileceği anlamını taşımayacağından, pratik bakımdan daha faydalı olan ibra davasının açılması daha uygun olacaktır⁴⁰⁹. İptalde sadece genel kurul kararı ortadan kalkmakta, fakat ayrıca ibrayı sağlayıcı müspet bir sonuç

⁴⁰⁴ Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s.167

⁴⁰⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 170

⁴⁰⁶ Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s.167

⁴⁰⁷ Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s.167

⁴⁰⁸ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 231

⁴⁰⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 171; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 144

meydana gelmemektedir⁴¹⁰. İbra davasında ise, ibra verilmişçesine hukuki sonuçlar sağlanmaktadır⁴¹¹. İptal kararından sonra ve iptale rağmen, genel kurul veya çoğunluk yine ibrayı reddederse, iptale gitmenin hiç bir anlamı kalmaz⁴¹². Ayrıca butlan, yokluk gibi iptal edilebilirlikten daha ağır sakatlıkların varlığı halinde üyeler bu kararlara karşı TTK m. 445 ile bağlı olmaksızın tespit davası açabileceklerdir⁴¹³.

10.3. İbra Davası

Yönetim kurulu üyelerine ortaklığın menfaatlerini koruma ve hesap verme yükümü yükleyen anonim ortaklık ile aralarındaki vekalet sözleşmesi, aynı zamanda onlara hak ettikleri ibranın kendilerine verilmesini talep etme hakkını da verir⁴¹⁴. Genel kurul, kusursuz bir bilanço, başarı hesabı ve yıllık raporla faaliyet dönemine ilişkin işlemlerin hesabını veren bir yönetim kuruluna ibra vermekle yükümlüdür⁴¹⁵. Kendilerinden dürüstlük kurallarına aykırı olarak ibra esirgenen yönetim kurulu üyeleri, ortaklıktan ibranın verilmesini isteyebilirler veya gereğinde ibrayı dava yoluyla mahkemeden talep edebilirler⁴¹⁶. Yönetim kurulu üyelerinin gerekli şartları yerine getirmelerine rağmen ibralarına karar vermek üzere genel kurulun toplanmaması, toplantı süresinin gereksiz yere uzatılması, toplanmasına rağmen ibra kararı almaması hallerinde ibra davası açılabilir⁴¹⁷. Ayrıca genel kurulca olumsuz bir karar alınır ve ilgililerin ibrası reddedilirse, genel kurul kararından sonra da ibra davası açılabilir⁴¹⁸.

Genel kurul toplantısı yapılmış olup, ibraya karar verilmemişse, yönetim kurulu üyeleri ikinci toplantının yapılmasını beklemeden bu davayı açabileceklerdir⁴¹⁹. İbra davasında, bir faaliyet yılına ilişkin işlemler için mahkemece ibra kararı verildikten sonra, bu iş yılı işlemleri daha sonraki iş yılında genel kurulda yeniden ele alınarak

⁴¹⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴¹¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴¹² Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴¹³ Tekinalp, İptal Davası, **a.g.e.**, s.168

⁴¹⁴ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347

⁴¹⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174; von Steiger, **a.g.e.**, s. 321; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347

⁴¹⁶ Yarg. 11. HD., 22.3.1985, E. 1063/K. 1621 sayılı kararına göre, "İbra edilmeyenler, ortaklık genel kurulunca verilen ibra edilmemelerine ilişkin genel kurul kararının iptali ile ibra edilmeleri gerektiği hususuna ilişkin tespit davası açabilirler." (Eriş, **a.g.e.**, s. 442); Aytaç, **a.g.e.**, s. 174; Atan, **a.g.e.**, s. 63; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 240

⁴¹⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴¹⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴¹⁹ Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 201

yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulması mümkün değildir⁴²⁰. Böylece ibra davası hakkının yönetim kurulu üyelerine tanınmasıyla yanlış kanaatler ortadan kalkacak ve hukuki durum kesin olarak sonuca bağlanacaktır⁴²¹. Yönetim kurulu üyeleri kazanacakları bir ibra davası sonucunda, sorumluluk davasıyla karşı karşıya kalma olasılığını ortadan kaldıracabilecekleri gibi, sorumluluklarını doğurabilecek bir yönetim sergiledikleri yönünde töhmet altında kalmaktan da kurtulurlar⁴²².

Anonim ortaklık organlarının ayrı bir tüzel kişiliği olmadığından, ibra davasını yönetim kurulu değil, münferiden yönetim kurulu üyeleri açar⁴²³. İbra davasının davalı tarafında ise, ibra vermeye yetkili organ genel kurul değil, bizzat anonim ortaklığın kendisi yer alır. TTKT m. 365 gereğince, ortaklığı davada yönetim kurulu temsil etmeye yetkilidir. Ancak bu davada davacı yönetim kurulunun kendisi olduğundan şirkete temsilci atanacaktır⁴²⁴. 6762 sayılı Kanun'da ise, yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı davalı veya davacı oldukları ibra davası veya sorumluluk davası gibi davalarda, şirketin diğer bir organı olan denetim organı tarafından şirket temsil edilmektedir. Tasarıda ise bağımsız denetim sistemi getirildiğinden, bu tip davalarda şirket denetçiler tarafından temsil olunmayacaktır.

Yönetim kurulu üyeleri kusursuz bir yönetim gerçekleştirdiklerini, hesapların usulüne uygun olduğunu ve ibranın reddini haklı gösterecek bir sebep olmadığını ispat edecek, ortaklık ise, ibranın reddini haklı kılan sebepleri ortaya koyacaktır⁴²⁵. Mahkeme ortaklığın yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat talep etme hakkının mevcut olduğunu düşünürse ibra davasını reddedecektir⁴²⁶. Davanın hukuki niteliği eda değil menfi tespit davası olarak düşünülmelidir⁴²⁷. Tespit davası sonucunda alınacak tespit hükmü kesin delil olarak herkese karşı ileri sürülebilir ve ilamın infazı gerekmez. Öncelikle, genel kurulun ibra kararı vermekte mutlak takdir hakkı bulunduğu ve bu hakkın mahkemeye devredilemeyeceği göz önünde tutulmalıdır⁴²⁸.

⁴²⁰ Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 345

⁴²¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 174

⁴²² Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 240

⁴²³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 177-178

⁴²⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s. 178

⁴²⁵ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 231; Aytaç, **a.g.e.**, s. 178

⁴²⁶ Aytaç, **a.g.e.**, s. 178

⁴²⁷ Aytaç, **a.g.e.**, s. 176; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 231; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 347; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 145; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 242

⁴²⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 176

Genel kurulun takdir yetkisinin tek sınırı dürüstlük kuralıdır. İbra çoğunluğun takdirine göre tespit edilir ve bu takdir hakkı mahkeme hükmüyle bertaraf edilemez⁴²⁹. Dolayısıyla genel kurula ibra beyanında bulunmaya yönelik zorlayıcı bir hükmün verilmesini amaçlayan eda davası görüşü ibra davasını açıklayamaz⁴³⁰. Tespit davası sonucunda alınacak tespit hükmü herkese karşı ileri sürülebilir ve ilamın infazı gerekmez⁴³¹.

İbra davası sonunda verilecek tespit hükmü ile bir hukuki ilişkinin mevcut olmadığı kesin hüküm halinde belirtilmiş olur. Kendilerine ibra verilmeyen veya ibraları reddedilen yönetim kurulu üyelerine karşı ortaklığın hiçbir alacak veya tazminat talep etme hakkının bulunmadığı tespit edilmiştir. Yönetim kurulu üyeleri, tespit davası ile ibra alınmışçasına amaçlarına ulaşmışlar, ibranın menfi borç ikrarı niteliğine uygun olarak, ibra verilmişçesine bir mahkeme hükmü elde etmişlerdir. Ayrıca kapsam itibarıyla mahkeme hükmünden farklı olmayacağından genel kurulun şeklen bir beyanda bulunmasına gerek yoktur. Anonim ortaklığın ibraları reddedilen veya ibra edilmeyen yönetim kurulu üyesine karşı bir alacağının bulunmadığı kesin hükümle tespit edilmiş olacak ve mahkeme hükmü nedeniyle ortaklığa uygulama görevi düşmeyecektir⁴³².

10.4. Olumsuz Görüş Yazısının İptali

TTKT m. 405 uyarınca, yönetim kurulu üyeleri olumsuz görüş yazısının iptali ile olumlu görüş yazısı verilmesinin karara bağlanmasını mahkemeden isteyebilirler⁴³³. Bu maddeye göre, “Şirket ile denetçi arasında şirketin ve topluluğun yılsonu hesaplarına, finansal tablolarına ve yönetim kurulunun faaliyet raporuna ilişkin, ilgili kanunun, idarî tasarrufun veya esas sözleşme hükümlerinin yorumu veya uygulanması konusunda doğan görüş ayrılıkları hakkında, yönetim kurulunun veya denetçinin istemi üzerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi dosya üzerinden karar verir. Karar kesindir”. Mahkeme olumsuz görüş yazısının iptaline karar verirse, bilançonun tasdikiyle ilgili genel kurul kararı

⁴²⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 176

⁴³⁰ Aytaç, **a.g.e.**, s. 176; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 145

⁴³¹ Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 145

⁴³² Aytaç, **a.g.e.**, s. 179-180; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 243

⁴³³ Yıldız, Limited Şirketler, **a.g.e.**, s. 279

alınabilecektir. Ancak böyle bir dava, tedbir kararı bulunmadığı sürece genel kurulun yeni bir yönetim kurulu seçmesine veya yeni yılsonu finansal tablolarının çıkarılmasına engel olmaz. Olumsuz görüş yazısı yönetim kurulu üyeleri açısından ağır sonuçlar doğurduğundan denetçilerin ancak büyük ve geniş kapsamlı aykırılıklar bulunduğu takdirde olumsuz görüş yazısı vermeleri isabetli olacaktır. Netice itibariyle olumsuz görüş yazısı ibra kararının alınması sürecine yeni bir aşama katar. Öncelikle olumsuz görüş yazısının mahkemece olumlu görüş yazısı olarak değiştirilmesi talep edilecek, bu istek mahkemece kabul görürse ardından bilanço onayıyla ilgili genel kurulda karar alınacak ve eğer bilanço tasdik edilirse örtülü ibra gerçekleşmiş olacaktır.

11. İBRANIN SORUMLULUK DAVALARINA ETKİSİ

11.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunun Niteliği

Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin, genel kurulda bir takım menfaat çatışmaları sonunda, genellikle en ehliyetli ve basiretli kimseler arasından seçilmemiş olması olasılığı ve seçildikten sonra da bunların ortaklığın tüzel kişiliği menfaatinden önce kendilerini o mevkiye getiren ve genel kurulda çoğunluğu elde eden belirli hisse senedi sahiplerinin menfaatini ön plana alacak bir şekilde hareket etmeleri, hem ortaklığı hem de münferit pay sahiplerinin menfaatlerini zedeleyecek bir mahiyet taşıdığı için, bu durum yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gündeme getirmektedir⁴³⁴. Tasarıda yönetim kurulunun yapısı ve sorumluluğu konusunda bir çok değişiklik öngörülmüştür. Öncelikle, 6762 sayılı Kanun'un 312. maddesinde yönetim kurulunun en az üç kişiden oluşacağına dair hüküm yerine TTKT m. 359'da yönetim kurulunun tek kişiden oluşabileceğine dair düzenleme yapılmıştır. Böylece tek paysahipli anonim şirket kurulacağına ilişkin TTKT m. 338 ile de uyum sağlanmıştır. Ayrıca gene TTKT m. 359'la yönetim kurulu üyelerinin anonim şirkette paysahibi olmalarına ilişkin 6762 sayılı Kanun m. 312/2'de öngörülen zorunluluk kaldırılmıştır. Bu bağlamda TTK m. 313'te düzenlenen yönetim kurulu üyesinin ibra kararına kadar teminat hükmünde olan pay senedi tevdi zorunluluğu da ortadan kalkmıştır. Pay senedi tevdi zorunluluğu yerine TTKT m. 361 ile yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararın güvencesi olarak isteğe bağlı zarar sigortası öngörülmüştür.

TTKT m. 549 ila m. 552'de çeşitli sorumluluk halleri belirtildikten sonra TTKT m. 553'te kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu düzenlenmiştir. TTKT m. 553/1'e göre, "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini, kusurlarıyla ihlâl ettikleri takdirde, hem şirkete hem paysahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı, verdikleri zarardan

⁴³⁴ İsmail Doğanay, "Anonim Şirketlerde, Daha Önce Alınmış Bir Karar Olmadan, İdare Meclisi Azaları Aleyhine Açılan Davalar İçin Şirket Genel Kurulunun Sonradan İcazet Vermesi Hali, Kararsız Olarak Açılan Davayı Muteber Hale Sokabilir mi?", **Batider**, C. V, S. 4, 1970, s. 711

sorumludurlar”. Böylece 6762 sayılı Kanun’daki kusur sorumluluğu prensibi Tasarıda da muhafaza edilmiştir⁴³⁵.

TTKT m. 553/2’ye göre, “Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde akla yatkın derecede özen gösterdiklerini ispat ettikleri takdirde, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmaz”. Bu fıkrada kanuna dayalı görev ve yetki devirlerinde, bu görev ve yetkileri devredenlerin, devrettikleri kimselerin seçiminde akla yatkın derecede özen gösterdiklerini ispat ettikleri takdirde sorumluluğunun olmayacağı belirtilmiştir. Kanuna dayalı devir, TTKT m. 367 uyarınca yönetimin devri, TTKT m. 368’de belirtilen yönetim kurulunun ticari mümessil ve ticari vekil ataması ve TTKT m. 370’de belirtilen temsil yetkisinin murahhas veya üçüncü kişi olan müdürlere devrini kapsamaktadır⁴³⁶.

TTKT m. 553/3’e göre, “Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamaz”. Bu fıkraya göre, yönetim kurulunun gözetim ve özen yükümlülüğü olduğu belirtilmiştir. Ancak bu yüküm, kontrol dışında kalan olaylarda geçerli değildir. Böylece yönetim kurulu üyeleri uygun nedensellik bağının veya kusurlarının yokluğu halinde, soyut bir gözetim görevi anlayışına dayanarak sorumlu tutulamayacaklardır⁴³⁷.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun üç esası mevcuttur⁴³⁸: Sorumluluk sözleşmeseldir, müteselsildir⁴³⁹ ve kusura dayalıdır. Yönetim kurulu üyelerinin

⁴³⁵ Tasarı m. 553/1’in gerekçesine bknz.

⁴³⁶ Tasarı m. 553/2’nin gerekçesine bknz.

⁴³⁷ Tasarı m. 553/3’ün gerekçesine bknz.

⁴³⁸ Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 172; Domaniç, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 656; POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal / TEKİNALP, Gülören, “Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu (Anonim, Limited, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar ile Kooperatiflerde)”, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1982, s. 354; Doğanay, İcazet, **a.g.e.**, s. 712

⁴³⁹ Yarg. 11. HD., 7.10.1994, E. 1994/5009, K. 1994, 7236 sayılı kararına göre, “Yönetim kurulu üyelerinden bazılarının işlemleriyle şirketi zarara uğratması halinde bu işlemlere nezaret etme durumunda olan diğer yönetim kurulu üyeleri de müteselsilen sorumludurlar.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Yarg. 11. HD., 8.1.1975, E. 1974/3523, K. 1975/31 sayılı karara göre, “Müdürler kurulu

ortaklıkla aralarındaki sözleşmesel ilişki dolayısıyla sorumluluğun kaynağı da sözleşmeye aykırılıktır⁴⁴⁰. Yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşmeye dayalı olarak üstlendikleri görev ve yükümlülükleri yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilir. Yönetim kurulu üyeleri ortaklığın faaliyetini ister bizzat yürütsünler ister uygulamada genellikle görüldüğü üzere, başkaca çalışan üçüncü kişilerin yardım ve katkılarına başvursunlar, şirketin her türlü iş ve işleminin yasalara ve esas sözleşmeye uygun bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlamakla yükümlü olup, aksi takdirde şirkete ve pay sahiplerine karşı müteselsilen mesul olurlar⁴⁴¹.

Tasarıda müteselsil mesuliyet farklılaştırılmış teselsül prensibiyle değişikliğe uğramış, kusuru olmayan veya daha az kusurlu olan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu açısından hakkaniyete uygun bir çözüm getirilmiştir. TTKT m. 557 müteselsil sorumluluk ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkilerini düzenlemektedir. Bu maddeye göre, “Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar kişisel olarak kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.

Davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebilir ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilir.

Birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak hâkim tarafından belirlenir”.

Bu maddeyle birlikte mutlak teselsül anlayışı terk edilerek, farklılaştırılmış teselsül ilkesi getirilmiştir. Müteselsil sorumluluk birden çok kişinin birlikte verdikleri zarardan zarar görene karşı birlikte sorumlu olmalarıdır. 6762 sayılı Kanun m. 336 gereği yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusunda tam teselsül geçerli

yönetim kurulu yetki ve görevlerine sahiptir. Sözleşmenin kendisine yüklediği görev ve yetkileri aşmamak kaydıyla, idari tasarrufları yapmak, gerekli kararları almakla yükümlüdür. Gerekli dikkat ve özeni göstermedikleri takdirde, kurul üyeleri, şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu olurlar.” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)

⁴⁴⁰ Atan, **a.g.e.**, s. 9; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 242; Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 136; İbrahim Arslan, “Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve Şirket Adına Açılacak Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Sorunu”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, S. XVI, 1999, s. 121

⁴⁴¹ Ömer Teoman, “Yönetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu”, **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar, Kitap 12: 2004-2007)**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008, s. 83; Doğanay, Hukuki Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 58

olduğundan, kusur oranlarına ve derecelerine bakılmaksızın tazminatın tamamı bir yönetim kurulu üyesinden veya tüm üyelere talep edilebilir⁴⁴². Yönetim kurulu üyesinin kusurunun ağırlık derecesi müteselsil sorumluluk konusunda rol oynamaz, sadece iç ilişkide rücu hakkı yönünden önem taşır. Kendisine başvuru yapılan yönetim kurulu üyesi, kusuru hafif dahi olsa, zararın tümünü ödemekle yükümlüdür⁴⁴³. Farklılaştırılmış teselsül içeren TTKT m. 557/1'e göre ise, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başına verdikleri zararlardan, sadece zarar veren sorumlu tutulacaktır. Bu sebeple öncelikle yönetim kurulu üyelerinin mevcut zararda bu zararı birlikte verip vermediklerinin araştırılması gerekir. Eğer bir yönetim kurulu üyesi zarara tek başına sebebiyet vermişse, müteselsil değil, tek başına sorumlu olacaktır. Zarara neden olmayan, diğer bir deyişle uygun nedensellik bağının dışında kalan kişinin sorumlu tutulması müteselsil sorumluluk kavramına aykırıdır⁴⁴⁴. Bu sebeple öncelikle sorumluların tek başına ve birlikte verdikleri zararlar birbirinden ayrılmalıdır. İkinci olarak, farklılaştırılmış teselsül gereği, birlikte verilen zararlarda her bir tazminat yükümlüsünün meydana getirdiği zarar belirlenmelidir. Bu kapsamda, kusurun ağırlığına ve diğer indirim olgularına göre farklılaştırılmış teselsüle gidilmelidir. Örneğin hakimin tazminat türünü ve kapsamını durumun gereğince ve kusurun ağırlığına göre belirlemesini öngören BK m. 43 (BKT m. 52) veya zarar görenin zarara razı olması, eyleminin zararın doğmasına veya çoğalmasına yardım etmesi ve zarar verenin durumunu ağırlaştırması durumunda hakimin tazminat tutarında indirime gitmesine dair BK m. 44 (BKT m. 53) yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna da kıyasen uygulanmalıdır. Mutlak teselsülde bu indirim yalnızca iç ilişkide mevcutken farklılaştırılmış teselsülde dış ilişkiye de uygulanacaktır. Diğer bir deyişle, farklılaştırılmış teselsülde, aynı zarardan sorumlu olan yönetim kurulu üyelerinin her birinin, dış ilişkide bireysel indirim sebeplerini ileri sürerek zararın kendilerine isnat edilebilecek miktaroula sorumlu tutulmaları söz konusudur⁴⁴⁵. Teselsül tavanı içinde müteselsil sorumluluk gereği açığı kapama yükümü aynen devam eder⁴⁴⁶.

⁴⁴² Bahtiyar, Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 136; Arslan, Temsil, **a.g.e.**, s. 123

⁴⁴³ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 22

⁴⁴⁴ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 19; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 333

⁴⁴⁵ Karayalçın, **a.g.e.**, s. 34; Güney, **a.g.e.**, s. 189

⁴⁴⁶ Tasarı m. 557'nin gerekçesine bkz.

Sorumlular arasında böyle bir ayırım yapılması ve teselsül farklılaştırılmasına gidilmesi zarar gören açısından zor olacağından, TTKT m. 557/2 uyarınca zarar gören zararın tamamı için dava açabilir ve her bir davalının müteselsilen veya tek başına ödemesi gereken tazminat borcunun belirlenmesini mahkemeden talep edebilir. Kanun koyucu, yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk davasında teselsül prensibini kabul ederek davacı sıfatına haiz olan anonim ortaklık ve pay sahiplerine önemli ölçüde kolaylık sağlamak amacını gütmektedir⁴⁴⁷. TTKT m. 557/3'te ise müteselsil sorumlu olan yönetim kurulu üyeleri arasında rücu düzenlenmiştir. Bu fıkra da 6762 sayılı Kanun'da bulunmayan yeni bir düzenlemedir. Sorumluluk davası neticesinde ödemede bulunan yönetim kurulu üyesi, diğer üyelere karşı bağımsız bir rücu davası ikame edebilecektir. Fıkradaki "birden çok sorumlu" ibaresinden de anlaşılacağı üzere, sorumluluk davasında davalı olan bu yönetim kurulu üyesi, sorumluluk davasındaki diğer davalılar haricindeki yönetim kurulu üyelerine de rücu davası ikame edebilir. Hakim rücu davasında rücu tüm sorumlular yönünden durumun gereklerini dikkate alarak belirler, kusurun ağırlığında BK m. 43 ve BK m. 44'ü dikkate alır⁴⁴⁸.

11.2. Sorumluluk Davası

TTKT m. 555'te büyük hissedarlar karşısında savunmasız kalınmasını engellemek ve şirketin menfaatlerini korumak amacıyla, yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat davası açılabileceğini öngörmüştür⁴⁴⁹. TTKT m. 556'da ise iflas halinde sorumluluk davası düzenlenmiştir. Böylece yönetim kurulu üyelerinin sadece belli çıkarları korumalarının önüne geçmesi ve dolaylı olarak kamu yararı sağlanmış olmaktadır⁴⁵⁰. TTKT m. 555/1'e göre, "Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın şirkete ödenmesini isteyebilirler". Hem şirket hem de pay sahipleri sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açabileceklerdir. Şirketin sorumluluk davası açılması yönünde ayrıca karar alması gerekmektedir. Yalnızca bilançonun tasdik edilmemesi veya olumsuz bir ibra kararı alınması sorumluluk davası açılması için yeterli değildir. Bu

⁴⁴⁷ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 22

⁴⁴⁸ Tasarı m. 557'nin gerekçesine bknz.

⁴⁴⁹ Tuğrul Ansay, "Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti", **AÜHFD**, S. 3-4, 1968, s. 267

⁴⁵⁰ Ansay, Mesuliyet, **a.g.e.**, s. 268

karar alınırken, TTKT m. 479/3 gereği ibra kararlarında olduğu gibi oyda imtiyaz uygulanmayacaktır.

TTKT m. 553 ve devamında öngörülen hükümlerde belirtilen sorumluluk hallerinde şirketin doğrudan zararı doğacaktır, pay sahiplerinin ise doğrudan veya dolaylı zararları olabilir. 6762 sayılı Kanun'da m. 340'ın m. 309'a atfıyla pay sahipleri ve alacaklıları doğrudan veya dolaylı zararları için sorumluluk davası açabilmektedirler⁴⁵¹. Tasarıda ise atıf kaldırılmış, hem şirketin hem de pay sahiplerinin dava açma hakkı TTKT m. 555'te düzenlenmiştir. Pay sahipleri, dolayısıyla zarar gören kişi sıfatıyla açtıkları davada ortaklığın zararının tümünü talep edebilecekler, dava sonunda hükmedilecek tazminat ise ortaklığa verilecektir⁴⁵². Dolayısıyla zararlar sebebiyle pay sahiplerince açılan ve başarıyla sonuçlanan bir davadan bütün pay sahipleri ve bizzat ortaklık yararlanacaktır⁴⁵³. Yönetim kurulu üyelerinin ortaklık malvarlığını kötüleştiren davranışları, ortakların dolayısıyla zarar görmesine yol açar⁴⁵⁴. Yönetim kurulu üyelerinin yetkilerini kötüye kullanmaları, gerçek olmayan kar dağıtımı, spekülatif krediler açılması, gereksiz yatırımlar yapılması, ortaklık vasıtalarının şirket amacı dışında kullanılması dolayısıyla hisse senetlerinin rayicinin düşmesi, tasfiye payı veya kar payı azalması gibi haller ortaklar ve pay sahipleri açısından zararın doğmasına yol açacaktır⁴⁵⁵. Ortaklık malvarlığını azaltan ve ortaklığı doğrudan zarara uğratan tüm işlemler pay sahipleri yönünden dolaylı zarar kapsamında değerlendirilmelidir.⁴⁵⁶ Ortaklık, oluşan zarara rağmen, ortaklığın itibarının sarsılmaması için dava yoluna gitmeyebilir veya

⁴⁵¹ Ansay, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 140; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s. 344, Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 143 Yarg. 11. HD., 11.3.2002., E. 2001/9498, K. 2002/2079 sayılı kararına göre, "Dava dışı anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri olan davalıların sorumluluğundan kaynaklanan tazminat davası olup, davacı, dava dışı anonim şirketten alacaklı olan bir şirkettir. Ortaklar ve alacaklılar, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu yönetimi nedeniyle doğrudan doğruya zarara uğramaları durumunda, yönetim kurulu üyeleri aleyhine, hükmedilecek tazminatın doğrudan kendilerine verilmesi şartıyla sorumluluk davası açabilirler. Dava konusu olayda da, alacaklı sıfatı ile dava açan davacı şirket, davalıların kusurlu yönetimi ile doğrudan kendisi zarara uğradığından, mahkemece hükmedilen tazminatın davacı şirkete verilmesi gerekir." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası) Yarg. 11. HD., 17.5. 1994, E. 1993/4314, K. 1994/4368 sayılı kararına göre, "Ortaklar ve alacaklılar, TTK'nun 309 ve 336. Maddeleri uyarınca, tazminat doğrudan kendilerine verilmek üzere yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilirler." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Tekil, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 208

⁴⁵² Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.334; Kayar, Şirketler Hukuku, **a.g.e.**, s. 183; Güney, **a.g.e.**, s. 89

⁴⁵³ İmregün, Hukuksal Sorum, **a.g.e.**, s. 273-274; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s. 335

⁴⁵⁴ İmregün, Hukuksal Sorum, **a.g.e.**, s. 263; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.331; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 128; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 340-341

⁴⁵⁵ Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.332

⁴⁵⁶ İmregün, Hukuksal Sorum, **a.g.e.**, s. 273; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.332; Aytaç, **a.g.e.**, s. 209

yönetim kurulu üyeleri, kendilerini iş başına getiren bir taraftar grubunun oy çoğunluğu ile dava açılmaması yönünde lehte bir karar alabilir⁴⁵⁷. Yönetim kurulu, asıl olarak ortaklığa karşı sorumlu olmakla birlikte, ortaklığın malvarlığının azalması, ortaklıkta pay sahibi olanların zararı anlamına geldiğinden pay sahiplerine şirkete tanınan dava hakkının yanı sıra bağımsız sorumluluk davası açma hakkı tanınmıştır⁴⁵⁸. Kanun tarafından ortaklık yanında pay sahiplerine sorumluluk davası açma hakkının tanınmasındaki neden, yöneticilerin kusurlu davranışları sonucunda ortaklığın uğradığı zararın telafi edilmesinde bu kimselerin de menfaatinin bulunmasıdır⁴⁵⁹. Nitekim esasen ortaklık malvarlığının gerçek sahibi pay sahipleridir ve ortaklık malvarlığındaki azalmalar, kar payı, tasfiye bakiyesi gibi mali haklarını doğrudan etkiler⁴⁶⁰. Pay sahibinin dolaylı zarara uğraması sonucu açacağı tazminat davası neticesinde elde edilecek tazminat şirkete verilecek ve böylece pay sahibinin payındaki değer düşüklüğü giderilecektir.

Doğrudan zararlar, yönetim kurulu üyelerinin fiilleri sonucu, ortaklığın zararından bağımsız olarak, ortakların uğradıkları zararlardır⁴⁶¹. Pay sahiplerinin uğradığı doğrudan zararlarda ortaklığın da bir zarar görmüş olup olmamasının bir önemi yoktur⁴⁶². Örneğin bilançonun doğruluğuna inanarak pay sahibi olunması, durumunda ortaklığın zarar görmesi söz konusu olmaksızın doğrudan pay sahibi zarar görmektedir⁴⁶³. Tasarıda m. 555/1’de ise, pay sahiplerine seçim hakkı tanınarak tazminatın şirkete ödenmesini isteyebilecekleri belirtilmiştir. Zararın türü konusunda bir ayırım yapılmadığı için, bu fıkranın hem doğrudan hem dolaylı zararları kapsadığı kabul edilmelidir. Nitekim Tasarı gerekçesinde de her iki tür zararı kapsadığı belirtilmiştir⁴⁶⁴.

TTKT m. 555/2’ye göre, “Pay sahibinin açtığı davayı, hukukî ve maddî sebepler haklı gösterdiği takdirde, mahkeme dava giderleriyle avukatlık ücretini, bunun davalıya yükletilemediği hâllerde, davacı pay sahibisiyle şirket arasında, hakkaniyete

⁴⁵⁷ Poroy/Tekinalp/Tekinalp, **a.g.e.**, s. 371; Atan, **a.g.e.**, s. 43

⁴⁵⁸ Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 146 vd.; Güney, **a.g.e.**, s. 241

⁴⁵⁹ Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.330; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 125

⁴⁶⁰ Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.331

⁴⁶¹ İmregün, Hukuksal Sorun, **a.g.e.**, s. 275; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.341-342; Aytaç, **a.g.e.**, s. 208; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 351

⁴⁶² Aytaç, **a.g.e.**, s. 208; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 141; Güney, **a.g.e.**, s. 88

⁴⁶³ Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.343; Güney, **a.g.e.**, s. 88-89

⁴⁶⁴ Tasarı m. 555/1’in gerekçesine bkz.

göre paylaştırır”. 6762 sayılı Kanun m. 309 uyarınca paysahiplerinin dolaylı zararlar sebebiyle açtığı tazminat davasında tazminatın şirkete ödenmesi ve buna rağmen dava masraflarının tamamının paysahiplerince karşılanması, bu hakkın kullanılmasında paysahipleri açısından çekingenlik yaratmaktadır. Getirilen bu yeni düzenlemeyle, paysahibi, uğradığı zarar karşısında hareketsiz kalan şirketin yerine davayı açacağı için, dava giderlerini düşünüp davadan vazgeçmesinin de önüne geçilmiş olacaktır⁴⁶⁵. Ancak bu hükmün yalnızca dolayısıyla zararlar sebebiyle paysahibinin açtığı davalarda uygulanması isabetli olacaktır. Bu halde bile davada taraf olmayan şirketin dava masraflarını üstlenmesi hukuk mantığı açısından çelişki yaratmaktayken⁴⁶⁶, şirketin hiçbir menfaat elde etmeyeceği doğrudan zararlar sebebiyle açılan davada şirketin de dava masraflarını üstlenmesi tamamen hakkaniyete aykırı bir yaklaşım olacaktır. Öte yandan, paysahibinin dolayısıyla uğradıkları zararlara karşı açacakları sorumluluk davasında kazanılacak tazminatın ortaklığa verilecek olması ve ekonomik açıdan daha güçlü olan ortaklık tarafından açılacak sorumluluk davasında bilgi ve evrakların ortaklığın bünyesinde bulunmasındaki delil ve ispat kolaylığı ortaklığın dava hakkını önemli bir konuma sokmaktadır⁴⁶⁷.

Tasarı m. 555/1’de 6762 sayılı Kanun’da olduğu gibi, mevcut yönetim kurulu aleyhine şirket tarafından dava açılması halinde, davanın kim tarafından yürütüleceği hususunda boşluk bulunmaktadır. Genel kurulun, hakkında sorumluluk davası açılmasına karar verdiği yönetim kurulu üyesi veya üyeleri o esnada görevde bulunmuyorlarsa şirketi yönetme ve temsile yetkili organın yönetim kurulu olduğunu öngören TTKT m. 365’nin devreye girmesi ve sorumluluk davasının görevde bulunan yönetim kurulunca açılabilmesi gerekir. Fakat, aleyhlerine sorumluluk davası açılan yönetim kurulu üyeleri hala görevde bulunuyorlarsa, şirket tarafından atanacak kayyım tarafından dava yürütülecektir. 6762 sayılı Kanun’da haklarında sorumluluk davası açılan yönetim kurulu üyeleri hala görevde bulunuyorlarsa, kayyım yerine, şirketin kanuni organlarından denetim organı tarafından şirket temsil edilecektir. Yönetim kurulu üyelerinin olumsuz ibra kararından sonra görevden

⁴⁶⁵ Tasarı m. 555/2’nin gerekçesine bknz.

⁴⁶⁶ Forstmoser, Aktienrecht, **a.g.e.**, s. 72

⁴⁶⁷ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 204

alınmış olmaları veya istifa etmeleri halinde ise, yeni seçilen yönetim kurulu davada şirketi temsil edebilecektir⁴⁶⁸.

TTKT m. 556'da şirketin iflası halinde, iflas idaresi ve pay sahiplerinin yanı sıra alacaklıların da dolaylı zararlar sebebiyle tazminat davası açabileceği öngörülmüştür. Bu maddeye göre, "Zarara uğrayan şirketin iflâsı hâlinde, tazminatın şirkete ödenmesini isteme hakkını şirket alacaklıları da haizdir. Ancak, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının istemleri önce iflâs idaresince ileri sürülür.

İflâs idaresi birinci fıkrada öngörülen davayı açmadığı takdirde her pay sahibi veya şirket alacaklısı mezkûr davayı ikame edebilir. Elde edilen hasıla, İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre, önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunur; bakiye, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenir; artan iflâs masasına verilir.

Şirketin istemlerinin devrine ilişkin İcra İflâs Kanununun 245 inci maddesi hükmü saklıdır". Dava açma hakkı öncelikle iflas idaresinde olmak kaydıyla, iflas halinde alacaklılar ve pay sahipleri de tazminat davası açabileceklerdir. Alacaklıların ve pay sahiplerinin istemlerini iflas idaresine iletmiş oldukları halde, davanın iflas idaresince açılmaması halinde, her pay sahibi ve şirket alacaklısının şirketin iflasında dava hakkı vardır (TTKT m. 556/2). Alacaklılar ve pay sahiplerinin açacakları dava sırasında alacaklılık veya pay sahipliği sıfatlarına sahip olmaları gerekmez; davanın açılmasına sebep olan zarar meydana geldiğinde bu sıfatlara sahip olunması yeterlidir⁴⁶⁹.

Kanaatimizce, TTKT m. 556'da açılacak davada şirket için doğrudan, alacaklılar ve pay sahipleri açısından yalnızca dolayısıyla zararlar talep edilebilecektir. Çünkü maddede belirtildiği üzere, şirketin iflası halinde, doğrudan zarara uğrayan kişi olan şirket aynı zamanda tazminat davasının esas davasıdır. Alacaklılar ve pay sahiplerinin öncelikle iflas idaresinden dava açılması yönünde talepte bulunmak zorunda olmaları da dava konusunun doğrudan zararları kapsadığını göstermektedir. Ancak TTK m. 309'dan farklı olarak, dava iflas idaresi

⁴⁶⁸ Ansay, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 139; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 338; Çamoğlu, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 115-116; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s. 313; Poroy/Tekinalp/Tekinalp, **a.g.e.**, s. 367; İmregün, Hukuksal Sorun, **a.g.e.**, s. 272; Arslan, Temsil, **a.g.e.**, s. 131-132; Eriş, **a.g.e.**, s. 435; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 247

⁴⁶⁹ Guhl, **a.g.e.**, s. 712 f

yerine alacaklılarca açılmışsa, açılacak bu dava sonucunda elde edilecek tazminat şirkete değil, öncelikle alacaklılara, kalan pay sahiplerine ve son olarak iflas idaresine ödenecektir. Öncelikle alacaklılara, sonra pay sahiplerine ve en son iflas idaresine ödeme yapılması bu davanın doğrudan zararları kapsadığı sonucunu doğurmamalıdır. Bu öncelik hakkı, iflas idaresinin hareketsiz kalması karşısında alacaklıların davayı açmalarındaki gösterdikleri çaba sonucu, hakkaniyete uygun bir çözüm olarak Tasarıya alınmıştır. Davadan elde edilen hasıla öncelikle davayı açanlara tahsis olunacaktır⁴⁷⁰. Yönetim kurulu üyelerinin kusurlu işlemleri sonucunda ortaklık malvarlığında meydana gelen eksilmeler, alacaklıların haklarını alma ihtimalini azaltsa da⁴⁷¹ dava hakkı konusunda TTKT m. 556'da ayırık bir düzenleme yapıldığından, alacaklılar ancak zarara uğrayan şirketin iflası halinde tazminat davası açabileceklerdir. Kanun koyucu, şirketin borçlarını ödediği sürece alacaklının zarara uğramadığı varsayımını kabul etmiştir⁴⁷².

Sorumluluk davasının reddilmesiyle, yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş sayılmaz. Ortaklık başka bir taleple yönetim kurulu üyeleri aleyhine yine dava açabilecektir. Sorumluluk davası zararın gerçekleşmemiş olması nedeniyle reddedilebileceği gibi, kusurun yeterince kanıtlanmamış olması halinde de reddedilebilir. Bu nedenle sorumluluk davasının reddedilmesine rağmen, yönetim kurulu üyelerinin ibrayı talep ve dava edebilme hususunda menfaatleri bulunmaktadır⁴⁷³.

TTKT m. 560 uyarınca “Sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tâbi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı

⁴⁷⁰ Tasarı m. 556/2'nin gerekçesine bknz.

⁴⁷¹ Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.334

⁴⁷² ARSLAN, Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmama ile beraber, şirket alacaklılarının dava hakkının devam ettiğini ve genel kurulun aldığı ibra kararını ortadan kaldıramayacağını belirtmiştir. Halbuki kanaatimizce, Tasarıda alacaklıların sorumluluk davası ibra kararından bağımsız olarak ortadan kaldırılmış, yalnızca TTKT m. 556'nın düzenlemesi karşısında iflas halinde alacaklıların sorumluluk davası açabilmeleri öngörülmüştür. (Arslan, Tek Kişilik, **a.g.e.**, s. 173) Tasarı m. 555/1'in gerekçesine bknz.

⁴⁷³ Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 250-251

uygulanır". Bu hüküm TK m. 309'un tekrarıdır.⁴⁷⁴ Doktrinde zamanaşımının başlama süresinin ortaklık ve pay sahipleri yönünden farklı olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, burada bahsedilen iki yıllık zamanaşımı ortaklık açısından, genel kurul toplantısında zararı ve sorumlu kişiyi öğrendikleri andan itibaren pay sahipleri açısından ise genel kurul toplantısıyla ve ibra kararıyla bağlı olmadan zararı ve sorumluyu öğrenmelerinden itibaren geçerli olacaktır⁴⁷⁵. Ancak dolaylı zararlar sebebiyle açılacak tazminat davasında, pay sahipleri tazminat ortaklığına vermek zorunda oldukları için şirketin zamanaşımına uğramış olan tazminat hakkını elde etme hakkı doğacak, bu durum da Kanunun iki yıllık zamanaşımı süresi koymasındaki gayeye aykırı düşecektir⁴⁷⁶. Ayrıca 6762 sayılı Kanun'da şirketin açacağı sorumluluk davasıyla ilgili TTK m. 309'a yapılan atfın zamanaşımını da içermediği ve bu sebeple şirketin açacağı sorumluluk davalarında genel zamanaşımı süresin olan beş yıllık zamanaşımının uygulanması gerektiği yönündeki tartışmalar da Tasarımın bu hükmü karşısında sona erecektir⁴⁷⁷.

TTKT m. 561 gereği şirketin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde sorumluluk davası açılabilir. Bunun dışında genel yetki kuralı gereği davacılar HUMK m. 9 ve m. 10 uyarınca davalı yönetim kurulu üyelerinin ikametgahı mahkemesinde de dava açabilir.

11.3. İbra Kararının Sorumluluk Davasına Etkisi

Anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasında sözleşmesel bir ilişki mevcut olduğundan, görevlerini gereği gibi yerine getirmeyerek ortaklığın bir zarara uğramasına yol açan yönetim kurulu üyeleri, ortaklık tüzel kişisiyle aralarında sözleşmesel ilişkinin ihlali gerçekleştiğinden, öncelikle ortaklık tüzel kişisine karşı

⁴⁷⁴ TANDOĞAN ve ATAN , TTK'da öngörülen beş yıllık zamanaşımı süresinin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun sona ermesi açısından, kısa bir süre olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar bu konuda, yönetim kurulu üyelerinin, sorumlularının doğacağı kararı aldıklarını, ancak bu kararın zararlı neticelerinin kararın alınma tarihinden beş yıl sonra ortaya çıktığını belirtmişlerdir. (Haluk Tandoğan, "Anonim Şirket İdare Meclisi Azalarına Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarının Müruruzamamı Hakkında Bazı Düşünceler", **Batider**, C. III, S: 1, 1965, s. 123; Atan, **a.g.e.**, s. 75)

⁴⁷⁵, İmregün, Hukuksal Sorun, **a.g.e.** s. 276

⁴⁷⁶ Ersin Çamoğlu, "Anonim Şirket İdare Meclisi Üyelerine Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarında Zamanaşımı", **Batider**, C. III, S.2, 1965, s. 269

⁴⁷⁷ Beş yıllık zamanaşımının uygulanması gerektiği konusunda bkz. Ansay, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 148; Hikmet Sami Türk, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı Başlangıcı", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. IV, 1989, s. 5 vd.

sorumlu olurlar⁴⁷⁸. Ortaklığın alacağı ibra kararı ise bu sorumluluğu ortadan kaldıracaktır. 6762 sayılı Kanun'da ibra kararının ortaklığın tazminat hakkını ortadan kaldırdığı açıkça düzenlenmişse de, pay sahiplerinin ve alacaklıların ibra kararından etkilenip etkilenmediği hususunda bir açıklık mevcut değildir. Bu sebeple doktrinde ibranın şirketle birlikte alacaklıların ve pay sahiplerinin dava hakkını düşürdüğüne⁴⁷⁹, pay sahiplerinin dava hakkını düşürdüğüne⁴⁸⁰, yalnızca ibra kararına olumlu oy veren pay sahiplerinin dava hakkını düşürdüğüne⁴⁸¹ dair çeşitli görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Bu görüş ayrılıklarının temelinde yatan sebep alacaklıların ve pay sahiplerinin bağımsız dava hakkı olup olmadığı konusundaki belirsizliktir. TTKT m. 558/2 tüm bu görüş ayrılıklarını ortadan kaldıracak bir hükümdür.

TTKT m. 558/2'ye göre, “Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer”. Bu fıkrada öncelikle göze çarpan alacaklıların hükümden çıkarılmış olmasıdır. Zira, alacaklıların TTKT m. 555 uyarınca artık sorumluluk davası açma hakları ortadan kaldırıldığından ibra kararlarından etkilenmeleri de söz konusu olmayacaktır.

İbranın, menfi borç ikrarı niteliği dolayısıyla, bu kararın verilmesinin ardından anonim şirket, artık yönetim kurulu üyelerine karşı söz konusu döneme ilişkin sorumluluk davası açamaz⁴⁸². Ortaklığın olumlu ibra kararı hakkında TTK hükümlerine göre iptal davası açıp, bu kararı iptal ettirmesi ardından sorumluluk davasına yönelmesi ise mevcut düzenleme karşısında mümkün değildir. Çünkü iptal davasının davalısı bizzat genel kurulun kendisidir. Anonim ortaklık genel kurulundan

⁴⁷⁸ Aytaç, **a.g.e.**, s. 206; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.325; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 337; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 108; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 244

⁴⁷⁹ Ansay, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 149-151; Arslanlı, Anonim Şirketler II-III, **a.g.e.**, s. 185-189

⁴⁸⁰ Mimaroglu, **a.g.e.**, s. 117; Atan, **a.g.e.**, s. 48,-52; Postacıoğlu, **a.g.e.**, s.489; İmregün, Anonim Ortaklıklar, **a.g.e.**, s.250

⁴⁸¹ Tekil, Şirketler Hukuku, **a.g.e.**, s. 313-314; Aytaç, **a.g.e.**, s. 191; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 349; Teoman, Yoksunluk, **a.g.e.**, s. 116; Domaniç, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 686; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 257; Poroy/Tekinalp/Tekinalp, **a.g.e.**, s. 366; Arslan, **a.g.e.**, s. 120; von Steiger, **a.g.e.**, s. 325; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.338; Helvacı, Sorumluluk, **a.g.e.**, s. 146; Uçar, **a.g.e.**, s. 137; Tekil, Anonim Şirketler, **a.g.e.**, s. 223-225; Pulaşlı, **a.g.e.**, s. 346; Güney, **a.g.e.**, s. 242-243

⁴⁸² İsmail Kayar, Şirketler Hukuku, Ankara: Detay Yayıncılık, 3. Bası, 2004, s. 185; Arslan, **a.g.e.**, s. 125; Güney, **a.g.e.**, s. 241

çıkan geçerli bir ibra kararı, ortaklığın ilgili hesap dönemine ilişkin işlemler sebebiyle tazminat talebi bulunmadığını kabul etmesi anlamına gelir⁴⁸³. Anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri, ibra kararından sonra kendilerine sorumluluk davası açılacak olursa, haklarında verilmiş ibra kararını gerekçe göstererek, davaya itiraz edebilirler⁴⁸⁴. Aynı durum ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahipleri için de geçerlidir. Sorumluluk davasının açılmasında doğrudan ve dolaylı zarar ayırımı yapılmadan her iki tür zarar için de pay sahiplerinin sorumluluk davası açabileceği öngörülmüştür. Bu kapsamda ibra kararı için de TTKT m. 558/2 uyarınca doğrudan veya dolaylı zarar ayırımı yapılmaması gerekir. Dolayısıyla, bir pay sahibi ibra kararına olumlu oy vermişse veya bunu bilerek pay iktisap etmişse doğrudan gördüğü zararlar için de ibra davası açamayacaktır. Diğer pay sahipleri ise altı aylık süre içinde sorumluluk davası açabileceklerdir. Bu fıkrada sözü geçen “diğer pay sahipleri”, toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren, çekimser kalan veya kararın alındığı toplantıya katılmamış olan pay sahipleridir.

TTKT m. 558/2’de genel kurulun açıkladığı maddi kapsamla ilgili ibranın hüküm doğuracağı belirtilmiştir. Bu düzenlemenin yalnızca açık ibra kararlarını kapsadığı düşünülebilir. Çünkü genel kurulun ibrayla ilgili karar alması ve oylamaya geçmeden önce hangi konuları kapsadığını açıklaması açık ibra kararlarına özgü bir durumdur. Ancak kanaatimizce, ibranın sorumluluk davalarına etkisini düzenleyen bu madde örtülü ibrayı da kapsamalıdır. Şöyle ki, görüş yazısı olumsuz değilse ve eksiksiz ve tam bilanço tasdik edilmişse bile bazı pay sahipleri bilanço tasdikine dair olan bu genel kurul kararına yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları olduğuna inandıkları için bilanço tasdikine ilişkin kararda olumsuz oy kullanabilirler veya çekimser kalabilirler. Böylece üye veya üyelere karşı sorumluluk davası açma haklarını da saklı tutmuş olurlar. Dolayısıyla, TTKT m. 558/2 yalnızca açık ibrayı değil örtülü ibra kapsamında bilanço onaylamasına muhalif oy veren, çekimser kalan veya toplantıya katılmayan pay sahiplerinin de sorumluluk davasını açma hakkını düzenlemektedir.

⁴⁸³ Aytaç, **a.g.e.**, s. 206-207; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.329; Çelik, İbra, **a.g.e.**, s. 249; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **a.g.e.**, s. 348

⁴⁸⁴ Güney, **a.g.e.**, s. 228

İflas halinde alacaklılarca açılacak sorumluluk davası ise doğal olarak ibra kararından etkilenmeyecektir⁴⁸⁵. Genel kurulca alınan ibra kararı ancak genel kurulun bu davadan feragat ettiği anlamını taşır, alacaklı konumunda olan üçüncü kişilerin ise hakları üzerinde tasarrufta bulunulamaz. Esasen bakıldığında, sorumluluk davasının bu kimselerce açılması, genel kurul tarafından ibra kararı verilmesi halinde önem kazanmaktadır, aksi halde, yönetim kurulunun ibra edilmeyip aleyhine ortaklık tarafından dava açılan hallerde ortakların veya alacaklıların dava açmalarına gerek yoktur⁴⁸⁶.

⁴⁸⁵ Guhl, **a.g.e.**, s. 712 g

⁴⁸⁶ Güney, **a.g.e.**, s. 244; Çamoğlu, İbranın Etkisi, **a.g.e.**, s.347

SONUÇ

Bu kısımda ibra konusuyla ilgili genel bir değerlendirme yapılarak, her konu bitiminde varılan sonuçlar kısaca özetlenecektir:

1) İbra, Borçlar Hukukundaki ibra sözleşmesinden farklı olarak menfi borç ikrarı niteliğinde bir hukuki işlemdir. İbra kararı, yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinin ortaklık tarafından onaylandığı ve ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı herhangi bir tazminat talep hakkının bulunmadığı anlamına gelen, genel kurulun hukuken tek taraflı, kabul gerektirmeyen, karar anından itibaren taleplerden vazgeçme neticesi gerçekleştiren ve yenilik doğuran irade beyanı şeklinde gerçekleşmektedir. Anonim ortaklıklar hukukunda ibra kararı, alacaktan çok, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. İbra kararı ortaklık içi ilişkiyi ilgilendiren bir karardır. Ortaklık dışındakilere ise, yalnızca uyarıcı bir işlev niteliğini haizdir. Bunun sebeple, üçüncü kişilerin ortaklıkla yaptığı işlemler ibra kararından etkilenmez.

2) İbra, yönetim kurulu üyeleri ile anonim ortaklık arasındaki sözleşmesel ilişkiye dayanmaktadır. Bu sözleşme doktrinde çoğunlukla kabul edilen görüşe göre, vekalet sözleşmesidir. Vekalet sözleşmesi uyarınca yönetim kurulu üyelerinin hesap verme ve sır saklama yükümlülükleri vardır. Payscaleleri ibra kararı hakkında oy vermeden önce, sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek adına bilgi alma hakkını kullanabilirler, yönetim kurulu üyeleri de buna karşılık faaliyetleri hakkında hesap vermekle yükümlüdürler. Ancak hesap verme yükümlülüğünün yanı sıra, sır saklama yükümlülüğü de olan yönetim kurulu üyeleri, ortaklık menfaati veya ortaklık sırrı olduğuna kanaat ettikleri bilgileri paysahiplerine vermekten kaçınabilirler. Tasarı ile öngörülen yeni düzenleme karşısında, paysahiplerine bilgi verilmesinden gereksiz bir şekilde kaçınılması durumunda mahkemeye başvuru imkanı tanınmıştır (TTKT m. 437). Benzer bilgi alma ve inceleme hakkı TTKT m. 392 ile yönetim kurulu üyelerine de tanınmıştır.

3) İbra kararı açık veya örtülü olabilir. Genel kurulun bilanço tasdik etmesiyle kendiliğinden gerçekleşen ibra kararı ibra varsayımı, diğer bir deyişle örtülü ibra kararıdır (TTKT m. 424). Açık ibra kararı ise gündemde ayrıca yer almak ve genel

kurulun maddi kapsamıyla ilgili sınırlamayı belirlemesi koşuluyla ayrıca oylanan ibra kararıdır (TTKT m. 558/2). Açık ibra kararı genel kurulun tüm faaliyet dönemini, yapılan tüm işlemleri ve tüm üyeleri kapsadığını açıklamasıyla genel bir ibra kararı biçiminde gerçekleşebilir. Veya sadece kuruluş işlemlerini öngörmesi açısından konu yönünden, kurucular ile ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibrasını öngörmesi açısından da kişi yönünden, yalnızca kuruluş dönemiyle ilgili olmasından dolayı da süre yönünden özel bir ibra kararı olan TTKT m. 559'daki ibra kararı gibi genel kurul belirli kısıtlamalarla özel açık ibra kararı alabilir. Genel açık ibra kararı da, özel açık ibra kararı da bilançodan bağımsızdır.

4) Açık ibra ve örtülü ibra kararının kapsamaları da farklıdır. Açık ibrada amaç, başarılı bir faaliyet yılının geçirilmesi sonucunda, yönetim kurulu üyelerine duyulan güvenin açıklanmasıdır. Bu sebeple açık ibra kararı usulsüz işlemleri dahi kapsamaktadır. Örtülü ibrada ise asıl amaç bilançonun onaylanmasıdır. Bu sebeple kapsamı bilançodaki bilgilerle sınırlıdır. Örtülü ibra kararının alınmasında faaliyet raporu, denetim raporu, varsa özel denetçi raporu ve genel kurulda yapılan sözlü açıklamalar da pay sahiplerinin kanaatlerinin belirmesinde yol gösterici olacaktır.

5) Bilanço dışındaki bilgi ve belgelerin eksikliği bunları düzenleyen organın sorumluluğuna yol açar, örtülü ibranın geçersizliği sonucunu doğurmaz. Fakat bilançonun denetimden geçmemiş olması durumunda veya bilançoda eksiklik veya bilinçli bir hareketle yapılmış yanlışlık bulunması durumunda bilanço tasdik edilmiş olsa dahi örtülü ibra kendiliğinden hükümsüz olacaktır. Bilinçli hareket 6762 sayılı Kanunda mevcut olmayan bir ibaredir. Yeni getirilen bu düzenlemeyle bilanço eksik yanlış veya şirketin durumunu göstermeye engel bir takım hususları içerse bile, yönetim kurulu üyeleri bilinçli hareket etmedikleri sürece sorumlu tutulmayacaklardır. Açık ibra kararı için ise gündeme bağlılık ilkesi gereği (TTKT m. 413/2) gündemde madde bulunması yeterlidir. Çünkü açık ibra kararı, bilançodan ve görüş yazısından bağımsızca alınan bir karardır. Bilançonun yanlışlığı veya eksikliği özel denetim raporundan veya olumsuz görüş yazısından anlaşılabilir. Ancak bu belgelerde eksiksiz ve tam bir bilançonun olduğu sonucuna varılsa bile, pay sahibi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğduğuna inanıyorsa, bilanço tasdikiyle ilgili kararda olumsuz oyunu kullanıp sorumluluk davası açabilir.

6) Denetimin ibra kararına iki önemli etkisi vardır. Bunlardan ilki TTKT m. 397/2 uyarınca denetimden geçmemiş finansal tablolar ve faaliyet raporunun düzenlenmemiş hükmünde olduğuna dair hükümdür. Bu bağlamda denetimden geçmemiş bir bilanço düzenlenmemiş hükmünde sayılacak ve buna bağlı alınan bir örtülü ibra kararı varsa kendiliğinden geçersiz olacaktır. İkinci olarak denetim sonunda denetim raporundan ayrı olarak verilen görüş yazılarının (TTKT m. 403) ibra kararına ve sorumluluk davalarına dayanak teşkil edecek olmasıdır. Bu görüşlerin olumlu, sınırlı olumlu veya olumsuz olması özellikle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının belirlenmesinde önemli belgelerdir. Olumsuz görüş yazısı, bilançoda eksiklik veya yanlışlık olduğu anlamına geldiğinden, buna bağlı alınan bilanço onayı ve bilanço onayıyla kendiliğinden gerçekleşen örtülü ibra kararı da hükümsüz olacaktır.

7) Kanunda özel bir düzenleme yer almadığından ibra kararları açısından -diğer genel kurul kararlarında olduğu gibi- toplantı yetersayısı esas sermayenin en az dörtte birini temsil eden pay sahipleri veya temsilcileri ile toplanır. Karar yetersayısı ise toplantıda hazır bulunanların çoğunluğu ile verilir (TTKT m. 418). Genel kurul, ibra kararını üç ay içerisinde toplanması geçerlilik şartı olmayan olağan genel kurul toplantısı sırasında veya olağanüstü toplantıda alabilir.

8) Tasarıyla payların temsili konusunda da kurumsal temsilci, organ temsilcisi, bağımsız temsilci ve pay sahibinin kendi belirlediği temsilci olmak üzere dört ayrı temsilci öngörülmüştür. Böylece tek bir kişi çok sayıda pay sahibinin temsilcisi olarak oy kullanabilecektir. Tek başına pay sahibinin zaten büyük anonim şirketlerde esas amacının yönetime katılma olmadığı düşünüldüğünde yapılan düzenleme isabetli olmuştur (TTKT m. 427 vd.).

9) İbra kararında oy hakkıyla ilgili getirilen önemli bir değişiklik imtiyazlı paylara ilişkindir. Buna göre özellikle ibra kararlarının ortaklığın yönetimiyle birebir alakalı olduğu düşünüldüğünde her pay sahibinin eşit oy hakkına sahip olması adaletli bir yaklaşımdır. Kanun koyucu bu kapsamda TTKT m. 479 uyarınca ibra ve sorumluluk davalarının açılmasında oyda imtiyazın kullanılamayacağını düzenlemiştir.

10) İbra kararının, tek taraflı olmasına rağmen aynı zamanda yenilik doğurucu etkisi nedeniyle genel kurulca ne şarta bağlı olarak alınması ne de bu kararın geri alınması mümkündür. İbra kararının geri alınması konusunda Tasarıda yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. TTKT m. 558/1’le genel kurul kararlarının başka bir genel kurul kararıyla kaldırılmayacağı belirtilerek genel kurulun tasarruf yetkisinin sınırı belirlenmiştir. Böylece, uygulamadaki karışıklıklarında önüne geçilmek suretiyle işlem güvenliği ve istikrar sağlanmak amaçlanmıştır. Bir genel kurul kararı olan ibra kararının ancak iptal davası yoluyla geçersizliği sağlandıktan sonra üyelerin sorumluluğuna gidilebilecektir.

11) İbra kararının alınmasında azlığı ve pay sahiplerini koruyucu bazı hükümler mevcuttur. Tasarıda özel denetçi istemi 6762 sayılı Kanun’dan farklı olarak öncelikle bireysel pay sahiplerine tanınan bir haktır (TTKT m. 438). Genel kurulun reddi halinde ise özel denetçi isteme hakkı bir azlık hakkına dönüşecektir (TTKT m. 439). Azlığın kurucular yönünden ibrayı engelleme hakkı (TTKT m. 559) ve bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep hakkı (TTKT m. 420) Tasarıda muhafaza edilmiştir. Genel kurulun sorumluluk davası açılması yönünde karar almaması halinde, azlığın sorumluluk davası açılması yönünde talepte bulunmasıyla birlikte genel kurulun bu davayı açma mecburiyetinde olduğuna dair TTK m. 341 ise Tasarıda yer almamaktadır.

12) İbra kararları diğer genel kurul kararlarında olduğu gibi mutlak hükümsüzlükle malul olabilir. TTKT m. 447’de butlan halleri sayıldığından artık genel kurul kararlarının butlanı için genel hükümlere başvurulmayacaktır. Ancak iptal edilebilirlikle ilgili olarak ibra kararlarında ayrık bir durum vardır. İbra kararına olumlu oy veren veya ibra kararını bilerek pay iktisap etmiş olan kişiler sorumluluk davası açamayacaklardır. Bu durumda yalnız ibra kararına olumlu oy veren pay sahipleri, oyun irade sakatlığına dayanarak verilmiş olması halinde genel hükümler uyarınca iptalini sağladıktan sonra sorumluluk davası açabileceklerdir. Çünkü bu durumda ibra kararına olumsuz oy verdikleri gibi bir sonuç doğmaktadır. Diğer pay sahiplerinin ise ibra kararının iptal edilmesinde hukuki bir yararları bulunmamaktadır. Çünkü bu kimseler TTKT m. 558/2 uyarınca doğrudan sorumluluk davası açabileceklerdir.

13) Olumsuz ibra kararı sonucu, genel kurulca sorumluluk davası açılabilir, yönetim kurulu üyeleri görevlerinden alınabilir veya istifa edebilir, yönetim kurulu üyeleri ibra veya olumsuz ibra kararının iptali davası açabilir.

14) Olumsuz ibra kararına karşı yönetim kurulu üyelerinin sahip oldukları bir takım hukuki imkanlar vardır. Öncelikle gecikmiş ibra kararına karşı ibra talep edebilirler. Olumsuz ibra kararına karşı TTKT m. 446/1-d uyarınca iptal davası açabilirler. Her ne kadar olumsuz ibra kararına karşı iptal davasının açılması hukuki bir çare olarak görülebilirse de geciktirilen bir ibra kararına karşı veya olumsuz ibra kararına karşı açılacak olan ibra davası daha avantajlıdır. İbra davası olumlu sonuçlanırsa, kendilerine ibra verilmeyen veya ibraları reddedilen yönetim kurulu üyelerine karşı ortaklığın hiçbir alacak veya tazminat talep etme hakkının bulunmadığı tespit edilmiş olur. Yönetim kurulu üyeleri, tespit davası ile ibra alınmışçasına amaçlarına ulaşırlar, ibranın menfi borç ikrarı niteliğine uygun olarak, ibra verilmişçesine bir mahkeme hükmü elde etmiş olurlar. Ayrıca yönetim kurulu üyeleri bilançonun eksik veya yanlış olduğu sonucunu doğuran ve bu sebeple bilanço görüşmelerinin müzakeresini engelleyen olumsuz görüş yazısının iptalini de mahkemeden talep edebilirler.

15) Artık tek kişilik anonim şirket kurulabileceği gibi (TTKT m. 338) yönetim kurulu da tek kişiden oluşabilecek ve yönetim kurulu üyesi pay sahibi olmak zorunda kalmayacaktır (TTKT m. 359). Bu bağlamda, yönetim kurulu üyesinin pay senedi tevdi etme zorunluluğu da Tasarıyla ortadan kalkmıştır. İkinci olarak dış ilişkide uygulanacak olan farklılaştırılmış teselsül gereğince, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğduğu durumlarda her yönetim kurulu üyesi kendi kusuru oranında sorumlu olacak, hakim kusurun ağırlığına göre tazminatın türünü ve kapsamını tayin edecek ve birlikte kusur gibi nedenler varsa tazminattan indirim gidebilecektir. Ayrıca hiç kusuru olmayan yönetim kurulu üyesi diğer üyelerle birlikte sorumlu tutulamayacaktır. Sorumluluk konusunda Tasarının getirdiği bu değişiklik karar alınırken ya da yerine getirilirken hiç kusuru bulunmayan, ya da daha az kusuru bulunan üyeyi koruması bakımından isabetli olmuştur.

16) TTKT m. 555'le alacaklıların sorumluluk davası açma hakkı kaldırılmıştır. Şirketin yanı sıra, paysahipleri ise hem doğrudan hem de dolaylı zararları sebebiyle sorumluluk davası açabileceklerdir. İkinci fıkrada ise masrafların davacı paysahibiyle

şirket arasında paylaşılması öngörülerek hakkaniyete uygun bir düzenleme yapılmıştır. Böylece pay sahiplerinin dolaylı zararlar sebebiyle açacakları davalarda masrafları sırf kendilerinin üstlenmesi dolayısıyla dava açmaktan kaçınmalarının da önüne geçilmiş olacaktır. TTKT m. 556'da ise şirketin iflası halinde, öncelik iflas idaresinde olmak kaydıyla şirket ve pay sahiplerinin yanında alacaklılara da yalnızca dolaylı zararlar sebebiyle sorumluluk davası açma hakkı tanınmıştır. Alacaklılar veya pay sahiplerinin dolaylı zararlar sebebiyle açacakları sorumluluk davasında tazminat şirkete ödenecektir.

17) İbra kararının sorumluluk davasına etkisi TTKT m. 558/2'de düzenlenmiştir. Bu fıkrada sadece açık ibra kararının sorumluluk davasına etkisi düzenlenmiş gibi görünmektedir. Ancak örtülü ibra kararının da kıyasen uygulanması gerekir. Diğer bir ifadeyle, bilanço onayına olumsuz oy veren pay sahipleri, bilanço görüşmeleri sırasında toplantıya katılmamış olan pay sahipleri veya çekimser oy kullanmış olan pay sahipleri de aynı hükümden yararlanabileceklerdir. Bu kimselere altı ay boyunca sorumluluk davası açmaları için süre tanınmıştır. İbra kararına olumlu oy veren veya bilanço onayına olumlu oy veren pay sahipleri ile bu kararı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin ise dava hakkı düşecektir.

KAYNAKÇA

- AKINTÜRK, Turgut. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 10. Bası. 2004.
- ANSAY, Tuğrul. “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti”. **AÜHFD**. S.3-4, 1968, ss. 267-272 (Mesuliyet).
- ANSAY, Tuğrul. **Anonim Şirketler Hukuku**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 6. Bası, 1982. (Anonim Şirketler).
- ANSAY, Tuğrul. “Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı”. **Batider**. C. III. S. 3. 1966. ss. 407-431.(Ehliyet).
- ANSAY, Tuğrul. **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri (Bir Anketin Sonuçları)**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1971.(Anonim Şirketlerin Sorunları).
- ARKAN, Sabih. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler”. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Konferans, Bildiriler-Tartışmalar, 13-14 Mayıs 2005)**.Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 2005. ss: 43-60.
- ARSEBÜK, Esat. **Borçlar Hukuku (Birinci ve İkinci Cilt)**. Ankara: Güney Matbaacılık. 3. Bası. 1950.
- ARSLAN, İbrahim. “Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve Şirket Adına Açılacak Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Sorunu”. **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**. S. XVI. 1999. ss: 119-133 (Temsil)
- ARSLAN, İbrahim. **Tek Kişilik Anonim ve Limited Şirket**. Konya: Mimoza Yayınları. 2008. (Tek Kişilik).
- ARSLANLI, Halil. **Anonim Şirketler (I, Umumi Hükümler)**. İstanbul: Fakülteler Matbaası. 3. Bası. 1960 (Anonim Şirketler I).
- ARSLANLI, Halil. **Anonim Şirketler (II, III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller)**. İstanbul: Fakülteler Matbaası.1960 (Anonim Şirketler II-III).
- ATAN, Turhan. **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**. Ankara: Sevinç Matbaası. 1967.

- ATASOY, Ömer Adil. **Anonim Ortaklıkların Denetlenmesinde Hakim Olan Esaslar ve Türk Hukukunda Denetleme Organının Görevleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları. 1984.
- AYAN Mehmet. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**. Konya: Mimoza Basım Yayım. 4. Bası. 2005.
- AYDIN Alihan. **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi**. İstanbul: Arıkan Yayıncılık. 2008.
- AYTAÇ, Zühtü. **Anonim Ortaklıklarda İbra**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1982.
- BAHTİYAR, Mehmet. **Ortaklıklar Hukuku (Dersler-Soru Örnekleri)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 3. Bası. 2007.(Ortaklıklar).
- BAHTİYAR, Mehmet. “Anonim Ortaklıkta Paysahibinin Bilgi Alma Hakkı (Somut Bir Sorunun Değerlendirilmesi)” **Makaleler II**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2008. ss. 169-174 (Bilgi Alma).
- BAHTİYAR, Mehmet. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ve İfadeleri Yönünden Değerlendirilmesi ” **Makaleler II**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2008. ss. 139-150.
- BERKİ, Ali Himmet. “Sulh ve İbra”. **Adalet Dergisi**. Yıl 60. S. 12. Aralık 1969. ss. 754-755.
- BİNATLI, Yusuf Ziya. **Türk Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları. 1981.
- BÖCKLİ, Peter. **Schweizer Aktienrecht (Darstellung für den Praktiker)**. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag. 2. Auflage. 1996. (Praktiker).
- BÖCKLİ, Peter. **Schweizer Aktienrecht**. Zürich: Schulthess. 3. Auflage. 2005. (Aktienrecht)
- BUZ, Vedat. **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**. Ankara: Yetkin Yayınları. 2005.
- von BÜREN, Roland. Erfahrungen Schweizer Publikumsgesellschaften mit dem neuen Aktienrecht, **ZBJV 131**, 1995, ss. 57-91
- ÇAMOĞLU, Ersin. **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2. Bası. 2007.(Sorumluluk).

- ÇAMOĞLU, Ersin. “Azınlığın Bilanço Ertelemesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler”. **Ünal Tekinalp’e Armağan (Bilgi Toplumunda Hukuk, Cilt I, Ticaret Hukuku)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2003, s: 287-295. (Azınlık).
- ÇAMOĞLU, Ersin. “Anonim Şirket İdare Meclisi Üyelerine Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarında Zamanaşımı”. **Batider**. C. III. S.2. 1965. ss: 266-279 (Zamanaşımı).
- ÇAMOĞLU, Ersin. “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davasına Etkisi”. **İÜHFİM**. C. XXXVI. S. 1-4. 1971. ss. 323-348.(İbranın Etkisi).
- ÇAMOĞLU, Ersin. “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Borcu”. **İmran Öktem’e Armağan**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. 1970, ss. 389-402 (Özen Borcu).
- ÇELİK, Aydın. **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**. İstanbul: Adalet Yayınevi. 2007. (İbra).
- ÇELİK, Aydın. “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini”. **Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2006. ss. 77-113 (Özel Denetçi).
- ÇELİK ŞEHİRALİ, Feyzan. “ Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler”. **Batider**. C. XXIV. S. 1. 2007. ss. 163-216
- ÇELİKTAŞ, İlyas. **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı**. İstanbul: Arıkan Yayıncılık. 2006.
- ÇEVİK, Orhan Nuri. **Uygulamada Şirketler Hukuku**. Ankara: Yetkin Yayınları. 3. Bası. 2002.
- DOĞANAY, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi (Birinci Cilt, Madde 1-419)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 4. Bası. 2004. (Şerh).
- DOĞANAY, İsmail. “Anonim Ortaklıklarda Yönetim :Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumlulukları”. **Batider**. C. XVII. S: 3.1994. ss. 57-65.(Hukuki Sorumluluk).
- DOĞANAY, İsmail. “Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre, Anonim Şirketlerde, Azınlıkta Kalan Payscalelerinin, Genel Kurul Kararlarını İptal Ettirebilmeleri Hali”. **İmran Öktem’e Armağan**. Ankara: Sevinç Matbaası. 1970.(İptal).

- DOĞANAY, İsmail. “ Anonim Şirketlerde, Daha Önce Alınmış Bir Karar Olmadan, İdare Meclisi Azaları Aleyhine Açılan Davalar İçin, Şirket Genel Kurulunun Sonradan İcazet Vermesi Hali, Kararsız Olarak Açılan Davayı Muteber Hale Sokabilir mi?”. **Batider**. C. V. S. 4. 1970. ss. 710-727 (İcazet).
- DOMANIÇ, Hayri. **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II)**. İstanbul: Temel Yayınları. 1988.(Anonim Şirketler).
- DOMANIÇ, Hayri. **Türk Ticaret Hukukuna Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Hukuki Mes’uliyet**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. 1964.(Mesuliyet).
- EREM, S. Turgut. **Anonim Şirketler Hukuku**. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi. 2. Bası. 1969.
- EREN, Fikret. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 9. Bası. 2006.
- ERİŞ, Gönen. **Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku (Açıklamalı-İçtihatlı)**. Ankara: Seçkin Yayınevi. 1995.
- FORSTMOSER, Peter. “Alter Wein in neuen Schläuchen?”. **ZSR 111**, 1992. ss. 1-40.
- FORSTMOSER, Peter.“Ungereimtheiten und Unklarheiten im neuen Aktienrecht”. **SZW 64**. 1992, ss. 58-72. (Aktienrecht).
- GÜNEY, Necla Akdağ. **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2008.
- GUHL, Theo. “**Das Schweizerische Obligationenrecht**. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag. 1995.
- HELVACI, Mehmet. **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2. Bası. 2001.(Sorumluluk).
- HELVACI, Mehmet. “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul: Beta Yayınevi, 1998, ss: 297-310 (Azınlık).
- HELVACI, Mehmet. “İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Yönetim Kurulu”. **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**. İstanbul: Kent Basımevi. 1995, ss. 175-184 (Yönetim Kurulu).
- HENN, Günter. **Handbuch des Aktienrechts**. Heidelberg: C. F. Juristischer Verlag. 3. Auflage.1987.

- İMREGÜN Oğuz. “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu”. **Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaşgünü Armağanı**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2001. ss. 255-277.(Hukuksal Sorum).
- İMREGÜN, Oğuz. **Anonim Ortaklıklar**. İstanbul: Yasa Yayınları. 4. Bası. 1989.(Anonim Ortaklıklar).
- KARACA, Bedir. **Anonim Ortaklıkta Müdürler ve Hukuki Sorumlulukları**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2005.
- KARAYALÇIN, Yaşar. “İsviçre Borçlar Kanununda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler”, **Batider**, C XVII, S. 1, ss. 5-48
- KAYA, Arslan. **Anonim Ortaklıkta Paysahibinin Bilgi Alma Hakkı**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 2001.
- KAYAR, İsmail. **Şirketler Hukuku**. Ankara: Detay Yayıncılık. 3. Bası. 2004.(Şirketler Hukuku).
- KAYAR, İsmail. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri)**. Ankara: Detay Yayıncılık.6. Bası. 2007. (Borçlar Hukuku).
- KAYNAR, Reşat. **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1980.
- KAZANCI İçtihat Bilgi Bankası
- KENDİGELEN, Abuzer. **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**. İstanbul: Beta Yayınevi. 1994.
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**. Ankara: Turhan Kitapevi. 4. Bası. 2004.
- KIRCA, İsmail. “İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı”. **Batider**. C. XXIII. S. 3. 2006. ss: 33-49.
- MİMAROĞLU, Sait Kemal. **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes’uliyeti**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. 1967.
- MOROĞLU, Erdoğan. **Oy Sözleşmeleri**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2007. 4. Bası. (Oy Sözleşmeleri)
- MOROĞLU, Erdoğan. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (Değerlendirme ve Öneriler)**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 5. Bası. 2007.(Tasarı).

- MOROĞLU, Erdoğan. “Yönetim ve Denetim Kurulu Üyesinin İbrası”. **Hukuki Mütalaalar**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2007. ss. 272-275. (İbra).
- MOROĞLU, Erdoğan. “Genel Kurul Kararının İptaline İlişkin Kesin Hüküm”. **Hukuki Mütalaalar**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2007. ss. 189-196. (Kesin Hüküm).
- MOROĞLU, Erdoğan. **Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**. İstanbul: Beta Yayınevi. 3. Bası. 2001.(Hükümsüzlük).
- MOROĞLU, Erdoğan. “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”. **Makaleler I**. İstanbul: Arıkan Basım Yayım. 2006. ss: 65-81 (Özel Denetçi).
- MOROĞLU, Erdoğan. “Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldıran Kararı Hakkında Açılan İptal veya Geçersizliğin Tesbiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu”. **Makaleler II**. İstanbul: Arıkan Basım Yayım. 2006. ss. 201-216 (Geçersizliğin Tespiti).
- MOROĞLU, Erdoğan. “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”. **Batider**. C. XXI. S.2. 2001. ss. 5-12. (Geri Alma).
- MOROĞLU, Erdoğan/ KENDİGELEN, Abuzer. **Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**. İstanbul: Arıkan Yayınevi. 2007.
- MUTLU, Latif, **Hukuk Sözlüğü**, İstanbul: Akademi Yayıncılık. 2004.
- MÜLLER, Roland. **Der Verwaltungsrat als Arbeitnehmer**. Zürich: Schulthess. 2005
- NOMER, Haluk. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Ders Notları)**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2. Bası. 2001.
- OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, M. Turgut. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, İstanbul: Filiz Kitabevi. 4. Bası. 2005.
- ÖZDAMAR, Mehmet. **Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi**. Ankara: Yetkin Yayınları. 2005.
- ÖZEL Çağlar. **Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1998.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin. **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**. İstanbul: Beta Yayınevi. 9. Bası. 2003.

- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal / TEKİNALP, Gülören.“Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu (Anonim Limited, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar ile Kooperatiflerde)”. **Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. 1982, ss: 350-398.
- POSTACIOĞLU, E. İlhan. “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler”. **Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi. 1978. ss:479-511.
- PULAŞLI, Hasan. **Şirketler Hukuku (Temel Esaslar)**. Adana: Karahan Kitapevi. 3. Bası. 2007.
- REİSOĞLU, Safa. **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**. İstanbul: Beta Yayınevi.16. Bası. 2004.
- SCHMIDT, Karsten. **Gesellschaftsrecht**. Bonn: Carl Heymanns Verlag. 4. Auflage. 2002.
- von STEIGER, Fritz. **İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku**. (çev. Tahir Çağa). İstanbul: Fakülteler Matbaası. 1968.
- SUNGURBEY, İsmet. “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Etkisi Üstüne”. **Medeni Hukuk Sorunları. C. II**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. 1974. ss: 163-179.
- TANDOĞAN, Haluk. “Anonim Şirket İdare Meclisi Azalarına Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarının Müruruzamanı Hakkında Bazı Düşünceler”. **Batider. C. III. S: 1**. 1965, ss: 122-126.
- TEKİL, Fahiman. **Şirketler Hukuku (İkinci Cilt, Anonim Şirketler)**. İstanbul: Otağ Matbaası. 2. Bası. 1978 (Şirketler Hukuku).
- TEKİL, Fahiman. **Anonim Şirketler Hukuku**. İstanbul: Alkım Yayınları 2. Bası. 1998. (Anonim Şirketler).
- TEKİNALP, Ünal. “İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu”. **İkt. Mal.. C.XXIII. S.4**. 1976. s.165-168.(İptal Davası).
- TEKİNALP, Ünal. **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları. 1979.(Yönetime Katılma).

- TEKİNALP, Ünal. “Tarihi Gelişim İçinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı”. **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**. Cilt I. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2007. ss. 579-610. (Tek Ortaklı Şirket).
- TEOMAN, Ömer. **Anonim Ortaklıkta Payscaleinin Oy Hakkından Yoksunluğu**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1983.(Yoksunluk).
- TEOMAN, Ömer. “Genel Kurul Kararının İptali”. **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar, Kitap 10: 2000-2002)**. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2003. ss.75-100 (İptal).
- TEOMAN, Ömer. “Yönetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu”. **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar, Kitap 12: 2004-2007)**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2008. ss. 69-93 (Sorumluluk).
- TUNÇOMAĞ, Kenan. **Türk Borçlar Hukuku (I. Cilt, Genel Hükümler)**. İstanbul: Sermet Matbaası. 6. Bası. 1976.
- TURANBOY, K. Nuri. **İbra Sözleşmesi**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1998.
- TÜRK, Hikmet Sami. “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı Başlangıcı”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. IV, 1989, ss: 5-62.
- Türk Dil Kurumu. Genel Türkçe Sözlük. <http://tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA> (Erişim tarihi: 27.02.2009).
- ULUSOY, Erol. “Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003: ss: 253-281.
- ULUSOY, Erol. **Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil**. Ankara: Yetkin Yayınları. 2005.
- UÇAR, Salter. **Hukukumuzda Yönetim Kurulu ve Denetçiler ile Sorumluluk Halleri**. İstanbul: Alfa Basım Yayım. 1994.
- YILMAZ, Ejder. **Hukuk Sözlüğü**. Ankara: Yetkin Basımevi. 9. Bası. 2005.
- YILDIZ, Şükrü. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**. İstanbul: Arıkan Yayınevi. 2007.(Limited Şirketler)
- YILDIZ, Şükrü. **Anonim Ortaklıkta Payscaleleri Açısından Eşit İşlem İlkesi**. Ankara: Seçkin Yayınevi. 2004. (Eşit İşlem)

YILDIZ, Şükrü. **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 1989 (İptal).

YILDIZ, Şükrü. “Türk Ticaret Kanunu Madde 388 deki Yeter Sayıları Hafifleten 3585 Sayılı Kanun Hükümlerinin Anonim Şirket Esas Sözleşmeleri Üzerine Etkileri ve Yargıtay Kararları”, **Makalelerim (1988-2007)**.Ankara: Yetkin Yayınları. 2008. ss. 155-218.